Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. **BLEDNOUCÍ OBRÁZKY.** Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. Vydání čtvrté. 325 stran. Kč 35·—

II. **OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA.** Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání patnácté 1929, 424 stran. „ 35·—

III. **TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA.** (Pokračování Otce Kondelíka.) Vydání desáté. 464 stran. „ 40·—

IV. **Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.** Drobné náčrty. Vydání šesté. **PRAŽSKÉ FIGURKY.** Rázové obrázky ze života. Vydání šesté. **PAN MELICHAR.** Obrázek z „tiché“ pražské domácnosti. Vydání páté. 467 stran. „ 45·—

V. **Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ.** Humorist. a rázovité obrázky ze života. Vydání čtvrté. 224 stran. „ 15·—

VI. **STAŘÍ MLÁDENCI.** Humorné obrázky ze života „přespočetných“. Čtvrté vydání. 225 stran. „ 16·—

VII.—VIII. **U SNĚDENÉHO KRÁMU.** Líčení z pražského života. Část I. a II., část III. a IV. Vyd. osmé. I. Kč 25·—, II. „ 30·—

IX. **BODŘÍ PRAŽANÉ.** Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání čtvrté. 300 stran. „ 28·50

X. **RODINY A RODINKY.** Drobné výjevy z pražského života. Vydání druhé. 264 stran „ 18·—

XI. **DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY.** Vydání čtvrté. 224 stran. „ 21·—

XII. **DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ.** Dva stínové obrazy z manželského života. Vydání čtvrté. 212 stran. „ 20·—

XIII. **ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA** a jiné povídky staromládenecké. Vydání druhé. 272 stran. „ 20·—

XIV. **PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ.** Třicet nedělních povídek. Vydání čtvrté. 305 stran. „ 25·50

XV. **ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY.** (Chráněnka. — Pouhé smyšlenky. — Strašidelné. — „Amerikánské.“) Čtvrté vydání. 344 stran. „ 28·50

XVI. **KANCELÁŘSKÝ PRACH. — SMÍŠENÉ ZBOŽÍ.** Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vydání druhé. 340 str. „ 20·—

XVII. **FOXL-VOŘÍŠEK A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** Vydání čtvrté. 180 stran. „ 16·—

XVIII. **BURLESKY.** Vydání třetí. 228 stran. „ 19·50

XIX. **Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** (Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské. — Mládenci a ženichové.) Vydání druhé. 294 stran. „ 14·—

XX. **O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH.** Díl I. O literátech, umělcích a hercích. — Dvě vzpomínky zcela intimní. Vydání druhé. 256 stran. „ 24·—

XXI. **PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ.** Rodinná historka z let sedmdesátých. Vydání třetí. 212 stran. „ 21·50

XXII. **Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY,** písaře při výpomocném úřadě. Díl prvý. 263 stran. Čtvrté vydání. „ 21·—

XXIII. **Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.** Díl druhý. 288 stran. Čtvrté vydání. „ 23·—

XXIV.—XXV. **VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO.** Šesté vydání. „ 56·—

XXVI. EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ. Vyd. druhé Kč 18·—
XXVII.—XXVIII. DROBNÍ LIDÉ. I. a II. díl. Vydání čtvrté. Cena obou dílů „ 56·—
XXIX. PŘED PADESÁTI LETY. I. díl. „ 20·—
XXX. PŘED PADESÁTI LETY. II. díl. „ 24·—
XXXI. MUŽ BEZ TŘINÁCTKY a jiné povídky nedělní. „ 18·—
XXXII. PŘED PADESÁTI LETY. III. díl. „ 24·—
XXXIII. O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Kniha drobných vzpomínek. II. díl. „ 24·—
XXXIV. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY, díl II., 300 stran. „ 28·—
XXXV. ŽENITBA BRATŘÍ ADAMŮ. Podivuhodný příběh amerikánský a jiné historky. 250 stran. „ 24·—
XXXVI. O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH a j. historky nedělní. 296 str. „ 28·—
XXXVII. PŘÍBĚH JEDNOHO DNE a jiné. 202 strany. „ 20·—

Samostatně vydáno:

KDYŽ SI NÁŠ DĚDEČEK BABIČKU BRAL. Rozebráno.

JÍRA ZBOJNÍK, knížka pro velké i malé. Brož. Kč 12·—, v pergamenové vazbě. „ 48·—

LIDIČKY A ZVIŘÁTKA. Ilustroval Prokop Laichter. Nákladem F. Topiče 1926. „ 32·—

TRÉ KAPITOL Z MALOMĚSTSKÉ KRONIKY. Váz. Kč 48·—, na ruč. pap. v pergamenu, s podp. aut. „ 180·—

MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ. Žert z mladé domácnosti o jednom jednání. (Divadelní bibliotéky Pospíšilovy svazek 183., obsahuje též aktovku Karla Šípka: Starší závazky.)

TOBIÁŠKŮV ŠTĚDRÝ DEN A NĚKOLIK ŽERTOVNÝCH POVÍDEK O ZVIŘÁTKÁCH. U F. Topiče v Praze. (O s e n í, knihy mladých čtenářů, svazek 19.) Třetí vydání 1915. „ 6·50

VÁNOČNÍ KOLEDY. Drobné historky vánoční a sylvestrovské. Druhé vydání.

Z POVÍDEK NEDĚLNÍHO KRONIKÁŘE. Deset kratších i delších historek. 230 stran.

ARTUR A LEONTYNA. Pražský příběh z doby nedávné. 264 stran.

FELÍČKŮV ROMÁN. Dva díly. Celkem 462 stran.

K-KE-KU. Podivný přelud zrakový i sluchový a trochu mluvnice pro všeobecnou potřebu.

Překlady do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył P a w e l L a s k o w s k i. (Biblioteka dzieł wyborowych. No. 257—259.) Ve Varšavě 1903. Druhé vydání 1924.

TEŚĆ KONDELIK I ZIEĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736—738.) Ve Varšavě 1912.

ZJEDZONY SKLEP. (U snědeného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. „Dzennik dla wszystkich". Ve Varšavě 1905.

Překlady do charvatštiny:

DOMAĆA SREĆA. (Domácí štěstí.) Dvie slike iz brašnoga života. Přeložil Makso Kuntarić. „Národne novine" v Záhřebě, září-listopad 1905.

OSVETA ZALJUBLJENOGA I DRUGE HUMORESKE. V Záhřebě 1917.

Do holandštiny:

VADER KONDELIK EN BRUIDEGOM WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager gezin. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. A m s t e r d a m, H. J. W. Becht 1909.

SCHOONVADER KONDELIK EN SCHOONZOON WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager familie. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave, Amsterdam, H. J. W. Becht 1911.

MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Geautoriseerde vertalin van Jo Arenberg. V amsterodamském deníku Het Volk v listopadu 1912.

KINDERLOOS. (Bezdětná.) MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Naar het Boheemsch van Ignát Herrmann (Schrijver van Vader Kondelik en bruidegom Wejwara enz.), door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. 185 stran. Amsterdam, H. J. W. Becht, v listopadu 1914.

DE IDYLLE VAN MIJNHEER POTÁPKA. V deníku Het Volk. Amsterodam 1923.

Do slovinštiny:

OČE KONDELIK IN ŽENIN VEJVARA. Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Stanko Svetina. „Narodni Dnevnik" v Celju (Štyrsko), 1910.

TAST KONDELIK IN ZET VEJVARA. (Tchán Kondelík a zeť Vejvara.) Poslovenil Stanko Svetina. „Narodni dnevnik" v Celju (Štyrsko), v podzimu 1910.

IVANČKOV SVETI VEČER IN NEKOLIKO VESELIH POVESTIC O ŽIVALCAH. (Tobiáškův štědrý den atd.) Prevel iz češčine dr. Fran Bradač. Lublaň 1923.

KAKO SE JE KULICHOVA NANINKA MOŽILA IN KAJ SE JE OKOLI NJE SPLETLO. (Vdavky Nanynky Kulichovy.) Poslovenil Dr. Bradač. Ig. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Lublani. (V tisku.)

Do franštiny:

MONSIEUR KONDELIK ET SON FUTUR GENDRE. (Otec Kondelík a ženich Vejvara.) Přeložil J. L. Chollet. „Gazette de Prague" 1923.

Do angličtiny:

CHILDLESS. (Bezdětná.) Ve sbírce The world's classics (Selected Czech tales, Oxford university press). Přeložila Marie Buschova, 1925.

Do němčiny:

HERR MELCHIOR. (Pan Melichar.) DER FRATER AUS PODSKAL. (Fráter z Podskalí.) DER TONI LIEFERT. (Tonda odvádí.) Deutsch von Johann Michael. „Prager Zeitung" 1896—7.

VATER KONDELIK UND BRÄUTIGAM WEJWARA. Kleine Episoden aus dem geordneten Haushalte einer Prager Bürgerfamilie. Autorisierte Übersetzung aus dcm Böhmisehen von Luise Tluchoř. Berlin, Dr. Franz Ledermann, 1907. Dva svazky.

SCHWIEGERVATER KONDELIK UND SCHWIEGERSOHN WEJWARA. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tluchoř. Berlin, A. W. Hayn's Erben, 1911.

AUSGEWÄHLTE GESCHICHTEN von Ignát Herrmann. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Annie Auředníček (Slavische Romanbibliothek, Band X.) Prag, Verlag von J. Otto, 1908.

ZWEI PRAGER IDYLLEN. (Dvě pražské idylly.) Přeložila Klára Hübschová. „Union" v Praze, únor-květen 1910.

HÄUSLICHES GLÜCK. (Domácí štěstí.) Autorisovaný překlad Em. Schicka. „Union" v Praze, 1911. Též samostatně nákladem Ed. Beauforta.

FOXL-SPITZ und andere kurzweilige Geschichten. (Foxl-Voříšek.) Autorisovaný překlad Viktora Nesslera. „Union" v Praze, prosinec 1913 — březen 1914.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XXXVII.

PŘÍBĚH JEDNOHO DNE

A JINÉ

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

PŘÍBĚH JEDNOHO DNE

A JINÉ

NAPSAL

IGNÁT HERRMANN

ČTVRTÉ VYDÁNÍ

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

TISKEM ČESKOSLOVENSKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE 1932

PAMÁTCE

ZASLOUŽILÝCH PĚSTITELŮ JAZYKA ČESKÉHO

FRANTIŠKA BÍLÉHO A JANA KABELÍKA

VE VDĚČNÉ VZPOMÍNCE

I. H.

PŘÍBĚH JEDNOHO DNE

VŠEDNÍ PRAŽSKÁ HISTORKA Z DOBY NEDÁVNÉ

(Psáno r. 1917 pro Nár. l.,
samostatně poprvé vydáno r. 1918.)

1. ZASTÁVKA.

Byla neděle na sklonku září a byl zároveň svátek svatého Václava, všem Pražanům tak milý. Byl den, o kterém se říká, že jest jak ukolíbaný. Vedra parného léta byla pominula, slunce jen mírně hřálo, jako by zemi na rozloučenou líbalo. Vzduch se rozechvíval svěžím, kořenitým dechem jeseně. Voněl ovocem, voněl vínem, ale voněl i zoranou a zvláčenou půdou, která již byla vydala všechny plody své. Přicházely zdaleka tyto závany, druh druha stíhajíce, a v daleké dálky zas unikaly. Byl den, jaký v člověku probouzí touhu, aby měl křídla a mohl se vznésti v křišťálné ovzduší a plouti jím kamsi do neznáma, nedozírna. Byl den, za jakého by se člověk chtěl znova narodit, aby se očistil ode všeho, čímkoli jej všecek minulý život potřísnil. Kdy veškeru bytost naplňuje palčivá a bolestně marná touha, aby se vrátil jediný den prostého, nevinného dětství, nebo aspoň neskonale blažená chvíle, kdy v nejčistším hnutí duše a srdce, v rozkvětu mládí poprvé zašeptal v ucho zbožňované a stoudně se zardívající dívky: „Miluji tě!“

*

Ve značném rozporu s usměvavou tváří tohoto půvabného dne bylo vzezření mladého muže, šestadvacíti neb osmadvacíti let, který netrpělivě přecházel před nevelikým, nevysokým domem v Lipové ulici na Novém městě pražském, kteráž jest pokračováním ulice Štěpánské. Tvářil se nevrle, chvílemi povytahoval hodinky, při čemž pokaždé sotva slyšitelně zasykl, a když kráčel mimo vrata domovní, vždy upíral zraky do průjezdu tak naléhavě, jako by chtěl kohosi na ulici vyvábit. To činil, když nikdo nebyl právě nablízku. Jestliže však s kterékoli strany někdo se blížil, tu mladý muž zrychlil kroky a rozhlížel se pátravě po všech štítech na domech vedlejších, přečítaje jména a nápisy, jako by kohosi hledal. Ale když lidé popošli, chvatně se vracel ke vratům, aby nepropásl osoby očekávané.

Nikdo však nepřicházel. Vytrousily se toliko dvě tři holčice, které již nebyly dětmi a ještě nemohly býti nazvány dívkami, s modlitebními knihami, ubírající se do kostela. A vyběhly dvě tři malé děti, jejichž obvyklá divokost byla dnes krocena pohrůžkou matek: „Ať se mi tam nevztekáš, harante, nedělní šaty nezmažeš, nebo dostaneš na komínek posvícensky!“

Tu mladý člověk pokaždé rychle popocházel, čímž přece neunikl pozornosti holčic ani drobné havěti. Všichni se na něj podívali a v jejich očích tkvěl výraz, jako by ho neviděli dnes poprvé. Skutečně ho viděli již nejednou. Ale ještě nikdy v dneš-

ním pěkném, zbrusu novém oděvu, s hnědým měkkým vlněným pláštěm přes levou paži a s hůlkou skořicové barvy se stříbrným háčkem, za nějž visela na levém zápěstí. A měl taky zcela nové rukavičky čokoládové a nový klobouk „bobrový“ jak z myšího kožíšku, hedvábného lesku a srsti tak hebounké, že jen lákala, aby jej ruka pohladila nebo tvář se do něho zatulila.

Děti střídavě strkaly ukazováčky do úst, vyndavaly je poslíněné a naklánějíce se k sobě šeptaly si navzájem:

„Pan Kratina!“

Šeptaly to dětským šeptem, který je slyšeti za devátou stěnou, a slyšel i muž. Jeho nevrlost jen se tím podráždila a zmnožila.

„Pojděte, zmetkové!“ pomyslil skoro hlasitě.

A dále popošed žehral a reptal:

„Tedy to mínila vážně, opice, že pro ni musím nahoru!“

Opět sáhl po hodinkách a skoro se ulekl:

„Vždyť nám vlak ujede!“

A teď tedy se rozhodl. Otočil se na patě a rozkročil se, jako by chtěl zašlápnouti vše, co mu v cestu přijde. Děti se ulekly toho náhlého obratu a zmizely v chodbě domovní. Cesta byla volna.

Muž, kterého drobotina byla nazvala panem Kratinou, chvatně stoupal do druhého patra. Tu dveře z těsného schodiště vedly na pavlač, která se v pravém úhlu rozbíhala dvěma směry. Dům sousední měl podobnou, zcela souměrnou pavlač,

která tvořila úhel opačný. Kdo se na kterékoli pavlači objevil, mohl býti pozorován z obou domů. Tento kus cesty přes pavlač, až do posledních dveří, byl mladému člověku nejtrapnější. Nenáviděl takové staré pavlačové domy. Nebyl zde poprvé a tušil, že nejedny cizí zraky odkudkoli ho sledují a že ho již dobře znají. Nechtěje se ohlížeti nemohl věděti, kým jest viděn a kým tedy někdy, ve chvíli nejnevhodnější, může býti poznán jako „ten pán, který chodí k Břežanským". Toto pomyšlení hnětlo jej a žralo. Připadal si tu jako na pranýři. Než ušel těch třicet kroků po pavlači, která se mu chvěla pod nohama, umiňoval si, že ji dnes měří naposledy. Nikdy již ho sem Julča nedostane. Odnaučí ji to.

Došel tedy posledních dveří, zaťukal a nečekaje pobídnutí zevnitř otevřel a vešel. Octl se v prázdné kuchyňce, odkud vedly otevřené dveře do světnice. Zaťukal i na pažení těchto dveří, z pouhé toliko zdvořilosti, neboť již prvé jeho zaklepání bylo slyšeno a dvé zraků otáčelo se k němu, a pronesl s výrazem uctivosti, do které se musil nutit:

„Ruku líbám, milostpaní!"

Rozhlédl se světnicí a řekl ještě:

„Slečna Julča —?"

Ten otazník byl za celou nedokončenou větu.

Byla to obstárlá paní, které pozdrav jeho svědčil. Byla stará jenom na pohled a bylo nesnadno uhodnouti její věk. Vypadajíc jako šedesátiletá

neměla snad ani celých padesát. Seděla v kožené lenošce s velikými uchy, za malým stolečkem, u kterého původně jen šívala, ale který jí nyní sloužil taky za stůl jídelní. Sedávala tak již léta, neboť jakási vleklá nemoc zbavila ji vlády v nohou, že jen s namáháním chodila. Byla vychudlá v hrudi, ale plná v obličeji. Její vlasy, hladce na skráně přičísnuté, měly původně mdlou barvu žemlovou a již hojně prokvétaly. Směsice dvou těchto barev nikterak ji nekrášlila. Oči byly téměř bezbarvé. Plná tvář usmívala se na hosta přívětivě, skoro mazlivě. V tom pohledu tkvělo cosi nezkušeného, důvěřivého a spíše lehkověrného, skoro dětinského, ne-li pošetilého. Toliko časem pohleděly oči nějak zkoumavě, ale tu vždy s jistým namáháním, jako by se marně snažily cosi uhodnouti.

Světnice byla přeplněna starým nábytkem, nepochybně mnohem starším než jeho majetnice. Bylo všeho více než se dalo slušně, úhledně směstnati a než bylo nezbytně třeba pro dvě ženštiny. Ale stará paní s ničím se nechtěla rozloučit a zachovávala vše pro své dítě.

Host řekl „ruku líbám“, ale neučinil tak, ani matroně ruky nepodal. Uklonil se toliko. Vším prostorem, kuchyňkou i světnicí, vonělo ještě po ranní kávě, ale po takové mdlé, přeslazené kávě, jako vonívá v domácnostech, kde je několik malých dětí, stále kávou napájených a stále jí ubryndaných. Tato vůně urážela čich mladého muže, zprotivovala mu toto ovzduší, všechno jak rozbředlé

a nasáklé jako pachem šestinedělí. Bylo mu v něm nevolno. Již aby zas byl venku!

Když byl pronesl svou nedokončenou otázku, pokývla matrona hlavou a s dobráckým výrazem okázala palcem pravice přes rameno ke dveřím do světnice druhé a zašeptala:

„Strojí se. Hnedle to bude. Posaďte se.“

A teď teprve změřila postavu hostovu od střevíců až po límeček, obepjatý pestrou vázankou, a řekla zálibně:

„Saprlot! Jako ze žurnálu! No ano, svatého Václava.“

A dodala dětinsky pyšně:

„Ale Julča taky! Uvidíte.“

A zas kynula rukou a pobízela:

„No, posaďte se přece, abyste nám nevynesl spaní.“

Muž však neusedl. Neměl chuti baviti se s touto paní, s níž nevěděl o čem hovořiti. Protivil se mu jalový tlach snad o počasí, klepy nějaké neb odpovídati na otázky, co dal za střevíce, za šaty, kdo mu je šil, kdy je přinesli a tak dále. Protivilo se mu všechno toto zbytečné příslušenství Julčino. Dávno již neměla otce, milenec litoval, že nepozbyla taky matky. Bylo by vše pak ještě pohodlnější.

Ale když marně dozněla druhá výzva panina, tu jako by kdosi tušil, že mládenec neuposlechl — potichu se otevřely dveře druhé světnice, mezerou vychýlila se dívčí hlava, a plné, rubínové rty povelely přízvukem škádlivé přísnosti:

„Poslechněte a sedněte! Maminka by nespala. Julča bude hned hotova.“

A potom se rozevřela veřej zcela potichu, bez vrzotu dokořán, a na prahu se zjevila celá postava dívčí. Zjevila se za lenoškou, za zády matčinými, takže viděl toliko host. Co viděl, zaplavilo mu rázem tvář varem krve.

Nebyla to „opice“, jak ji byl nazval na chodníku před domem, která se tu zjevila v plném půvabu rozkvetlé ženskosti. Byla to dvacítiletá dívka nevšední vnady. Byla oděna hedvábnou sukní temně fialové, téměř brunátné barvy, ale tvárná její plná hruď vězela posud v sněhobílé košilce, jejímž paličkovaným sedýlkem prokmitala narůžovělá ňadra. Krásná ramena svítila jak čistá sloň, naklánějící se lepá šíje pozývala k dravému objetí. Pod účesem bohatých, měděně rudých vlasů zářilo bílé čelo, pod mocným, vyklenutým obočím jiskřilo dvé sivých očí, po stranách rtů kroužily se opojné důlky, dva to drobné víry, ale svůdné tak, aby v nich utonula všechna rozvaha pozorovatelova. V rozesmání otevřely se rty, vycenily se skvoucí zuby a na mžik propustily hrot rudého jazýčku. Jazýček šlehl po milenci jak hádě, všecka tvář zasvítila šelmovským, dráždivým úsměvem, dveře se náhle zavřely — vidění zmizelo.

A mladý muž, jehož srdce tím zjevem a škádlivým vyplazením jazyka náhle mocněji se rozbušilo, chápal se lenochu nejbližší židle, posunul ji, usedl.

Neviděl poprvé tento obraz, ale seděl jak opojen vším, co spatřil, a ještě hleděl na dveře, otevrou-li se poznovu. Čekal však marně. Vidění se neopakovalo. Jen dusání drobných botiček ozývalo se z vedlejška, jenom nůžky zachřestily a cvakly chvílemi, otvírání a zamykání nějaké skříně — zvuky, jaké se ozývají odevšud, kde se ženská bytost dostrojuje. Nebýti tuto staré paní, skokem by tam byl a zlíbal by to skvělé děvče stokrát, než by mělo času, aby přes košilku obléklo živůtek.

Nevědouc o tom, co právě mladý člověk byl spatřil, ani netušíc, hleděla paní v lenošce na hosta, vyčkávajíc, až promluví. A když se nedočkala, sama promluvila:

„Krásně se vám to vybralo. A žádný strach z deště. Pršet nebude. Všechno ukazuje na stálý čas. Budete mít pěkný výlet."

„Ano, milostpaní," přisvědčil mladý muž, který se pracně vybavoval z kouzla pohledu právě zažitého.

„Je-li na svatého Václava hezky, bývá tak ještě dlouho. Vzpomínám na to — ano — jak bývalo za mého mlada — —"

Mládenci bylo lhostejno, nač vzpomíná stará paní. Nemyslil na nic než na den, který ztráví s Julčou, a na večer a na vše ostatní. Jeho odpovědi byly stručné a pronášel je jako z donucení.

Tak se věty trousily, až konečně dveře druhé světnice poznovu se otevřely a vstoupila Julča,

upjatá v živůtek stejné látky a barvy jako sukně a v koketním kloboučku.

„Tu jsem!“

Muž se vzchopil, přiskočil, políbil dívce ruku.

„Nu, a maminko, tedy se tu hezky měj a s pánembohem. Tonka Šnajdrovic ti zhřeje oběd a svačinu a pobude tu, jak dlouho budeš chtít. Ke čtení má dost. Od toho se nehne.“

Matka podávala dceři ruku.

„No, a dítě — ani nevím — kam vlastně dnes míříte, co?“

„A Fráňa ti neřekl? — Ten je skoupý na slovo. — No, do Třebáně, maminko, potom pěšky na Karlův Týn. Tam poobědváme, a večer zase do Prahy.“

„Neužeň se mi, dítě,“ napomínala matka. „Dejte na ni pozor, pane Fráňo. A viďte, přivedete ji zase domů? A kdy se vrátíte?“

„No, maminko, to ti nepovím. Snad až posledním vlakem. Ale to bude pozdě. Tedy nepřijdu-li domů, neměj starostí. Přespala bych u Vaváků, jako jindy, jedou taky — —“

Při těch slovech již se dívka skláněla, aby matce pocelovala ruku. Tak stará paní ani si nevšimla, jak se na líci dceřině náhle rozhořel ruměnec. Snad by si vůbec nebyla všimla.

„Ruku líbám, milostpaní,“ taky Fráňa se loučil, a již couval ke dveřím kuchyně.

„Ale tedy taky políbit!“ velela dívka polo žertovně, polo tvrdošíjně.

*

A tu tedy Fráňa se sklonil a políbil matroně pravici. Činil tak s nechutí, ale nemohl neuposlechnouti.

„Peníze máš, viď, Julinko?“ ještě se matka otázala.

„Ale peněz, máti!“ zvolala dívka. „A kdyby nestačily, není tu Fráňa?“

„Tak tedy vás provázej pánbůh!“ přála matrona a tvářila se, jako by chtěla vstáti.

„Jen seď, máti, Tonka zde bude co nevidět.“

Mladí lidé odešli.

Matka pohlížela za nimi a na její tváři se rozložil úsměv zálibný, skoro blažený.

„Je to hezký párek,“ zašeptala si. „A bude to hezký párek,“ doložila.

Líbezný zjev dívčin vznášel se po pavlači jako květina. Za dívkou kráčel Fráňa s hlavou sklopenou, jako by se tak chtěl učiniti pokud možno neviditelným. Zatím však přece pod stříškou klobouku zcela kradmo mrskl očima po pavlači této i protější, zdali kde kdo vyhlíží. Vyhlíželo arci hlav a zraků několikero, a byly to hlavy ženské.

Když vstupovali do schodiště, pronesla dívka s přízvukem lítosti:

„Chudák maminka, zas bude celý den sama jako poustevník.“

Hlasem lhostejným, jako by chtěl dívčino politování rázem rozplašiti, řekl na to její průvodce:

„Nebude to poprvé, Julčo, a nebude to naposledy.“

Dívka se otočila, pohlédla mladíku v oči a zašeptala:

„Bože, Fráňo, jsem já to špatná dcera!“

A již chvatně sestupovali.

2. ROZKLADY. — VÝPRAVA.

Mladý muž, jejž děti byly pojmenovaly panem Kratinou a kterému Julča říkala Fráňo, vydechl zhluboka, když vyšel na ulici a měl dům za zády. Ještě dole v chodbě kdosi velmi přívětivě pozdravil oba výletníky, ale mladík ani nevzhlédl, kdo to. Posmekl toliko klobouk a chvatně vyrazil ze vrat. Potom zamířil s dívkou výše ke Kateřinkám a dal se s kopce ulicí Benátskou, níže do Slupi.

Chvíli kráčel podle Julie mlčky, vyčkávaje snad, že ona promluví. Když se neozývala, řekl náhle, přemáhaje nesnadno svou nevrlost:

„Proč mi tohle děláš, Julčo!“

Dívka neodvětila, jen se na svého průvodce s výrazem údivu podívala.

Mladík úmyslně nepohlédl na dívku, nýbrž zíraje před sebe opakoval:

„Povídám, proč mi tohle děláš!“

Jako by naprosto nechápala výtky milencovy, pronesla jediné slovo:

„Nu?“

„Nu! Víš dobře, co myslím. Proč mě donucuješ, abych lezl až k vám nahoru?“

„Je ti to lezení tak obtížné?“ řekla dívka s neutajitelnou výčitkou, kladouc důraz na „lezení“.

„Víš dobře, že mi nejde o tu obtíž. Ale je mi to nemilé, Julčo. Nedosti na tom, že mě tu v ulici zná pomalu každý pes, nutíš mě i do domu, nahoru. Musím na pavlač, ze všech oken vidí mě tu kdekdo ne v životní velikosti, ale v nadživotní. Víš dobře, jak taková figura na pavlači vypadá. Je to zbytečné.“

„Zbytečné? Jdeš-li si pro mne?“

„Zbytečné jest, aby mě znalo každé cikáně z domu a všechny ty sudičky, které čumějí z oken. Vždyť mi dobře rozumíš.“

„Ale není zbytečné, aby ses okázal matce, když mám na celý den odejít.“

„I to je zbytečné, Julčo, když můžeš odcházeti jindy, aniž bych šel k audienci. Líbati ruku mě nutíš. K čemu ta komedie?“

„Taky to tě tak mrzí?“ řekla dívka vážně. „A jen komedie to je?“

„Vždyť víš, jak je mi všechno to pokrytectví odporné,“ víc a více se rozhorloval mladík. „Vždyť v jejích očích vypadám jako nápadník, ženich — a není to pravda. Je to všechno proti naší původní úmluvě. Je tomu tak nebo ne? Na to mi odpověz, Julčo. Ale není třeba žádné odpovědi. Víme to oba. Měl jsem zůstati neznám všemu tvému nej-

bližšímu okolí. Chybil jsem už poprvé, když jsem povolil a šel nahoru."

Dívka hned neodpověděla. Přejela si dlaní živůtek, jako by na něm urovnávala nějaký záhyb, ač tam žádného nebylo. Výčitky milencovy ponenáhlu ji rozčilovaly. Konečně promluvila, a její hlas lehce se chvěl:

„Tedy ti povím, proč to všechno. Chtěla jsem, aby maminka viděla, že jí nelžu, že opravdu s někým chodím nebo že někdo chodí za mnou, jak chceš. A chtěla jsem se tebou taky pochlubit. A maminka měla radost, líbil ses jí. Proč by neměla mít kousek radosti v životě, který jí mnoho rozkoše nepřináší? Kdyby byla zdráva a mohla choditi, chodila by časem s námi."

„Pak bych nechodil já, Julčo."

„Že nechodil?" podívala se Julča pronikavě na mladíka. „Chodil by tedy jiný. Někdo by se mne ujal. A to políbení ruky mně vyčítáš? Ani za to ti nestojím, abys prokázal tak malou pozornost matce, která mě na svět přivedla — a vlastně jen pro tebe? Za všechno, co jsem ti obětovala?"

Mladíkovi neušlo, že v jejím hlase chvěje se již hněv. I snažil se hovořiti zvukem udobřujícím, ale pořád ještě rozhorlen:

„Měj rozum, Julčo! Neříkám to vše jen pro sebe, než i k vůli tobě, matce tvé. K čemu ta komedie? Neměla mne ani poznati. Zas ti opakuji: je to proti naší původní úmluvě. Co jsme si řekli, když jsme se poznali? Že náš poměr zůstane zcela

volný, beze všech závazků, pokud jeden druhého neomrzíme. Stane-li se tak, že se rozejdeme beze všech výčitek a každý zas půjde svou cestou, jako bychom se jakživi nebyli viděli. A kdykoli bychom se na světě setkali, vidíme se poprvé a zachováme se k sobě se vší povinnou společenskou šetrností. Ani mžikem oka že nedáme najevo, čím jsme si kdy byli. Vzpomínáš na to? Mluvím pravdu?“

Dívka mlčela.

„Ano, mluvím pravdu,“ pokračoval mladík. „A zatím co činíš? Nutíš mě, abych si pro tebe došel až k vám, a tím uvádíš matku svou v osudný klam. Vidí ve mně milence po starodávném způsobu, a již snad ženicha. Nebo tys jí sotva řekla: „Ó ne, maminko, to je známost jenom na chvíli, pro zábavu, pro pomilování, a potom se necháme. Tak jsme si ujednali.“ — A tvá matka dívá se na mne s bezmeznou důvěrou, lehkověrně tě vydává v mé ruce, svěřuje tě mně na celé dny — neví o tom, že taky na noci — chápeš, Julčo, jak mi při tom je? Jak ty její mateřské, hladové pohledy mě pálí? Tebe neklamu, ji ano. Všechno to mě otravuje. Týrá mě myšlenka, že ji podvádím.“

Mladý muž skončil a zhluboka vydechl.

Dívka jen úkosem na něj pohlédla a pronesla tiše:

„Jsem tvou spoluvinnicí.“

„Ale větší vina padá na mne, když svými návštěvami tu starou paní v klamu udržuji. A proto,

Julčo, byl jsem u vás dnes naposledy. Věz to a pamatuj si."

Nyní dívka pohlédla přímo na svého průvodce a silou pohledu toho zdvihla i jeho zraky k sobě. A řekla:

„Nezapomenu, žes mi to řekl. Fráňo. Ale až budu chtít, přijdeš pro mne zase, Fráňo. To si pamatuj zas ty."

Již chtěl Fráňa vyhrknouti: „Nepřijdu!" Ale ovládl se a pomlčel. Cítil snad, že vůle Julčina byla by silnější než jeho. Že by zlomila jeho zápor. Nechtěl pronésti slova, které by ho zavazovalo.

Zahryzl se ve rty a řekl jen:

„Jsi vrtošivá, Julčo. Nic jiného to není než vrtoch."

„Přej mi ho," promluvila dívka, „a přej i toho klamu té staré paní, jak maminku nazýváš. Snad s ním umře, její zdraví je vetché — —"

Cosi jako mlha zakalilo jí zraky.

„Nebuďme sentimentální, Julčo," řekl mladý muž skoro mrazivě. „Co mne k tobě přivábilo, byla jen tvá veselá mysl, bujná letora."

„A moje lehkovážnost, kterou jsem se ti oddala, pravda-li?" doplnila dívka.

„Nemáš-li mne ráda?" dotíral Kratina.

„To je právě můj největší hřích, Fráňo!" A po chvilce řekla ještě:

„Připravil sis pěkný úvod k dnešnímu výletu, na který jsem se tolik těšila."

„Musil jsem ti to jednou říci."

„Ale právě dnes! — Věru by snad bylo nejlépe, kdybych se vrátila domů.“

A zastavila se.

Taky mladík se zastavil.

„Jak chceš, Julčo. Ale na to nepomýšlíš, co by řekla tvá matka, kdybych se nevrátil s tebou. — Vzdoru jsem v tobě posud nepoznal, Julčo, a toho se varuj. Vzdor hrozně otravuje život a mstí se i na tom, kdo se mu poddává. Zkazila bys celý dnešek nejen mně, ale i sobě. A kdyby ses pak uplakala, žádný den se nevrátí.“

„To bych měla proč plakat!“ nutila se dívka k úsměvu a kráčela zas kupředu.

Blížili se k nádraží vyšehradskému. Právě před ním stanul vůz tramky, přijíždějící shora z Prahy, a vychrlil poslední výletníky, kteří spěchali na vlak.

„Julča!“ zavýskl dívčí hlásek z toho tlumu, a to byla Pepina Vavákovic s mladší sestřičkou Zuzkou, účastnice dnešního výletu na Karlův Týn.

Před nádražím stál mladík v hnědém širáku, který tu přečkal již několik vozů tramky a vždy netrpělivěji přešlapoval. Teď — spatřiv Pepinu — otočil se na patě a pádil k pokladně pro lístky. Několika kroky za ním byl Fráňa a volal naň:

„Kubišto, kupte lístky taky pro nás!“

„No dyť letím!“ odpovídal mladík.

A co se vmáčkl v zástup obléhající pokladnu, vítaly se v nádražní síni dívky, Pepina podávala ruku Fráňovi, její drobná sestra zlomila kolínka

ve způsobnou dětskou úklonku, a všichni zároveň říkali si:

„Ale měli jsme na čase! O chvilku později — a bylo po výletě.“

Nahoře na kolejích zadunělo v tu chvíli a zarachotilo, jako když zdaleka zahřmívá. Do nádraží vjel vlak od Vinohrad. Ten zvuk poplašil výletníky před pokladnou, že se srazili v chumel ještě hustější. Bouřlivě se domáhali jízdních lístků, bezohledně razili si cestu lokty, zhurta doráželi na předáky a pokřikovali jízlivé poznámky do okénka. Rozčilení zmocnilo se i kasírky, kteréž lístky padaly z rukou. Ze zástupu ozývaly se úzkostlivé výkřiky tísněných ženštin, jejichž klobouky a sukně a rukávy byly tlačenicí ohroženy.

Starý nádražní zřízenec díval se od váhy zcela flegmaticky do té vřavy a dobromyslně napomínal:

„Dost času, lidičky! Neplašte se! Všechny vás vlak pobere. A podruhé vylezte z peří o hodinku dřív!“

Zřízenec potravní daně opodál přikývl mu na souhlas a zabrumlal rozmarně:

„Jen s nimi z Prahy, ať nám tu nesnědí posvícenské husy a koláče!“

Ze zástupu před pokladnou zaletělo k němu několik jedovatých pohledů za tu poznámku. Jakýsi hřmotný turista v nohavicích po kolena, s lýtky ohromnými jak nohy kulečníku zafuněl k prostořekému s výrazem největší zuřivosti, jinak v tom davu zcela malomocné. Přes to hubený zřízenec

uznal za dobré, aby mu zmizel s očí, a ztratil se v kterýchsi dveřích. Což kdyby ten monumentální pán byl nějaký hodnosta obecní?

Pak Kratina ujal Julču za ruku a řekl:

„Pojďme nahoru. Kubišta lístky přinese.“

A stoupal chvatně do schodů, vedoucích na peron. Byl odpůrcem všech křiklavých výjevů a štítil se neodpovědného vtipkování bezejmenných podřízenců, kteří byli hluboko pod jeho opovržením. Neměl v žádném případě vědomí jakékoli solidarity s ostatním obecenstvem, a přece měl pocit, jako by pronesené úštěpky pošpiňovaly také jej. Stáli tam ještě dva nakladači, kteří jevili chuť přiložiti polínko. Nechtěl se dočkati pokračování.

Ani o společnost dívek Vavákových a jejich průvodce nestál příliš. Snášel je proto jen, že mezi nimi s Julčou poněkud unikal přímé pozornosti jiných a že rodina Vavákovic byla Julče záštitou a výmluvou, kdykoli toho potřebovala. Jinak mu ta nepatrná, titěrná trojice byla pouhou kulisou. Ostatně s nimi vyjížděl málokdy. Slečinky v jeho očích byly putičky, a Kubišta kdesi hluboko, hluboko pod ním, duševně i postavením. Smiřoval se s ním jen proto, že to byl jakýsi šantala. Všechno vyběhal, vyšmejdil, sehnal. Kam se nechtělo Fráňovi, tam poslal Kubištu, a Kubišta ochotně do všeho vstrčil nos i prsty. Těšilo ho, že je „faktotem“ společnosti a že může posloužiti panu Kratinovi, aniž chápal, že z tohoto mluví jen tak zvané „zdravé sobectví“. Z jeho elegance, z jeho vyjadřování

i z tobolky vždy hojně naplněné viděl v něm kohosi z „lepší vrstvy“ a rád se mu zavděčoval. Obětavě se tlačil za celou společnost u nádražních pokladen, vyjednával obědy v hospodách, sháněl pivo, běhal pro vodu k lesním studánkám, nosil plédy a kabelky s potravinami, vracel se celé kilometry pro zapomenuté věci. Lichotilo mu nesmírně, že ho pan Kratina jmenoval „výletním intendantem“, ač tomu slovu dobře nerozuměl. V duchu však jej Kratina nazýval „nákladním vlakem“ a někdy se tak pronesl i k Julče, což ji velmi rozveselovalo.

Kratina nejraději těkával s Julčou sám a sám, bez všetečných svědků, ale dnes byl skoro povděčen, že jedou Vavákovy. Pociťoval, že jeho výtky k Julče zanechaly v ní trochu hořké ssedliny, která se rozptýlí jen živějším hovorem větší společnosti. Již ho mrzelo, že se nevrlostí svou dal tak uchvátit, ale nemohl se odhodlat, aby vroucnějším slovem dívku udobřil. Zdálo se mu, že by si před ní zadal. Ale nejspíše nebyl takového upřímnějšího kajícného projevu schopen. Nemohl se ubrániti výčitce, že se dopustil čehosi hloupého, a to jej hnětlo a žralo. Nerad se přiznával k vlastní chybě a zpozdilosti. —

Po chvilce přiběhl na peron Kubišta s lístky.

„Tady jsem!“ volal všecek udychtěn a jako splašený.

Kratina již kráčel v čele družiny k nejbližšímu konduktoru a pronesl odměřeně, jako by byl aspoň inspektorem:

„Nějaké slušné kupé, prosím — —“

Konduktor změřil mladého muže, mrskl okem po jeho sličné, elegantní družce, a již si nevšímaje ostatních popošel kousek a otevřel oddělení druhé třídy.

„Račte semhle.“

Beze všeho ostychu, jako by si byl kupé dávno objednal, pomohl Kratina Julče nahoru, vstoupil za ní. Slečinky Vavákovy a Kubišta následovali s jistým váháním.

„Přirazte dvířka,“ velel Kratina Kubištovi, když se tam vyšplhal za dívkami.

„No, sedíme pohodlně?“ otázal se Kratina, uvelebuje se na pružné kožené sedadlo.

„Jen aby nás odtud pak nevylili,“ řekl Kubišta s pochybou. „Máme všichni třetí třídu.“

„Nemějte starost, když jste se mnou,“ pronesl Kratina nedbale a velkomyslně.

„Ó, s panem Kratinou se dobře jezdí!“ zvolala Pepina.

„Sám bych si sem netroufal,“ poznamenal Kubišta. „Jednou jsem to zkusil — a v Chuchli mě revisor vyndal.“

Kratina již neodpověděl. Blahobytně uřezával špičku doutníku, zapaloval si. Potom podal doutník i Kubištovi.

„Zapalte si.“

Pepina se naklonila k svému rytíři a zašeptala mu do ucha:

„Aby ti zas nebylo zle, Toníku!“

Byl-li by se Kubišta rozpakoval kouřiti silný doutník, teď teprv si horlivě zapálil. Nesměl se přiznati k tomu, že je slabý kuřák.

„Hotovo!“ ozvalo se na peroně. Kdesi v dáli zaznělo písknutí, zaječela i trubka, vlak se hnul. Společnosti zmocnil se bezstarostný a milý pocit, že již jedou. Menší slečinka Vavákovic, Zuzka, která byla zapadla v hluboké měkké sedadlo, až jí to nožky zdvihlo, přikrývala stoudně kolínka krátkými sukénkami.

A vlak duněl již a rachotil po železném mostě.

„S bohem, vlasti, my jedeme do Třebáně!“ zavtipkoval Kubišta, mávaje kloboukem směrem k Vltavě.

Julča se naň podívala a důlky na tvářích prohloubily se jí v dobromyslný úsměv.

3. PRVNÍ NÁVŠTĚVA.

Příběh lásky Julčiny podobal se stům a stům podobných příběhů jiných. Jediným jejím věnem byly půvaby, kterými ji pro život vybavila příroda, a z tohoto vzácného věna vydala se Julča a vydávala mnohem dříve, než by byla učinila každá tak zvaná počestná nebo jen obezřelá dívka z „řádné rodiny". Dříve, než by ji k tomu zákon byl zavazoval a jejího vyvolence opravňoval, dřív o požehnání matčino, dřív o celou šíři prahu kostelního, přes nějž se k takovému obětování sebe kráčí. Od bílých nehýtků na malíčkách nohou až po krásné, jak ze starého zlata upředené vlasy náležela všecka Fráňovi, kterému se jednoho dne vzdala na milost a nemilost se vší vášní mladého a roztouženého srdce svého, ve vzkypění a varu krve své.

Dávno již měla z celé rodiny toliko matku. Sice tomu bylo teprve šest let, ale jejímu mladému věku znamenalo to dávno. Živé, probudilé dítě dobře se učilo, jako se vůbec dívky lépe učí a bys-

třeji chápají než chlapci stejného věku. Julča však vynikala zvláštní učelivostí. Potom ji rodiče dali zapsati do nějakého lycea nebo gymnasia. V tu dobu zemřel jediný její bratřík, o dva roky starší, a Julča zůstala jedináčkem, kterému ledacos bylo prominuto. Byla ve čtvrté třídě, když zemřel otec. Jeho smrtí zhroutil se blahobyt rodiny. Nebylo prostředků na další dlouhé studie s dalekou nadějí na samostatnou výživu. Bylo třeba kratší přípravy na blízký výdělek, a Julča vstoupila do školy obchodní. Neloučila se příliš těžce se střední školou. Její vznětlivá povaha, její bujná letora tíhla k zaměstnání a životu volnějšímu. Naděje na nevázanou svéprávnost, na brzký výdělek smiřovala ji se ztrátou studia. Krom toho matka v ten čas onemocněla a dlouhá choroba ponenáhlu stravovala zbytek jměníčka. Za dva roky odnášela si Julča výborné vysvědčení a byla schopna jakékoliv práce písární. Její sličnost, ohebnost a výmluvnost dopomohla jí brzy k místu, na počátek arci nepatrnému. Zakraťoučko však postoupila. Byl to veliký, rušný závod průmyslový, který potřeboval obratné stenografky, po případě písařky na stroji. V obém Julča plnou měrou vyhovovala a byla přijata. Ovládala účetnictví, byla čilou dopisovatelkou, a pojednou ona, kteréž hrozilo, že jako studentka bude těžkým břemenem choré matce, stala se živitelkou rodiny. Naplňovalo jí to ušlechtilou pýchou a sebevědomím a získalo jí to naprostou převahu doma. Již nebyla matka hlavou

rodiny, ale dcera. Julča však byla dobrou dcerou a nedala matce pociťovati, že vydržuje téměř celou domácnost. Milovala slabou matku svou a oč-koli kdy běželo, vždy pronášela přede vším světem: Až co řekne maminka.

Je pochopitelno, že v závodě byla obletována všemi zaměstnanci. Zašustění jejích sukének opájelo, jemná voňavka, kterouž celá její postava dýchala, omamovala kdekoho. Julča však byla nepřístupná a nedůtkliva. Tolik rozumu měla, že v závodě musí zůstati svou. Ať si družky dělají, co chtějí. Zdravý pud jí říkal, že to zpravidla končí mrzutostí, ne-li ostudou. A postavení plave.

Pokoušel se o ni dokonce mladý pán, syn firmy. Ale tu teprve byla Julča nedobytna. Jsa podnícen odporem zaznačil jí kdysi, arci dosti temně a obojetně, že by pomýšlel na spojení zcela čestné. Ani to jí nepohnulo, ani o to zatím nestála. Mladý pán jí neučaroval. Krom toho proskakovala o něm pověst, že již má jakési závazky. Nikdo nevěděl nic určitého, ale Julče to postačilo.

Až pak se vynořil Fráňa. Vloni to bylo, v poslední den roku, v nějaké sylvestrovské zábavě. Neveliká soukromá společnost najala si salon v hotelu. Julče dostalo se pozvání. Tam se objevil taky mladý muž, jí neznámý, jiskrných zraků, bezvadného zevnějšku, elegantní zjev. Průběhem večera kdosi na něj vyzradil, že je dobrým zpěvákem. Po velikém naléhání pořadatelů zapěl při klavíru žertovnou píseň. Ale nebyla to tuctová, lechtivá

píseň erotická, jaké tou dobou hýbaly Prahou a jakými do omrzení častovali taky tentokráte posluchače někteří členové společnosti i zjednaný kabaretní pěvec. Byla to píseň duchaplná, dokonalé formy, jemného zahrocení. K tomu neznámý mladý muž měl příjemný baryton, který Julču mocně dojal. A jeho chování ji podmaňovalo. Kdežto všichni ostatní mládenci ji titěrně obskakovali, drali se o místo vedle ní, při rozchodu div že jí líbáním ruce neukousali a nabídkami průvodu neroztrhali, cizí pán otázal se jen: „Slečna půjde sama domů?“ Ne, Julča vůbec nešla domů. Julča šla té noci s Pepinou Vavákovic, přespat k nim. Bylo tak již dřív umluveno. Pepina byla její kolegyní z obchodní školy. Julča již nejednou tam přespala, bylo tam blíže než domů do Lipové ulice, a ráno teprv spěchávala podívat se k mamince. Pepina byla taky dnes v zábavě sylvestrovské a měla zde i svého rytíře Kubištu. Tedy o bezpečnost postaráno. Stručně to Julča pověděla neznámému a nyní již novému známému.

„Byl bych si pokládal za čest a potěšení slečnu doprovoditi,“ řekl pán. Julča s úsměvem se uklonila — a pán tedy se připojil ke trojici: k Pepině, Kubištovi a Julče. Totiž — Pepina i Kubišta byli mu naprosto lhostejni. Ti se mohli třeba zaběhnout a ztratit. Ale Julča! — A když se s ní v Celetné ulici loučil, pozdvihl dvorně její pravici a políbil ji takovým způsobem, jak nedovedl žádný z oněch splašenců v dnešní zábavě, jak to neučinil

ještě nikdo, kdokoli kdy Julče ruku poceloval. Julča mívala pokaždé pocit, že se ti hloupí hoši chtějí té její ruky najíst, jak ji muchlali, až ji po jejich šťavnatém líbání o sukni otírala. A při tom řekl: „Na milou shledanou, slečno." Ale jak při tom na ni pohleděl! — Ten pohled ji neopouštěl. Snila o něm v noci a hledala jej za dne, kudy chodila. A setkala se s ním opravdu zas jednoho dne, s oddaným, pronikavým i tázavým tím pohledem, když vycházela ze závodu. Ještě nikdy dvorného toho pána v té končině neviděla, ač chodila stejnou cestou a v stejné hodiny již přes rok, a pojednou jej potkávala. A tu k ní přistupoval s uctivým pozdravem a se skromnou otázkou, smí-li ji kousek cesty vyprovoditi. Ale ten kousek se ponenáhlu prodlužoval, až konečně se s ní loučil teprv u kostela svatého Štěpána. A po páté, po šesté došel s ní až k domu v Lipové ulici, kdysi večer, kdy se toho mohl odvážiti.

Julča pak přicházela domů všecka rozradostněna. Mnohem vroucněji pozdravovala matku, prozpěvovala si a usínala s blahým těšením na setkání nejbližší.

Tak to začalo. Potom nastaly zimní radovánky, procházky v nejbližším okolí Prahy, spojené s brouzdáním ve sněhu, s odpočinkem a svačinou v kavárně, vždy jiné, kluziště na Střeleckém ostrově, když mrzlo, a to Julču nejvíce lákalo. Brzy nový známý vyzvěděl, kam Julča chodí, a v prvou neděli potom objevil se také na kluzišti. V krátkém

kožíšku, s novými bruslemi. A byl jen rytířem Julčiným. Oba bruslili výborně, bravurně, a jedné chvíle utvořil se kolem nich veliký kruh, dopřávající jejich obratům širokého rejdiště, všichni bruslići změnili se v pouhé diváky, a po všelikých umělých osmičkách a náhlých otáčkách ozval se z diváctva horlivý potlesk. Teprv nyní zpozorovala Julča, že ona i její společník byli středem obdivu, a zahořela ostychem, ale i potěšením z úspěchu. Jestliže pak její rytíř nezvítězil již dříve, od této chvíle byl vítězem a hruď Julčina se naplnila pýchou.

Sešli se na kluzišti po druhé, po třetí — a pak tedy se to stalo. Na ledě Julča jen hořela, ale když se pozdě večer vraceli, náhle ji rozrazila zima, ježto vál mrazivý, jedovatý vítr.

„Chvějete se, slečno," řekl její rytíř. „Kdybych se směl odvážiti — poprosil bych vás — je vám třeba zahřáti se, osušiti — — Bydlím tu nedaleko, ve čtvrti Vojtěšské — kdybyste se jenom na chvilku chtěla zastavit u mne, v teple —"

Přišlo to tak nenadále, bylo to tak dobrodružné a zastihlo to Julii v rozpoložení tak podivném, že uposlechla. Co na tom? Nikdo jí v této končině nezná. Bylo v tom i mnoho zvědavosti. Kterak to vypadá u takového mládence? Jak a v čem žije svobodný muž? Čím jest obklopen? Znala posud jen příbytky svých kamarádek, pokojíky jejich bratří, ale vše to bylo tak všední, obnošené, stejné, jako u ní doma.

Přece jen zdráhavě vkročila za Fráňou do domu. Na samém prahu domovním se rozpomenula a zastřela závojem obličej. Chodba byla ztichlá, ticho bylo i ve schodišti. Podobalo se jí tu jako v klášteře. A Julče, když vystupovala, připadla žertovná myšlenka: „Až o tom povím Pepině, co jsem dnes zažila!"

Ale přede dveřmi v patře, k nimž její rytíř zamířil, Julča náhle stanula:

„Co řeknou vaši kvartýrští?" zašeptala.

Rytíř se usmál a stejně odpovídal:

„Jsem svým vlastním kvartýrským, mám samostatný byt."

Sáhl do kapsy, zachřestil klíči, odemkl menším, americkým, odemkl i druhým obyčejným, vstoupil do temna, sáhl po paměti po knoflíku na zdi, otočil, a elektrická žárovka zaplavila malou čistou předsíňku jasem, který byl stlumen tulipánkem z broušeného, zamodralého skla.

Julča s váháním jedva patrným vstoupila. Mladý muž dovřel dveře a zavěsil přes ně ochranný řetěz, lesknoucí se jak stříbro, poniklovaný.

„Proč to?" zeptala se Julča.

„Z pouhého zvyku, slečno," usmál se muž. „To jest vždy prvé, co učiním, když vstoupím. Bydlí-li člověk sám, musí být opatrný."

„Myslíte na všechno, pane Kratino," řekla Julča. Bylať si povšimla, že na levé veřeji zvenčí tkví navštívenka s nápisem Filip Kratina.

Mladík poznovu se usmál, skoro zasmál.

„Jak je slečna všímavá. Ale tak se jmenoval můj předchůdce. Nalepil svou navštívenku klihem, zůstala tu po něm. Domovník mne žádal, abych ji neodlepoval, neseškraboval, aby se nepoškodil voskový nátěr dveří. Abych ji prostě přelepil zase svou visitkou. Ale ještě jsem k tomu neměl času. Vlastně, abych se přiznal, nemyslím na to a nepřekáží mi tam. Smím-li prosit, rozmilá slečno, jsem pro vás Fráňa — revident Fráňa."

Teď Julča vzpomněla, že ho skutečně v nedávné sylvestrovské zábavě všichni nazývali panem revidentem.

A ještě řekl Fráňa:

„Ale kdykoli by bylo nezbytno, abyste mě s někým seznámila, tedy jsem Kratina. Přátelé, kteří mě občas navštěvují, říkají mi tak žertem, po navštívence na dveřích. Co na tom záleží? Kratinů je na světě mnoho. Kdožpak ví, který z nich jsem?"

„Nuže dobře, pane Kratino," zasmála se Julča a nepřemýšlela zatím o příčinách tohoto přání.

Teď jí Fráňa odňal rukávník, pověsil jej na rohatinku, a odemknuv dveře do pokoje rozžehl i tady elektrickou žárovku. Vrátil se a pobídl Julču: „Račte, slečno."

Julča vstoupila, a příjemné, útulné teplo ji zalilo. V koutě pokoje stála štíhlá válcová kamínka z drobných modravých kachlíků. Ve skutečnosti však byly zdánlivé kachlíky z jediné litiny, smaltem polévané. Pode dvířky bylo maličké slídové

okénko, kterým svítilo řeřavé uhlí jak veliký rubín.

„Kdo vám tu topí?“ podivila se.

„Já sám, vážená slečno. V těch po celou zimu nevyhasne. Topím koksem. Uvnitř je šamotová roura. Výborný, užitečný kus nábytku, ujišťuji vás.“

„Máte tu hrozné vedro, pane Fráňo.“

„To jen zde v koutě u kamen. Tam dále je zcela příjemno. Ale je-li vám horko, slečno, prosím, shoďte na chvíli žaket.“

A již přistoupil a dvorně rozepínal Julče kabátec. Zdánlivě nechtě dotkl se při tom dívčiných ňader a cosi jak elektrická jiskra projelo celým jeho tělem. Pověsil kabátek na stojan proti kamnům, kynul rukou a pobízel dívku:

„A teď se u mne račte posadit. Nesmíte mi vynést spaní.“

Julča usedla v pohodlné, kožené klubovní křeslo. Rozhlédla se. Fráňův pokoj byl zařízen vkusně, ba, na svobodného muže se značným přepychem. I pohovka byla kožená, i židle měly kožená sedadla, a každá byla jiného tvaru. Julča věděla, že je to právě v módě, a líbilo se jí to. Podlahu zastíraly měkké koberce. Nad pohovkou visely krásné hodiny s dlouhým kyvadlem, po stranách několik dobrých obrazů. Na protější zdi byly rozvěšeny všeliké podobizny. Stály tu dvě vkusné skříně, šatník a prádelník. Dveře prádelníku tvořilo jediné veliké zrcadlo. Mezi skříněmi bylo

lůžko Fráňovo, tak čisté a vábivě upravené, jako by očekávalo nevěstu nebo mladou paní.

Fráňa byl odskočil do předsíňky, i měla Julča dosti času, aby příbytek hostitelův bystře prohlédla. Ženy se umějí rychle dívati, oceňovati, posuzovati. Mnohé mají výbornou paměť, že ještě za dlouhý čas dovedou zevrubně vypočítati, co kde viděly a jak uspořádáno. Souvisí to snad s úkolem jejich, kterýž jim jest přidělen od nepamětných, pravěkých dob, aby byly strážkyněmi domácího krbu, hospodyněmi, dušemi přístřeší lidských. Takový smysl měla taky Julča. Dívala se, srovnávala příbytek Fráňův s domovem a pociťovala lehkou závist i touhu. Tak, ano takto chtěla by někdy mít upraveno vlastní bydlo.

Fráňa se vracel se samovarem a pravil:

„Hned, milá slečno, hnedle bude trochu čaje, abyste se zahřála."

„Děkuji vám, již jsem se u vás ohřála."

„Ale taky uvnitř, slečno. Číška čaje neuškodí — —"

A co se zaměstnával přípravou, prohodila Julča: „Jste zařízen, pane Fráňo, jako byste se chtěl zítra oženit. Arci, trochu malé by to bylo pro dva. Ale ještě jeden takový pokoj —"

„A pak ještě jeden, pravda-li, slečno?" zasmál se Fráňa. Tvář jeho však zase zvážněla, když pokračoval:

„Vidíte, slečno, a v tom to vězí, proč se nemohu a nechci odvážiti ženitby. Je pravda, mám

dosti slušné postavení — pro sebe. Žiju v dostatku, a jak sama ráčíte souditi, v jakémsi přepychu, ano. Stačí to pro mne, nestačilo by však pro dva, se služkou pro tři, a kdyby osud nadělil rodinu, kdo ví pro kolik! Sám dobře a sytě vycházím, v ničem netřeba se omezovati, cokoli si odříkati. Přiveďte sem ženu — její požadavky den ode dne porostou."

„Nemá každá neskromných požadavků."

„Slečno, mám tolik vkusu, že bych si nevzal žádnou šičku nebo prodavačku. A každá žena mně přiměřená měla by požadavky. Ne-li hned na počátku, přítelkyně a známé by ji vychovaly. A byť i to byla žena skromná, se vším spokojená, mohl bych se dívati na to, aby musila tajiti svá přání a žít u vědomí, že se u jiného mohla míti lépe? Proto je moje ženitba v daleké budoucnosti, až někdy budu ředitelem, vrchním ředitelem, radou nebo čímkoli, což znamená dvanáct nebo patnáct let. Ale za patnáct let, milá slečno, budu již míti tolik rozumu, že se vůbec neožením."

„Ale to vypadá velmi sobecky, pane Fráňo."

„Snad," usmál se Fráňa. „Nemám té ctižádosti, abych byl apoštolem odříkání a chudoby."

„S těmito zásadami však zakejsnete, pane Fráňo!" zvolala Julča. „A na to je vás škoda."

Mladý muž pokrčil rameny:

„Jakáž pomoc!"

A zavadiv o Julču pohledem zcela letmým, jen jako náhodným, dodal ještě nedbale:

„Takovým nešťastníkům, jako jsem já, zbývá jediný surogát manželství. Trochu volné lásky.“

Potom řekl mnohem živěji:

„Ejhle, čaj uvařen. Ale na zákusky jsem zapomněl.“

A zas vyběhl do předsíňky.

Julča za ním pohlížela a zavrtěla hlavou, kterou letělo asi toto pomyšlení:

„To je zvláštní člověk. Proč mi nadbíhá, proč mne doprovází, proč se mnou umlouvá dostaveníčka? Jen proto, aby mi po všem tom řekl, že se nemůže a nechce ženiti? Co je mi po tom? Vždyť jsem mu neřekla, že bych se chtěla vdávat.“

A na to Julča zatím opravdů nemyslila, po tom v tu chvíli ještě netoužila. Byla volná jako pták, žila život dosti rušný, plný rozmanitého zaměstnání, časem i plný veselosti a maličkých dobrodružství s kamarádkami a jejich rytíři. Měla slušný vydělek, s jehož přebytkem po úhradě domácnosti mohla volně nakládati. Měla bezděčnou radost ze své svobody, cítila se vlastní paní. Je mladá a ještě dlouho bude mladá. Zatím opravdu nemyslila na vdavky.

4. ZÁVĚREK VEČERA.

Fráňa se vrátil, nalil dívce čaje, dolil číškou světlého rumu a odklopil víko roztomilé čínské krabice, plné jemných sušenek a vanilkových sucharů. Vedle toho položil na stůl i krabičku sardinek. A ještě se vytasil s hmotnou, těžkou lahví benediktýnky a ze skřínky na psacím stolku vyňal kartánek tenoučkých cigaret pro dámy.

„Přikusujte, slečno, pijte, a zažehněte si papirosku," pobízel. „Nic mne nešetřte. Mohla byste seděti do rána a nevyjedla byste mne," smál se.

Julču všechno zařízení Fráňovo a jeho mládenecké hospodářství překvapovalo, ba oslňovalo. Kamkoli posud vkročila, nikde neviděla nic podobného. Byla-li kdy některou kamarádkou pozvána, všude všechno teprve sháněli, po šestáčcích, po krejcarech kupovali, a mnohdy jen tak že se každému účastníku dostalo sklenky čaje, punče, k tomu odměřeného sousta pečiva. Její dnešní hostitel jistě nebyl na její návštěvu připraven, a má všeho dost. Pro koho je tak uchystán? Koho častuje jindy? Vše je tak čisté, miloučké, a pan

Fráňa umí tak upřímně a šetrně pobízeti, vyzná se lépe než mnohá hospodyně. Kterak se liší od bratří a rytířů jejích kamarádek! Kde se tomu naučil?

Bystrým zrakům Fráňovým neunikala její nová a nová překvapení a zálibné pohledy, kterými těkala po všech předmětech na stole. Skoro navlas uhádal myšlenky Julčiny a přisvědčoval jim:

„Ano, rozmilá slečno, tak se našinec musí zaříditi, je-li odkázán jenom na sebe. Nechci trčeti večer co večer v hospodě sebe lepší, chci časem býti na chvíli sám nebo s jediným dobrým společníkem. Ale pak ne se nuzovati, ne sháněti každou skleničku a lžičku kdesi po domě. Štítím se cizích, nedbale opláknutých věcí, a nerad bych, aby mi kdokoli prolézal byt, očenichával domácnost. Doma však rád se obklopuji vším pohodlím, a proto u mne vidíte ledaco, s čím se neshledáte u každého mládence. Nemám-li pravdu?“

Fráňa se vzchopil, otevřel skříň, jejíž dveře tvořilo veliké zrcadlo, a tu v nejhořejší přihradě objevil se všeliký porculán a sklo, láhve rosolek, příbory, samovárek na kávu, ba i mlýnek. A níže pod tím pečlivě srovnané ubrousky bílé a třepenité růžové, z nichž teď dva vyňal a na stůl položil.

Julča se zasmála.

„Ale vám nechybí již nic jiného, pane Fráňo, než ten stoleček z pohádky, který se sám pokrývá vším, co jen hrdlo ráčí!“

„Kdyby takový stoleček u Neffa byl na prodej,

dávno bych jej měl,“ usmál se Fráňa. „Zatím se obsluhuji sám a dnes je mi vzácným potěšením, že mohu přivítat a obsloužiti taky vás. Ještě před hodinou jsem se té radosti nenadál.“

„Škoda — —“ prohodila Julča. A nedopověděla.

„Jste u mne poprvé, slečno, ale nemusí to býti naposled,“ řekl Fráňa bodrým zvukem.

Julča se zahryzla ve rty, vidouc, kterak i tu ji Fráňa pronikl. Ano, tak nějak jí to bylo hlavou kmitlo.

Aby zastřela rozpaky, otázala se:

„A kdo vám uklízí a nádobíčko myje?“

„Taky o to jest postaráno,“ usmál se Fráňa, „ale ne v domě, aby nebylo zbytečných důvěrností a klevet. Přichází ke mně vdova po našem starém úředním sluhovi, bydlí na Zderaze. Anebo ji časem zastoupí dcera. Ale ta už je hezky letná. Svobodná sice, ale vypadá taky jako vdova. Ženich se jí kdysi ztratil ve světě, nikdy se nevrátil. Pořád ještě na něj čeká.“

„Ubohá!“ politovala Julča.

„Ano, ubohá,“ přisvědčil Fráňa. „Bývala prý velmi hezká.“

Tak za hovoru pojedla Julča sardinku, chroupala suchary, upíjela čaje a Fráňa poznovu nalil. A mezi dvěma koflíky čaje naplnil jí číšku benediktýnkou.

„Okuste, slečno. Po bruslení zahřívá.“

Julču dávno již vše rozpalovalo, její tváře jen

hořely. Co tuto prožívala, bylo tak zvláštní, neobyčejné, vymykalo se všem jejím posavadním zkušenostem. Vzpomínala na Pepinu Vavákovic, a kterak si při vstupu k Fráňovi umiňovala, že se jí s tímto dobrodružstvím pochlubí. Ale teď se rozhodla, že neřekne nic. Snad by jí Pepina záviděla. Vždyť Kubišta jest učiněný chuďas proti tomuto kavalíru. Ždímá své korunky a dvacetihaléře v hrsti, než je v požitek a zábavu obrátí, a jeho pozornosti a dárky Pepině jsou tak všední a laciné. —

Však i Fráňa se rozpaloval. Ne nápojem, ale rozněcující blízkostí půvabného děvčete. Julčina ztepilá postava, jiskřivé její zraky pod mocnou klenbou obočí — zraky, které se chvílemi zastíraly hustými, dlouhými brvami, jako by usínaly, a zas náhle zahořely, jako by kdesi v hloubi pod nimi bylo zřídlo skrytého plamene; její bohaté vlasy měděného lesku, její smavé jamky v růžové tváři, její mladá, tvárná ňadra, poutaná hedvábným živůtkem, její plné a přec útlé ruce a prsty — vše jej opájelo. Nakonec neodolal, chopil se obou rukou Julčiných a otázal se:

„Líbí se vám u mne, slečno?“

„Toť vidíte,“ odpovídala Julča. „Ale vy mě svíráte, div mi ruce nerozdrtíte. Musím zítra psáti.“

„Co je nám zítřek!“ zvolal Fráňa rozjařen. „Dnešek! Dnešek!“

Jeho zraky zahořely nezkrotnou žádostí.

Jako by mluvila k rozmazlenému děcku, pronesla Julča vážně a chlácholivě:

„Bude ještě mnoho zítřků, pane Fráňo.“

„Ale nikdy se nevrátí dnešek!“ zvolal Fráňa.

„Každý zítřek bude zas dneškem, až nastane,“ pronesla Julča.

„Ale oč přijdu dnes, nikdy se mi nevrátí, drahá slečno!“

Po těch slovech sklonil se Fráňa a líbal ruce Julčiny, střídavě a bezpočtukrát, jako by se nemohl nasytiti jejich tepla a hebkosti.

„Dost už, dost!“ volala Julča marně se snažíc vyprostiti se. „Rozhněvám se.“

Tu Fráňa povolil a otázal se kajícně:

„Taky hněvati se umíte? Za zlíbání vašich rukou, které zasluhují, aby stále byly líbány? A když se nesmím odvážiti — —“

Julča složila ruce v klín a hleděla v oči Fráňovy tázavě a vyčkávavě. A tak setrvala, když se hlava jeho přiblížila, levice jeho objala její šíji a vášnivý, dlouhý polibek Fráňův ulpěl jí na rtech.

„Slečno — Julčo — mám vás rád!“

Víčka očí dívčiných byla pevně sevřena. Úsměv na tváři pohynul. Šibalské jamky zmizely, uhladily se. Seděla, jako by vyčkávala, že slova právě slyšená budou se do nekonečna opakovati. Kdesi na dně jejího nitra od nějaké doby již potichounku klovalo přání, aby slova ta k ní byla promluvena, aby byla promluvena jím, Fráňou. A dnes dočkala se toho. Měl přece pravdu

Fráňa, když byl zvolal: Co je mi zítřek! Dnešek! Dnešek — ?

V tu chvíli zazněly hodiny na zdi chvějným, hlubokým zvukem. Julča náhle prozřela, popatřila na ciferník, vzchopila se.

„Můj bože, tři čtvrti na deset! Musím domů.“

„Již mi chcete utéci?“ zarazil se Fráňa.

„Nebyla jsem u vás dlouho dost? Za chvíli vám zhasí na schodech, zamknou dům . . .“

Sáhla po svém kabátci, po kožišinové čapce, chvatně se oblékla, těsně upiala. Chopila se rukávníku a pronesla:

„Nyní mohu jíti sama, pravda-li? Vyklouznu jako myš, nikdo mne nespatří.“

„Opravdu mi chcete utéci, drahá slečno?“

Fráňa pronesl to hlasem plným lítosti a jeho pohled prozrazoval zklamání.

„Opravdu — a hned.“

Ale sotva ta slova pronesla, již jich litovala. Není odvolání.

Fráňa ještě nepozbýval naděje.

„Ale smím vás doprovoditi, pravda-li? Posečkáte chvilku.“

„Budiž, malou chvilku. Pospěšte si. Potom se podíváte, je-li v domě ticho. A potom půjdu napřed. Na chodníku mne dohoníte. Dobře si zamkněte.“

Mluvíc tak, ještě čekala, že ji Fráňa bude zdržovati. On však neodvažoval se toho. Její krátké věty zněly mu tak rozhodně, pevně. Ve chvilce

byl oblečen. Otočil vypinačem elektrického proudu, v pokoji se setmělo. Zhasil i v předsíňce, potichu otevřel dveře, Julča vykročila, Fráňa zamykal.

Ve schodišti bylo již temno, toliko dole v síni plála poslední žárovka. Znamení, že domovník byl již vykonal svoji přehlídku v domě a chystá se zamknouti vrata.

V tu chvíli zašáraly dole těžké kroky, ozvaly se dva hlasy, mužský a ženský.

Julča zadržela se zábradlí a tím zastavila také Fráňu.

„Kdo to jest?“ otázala se šeptem.

A Fráňa šeptem odpovídal:

„Domovník. Mluví se ženou. Vždy ho vyprovází od té doby, kdy tu po uzamčení našli cizího člověka.“

„Kriste pane!“ zhrozila se Julča. „Uvidí mě!“

Fráňu oživila nová naděje.

„Vraťme se,“ zašeptal a chopil se ramene děvčina. „Posečkáme chvíli, až domovník usne. Pak jej zburcujeme z prvního spánku, tu mhourá jako sova, odemkne nám, nikoho nepozná. Pojďte, miláčku. Zatím povečeříme.“

Teď už bez váhání Julča následovala Fráňu, vrátila se v jeho příbytek. —.

— — —

Bylo v pondělí po šesté ranní, když temnými a posud neprobuzenými ulicemi čtvrti Vojtěšské Julča a Fráňa kráčeli směrem k ulici Myslíkově. V dalekých mezerách svítily jednotlivé plameny

plynové. Tu a tam kmitla se postava nějaká jako duch, který se za noci omeškal. Pod nohami osamělého páru chrupal čerstvý sníh. Z kterési pokoutní kavárny či vinárny zaznívaly zvuky smutečního pochodu, jak si jej dávají hráti pobudové, kteří v parách lihovin a tabákovém dýmu protrávili celou noc a které nastávající jitro naplňuje plačtivou, mučivou náladou.

V kabátci svém zimomřivě se Julča tulila k průvodci, který k ní konejšivým hlasem šeptal sladká slova. Neodpovídala. Dál a dále šla mlčky.

Chvatně proběhli ulicí Myslíkovou, dali se napříč sady na Karlově náměstí, vzhůru Ječnou ulicí do Lipové.

Tu teprv, před samým domem, v hlubokém stínu dívka objala svého průvodce a zašeptala k němu vášnivě:

„Nezapomeň, Fráňo! Nezapomeň!"

„Děvenko drahá, kdož by zapomněl! Na shledanou večer."

„Na shledanou, Fráňo!"

Ještě vášnivé objetí, ještě poslední polibek, dlouhý, vpíjející se — a Julča vklouzla do vrat již otevřených.

Toho dne poprvé obelhala matku, když jí pověděla, že přespala noc u Vaváků.

5. DOZVUKY VČEREJŠKA.

Jindy Julča, přespavši u Vaváků a vrátivši se zrána domů k snídani, byla plna sdílnosti a hovoru, vyprávějíc matce, co nového tam viděla a slyšela, vyptávajíc se matky, jakou měla noc, jak dlouho u ní pobyla Tonka Šnajdrovic, co jí předčítala. Tak se trousily její drobné otázky a matčiny odpovědi. Julča převlékala se při tom do všedních šatů, ohřívala kávu odevčíra, přisedla k snídani, rychle pojedla a potom políbivši matku odcházela s jarou, veselou myslí do svého závodu.

Po prvém noclehu u Fráni vracela se však jiná Julča domů. Kradmo a po prstech, aby nejmenšího hluku nezpůsobila, stoupala do schodů, plaše přeběhla pavlač, oči její nezavadily tu ani o jediné okno, jako jindy činívaly. Kéž nikoho nepotká, kéž niči zraky se na ni neuprou. A plaše vstoupila do bytu.

Paní Břežanská ještě ležela v posteli. Procitla, prohlédla v šero pokoje, k oknu, kterým se prodíralo kalné jitro únorové, a zeptala se:

„To jsi ty, Julinko?“

„Ano, maminko. Dobré jitro.“

„To jsi spala u Vaváků?“

Julče bylo třeba sebrati všechnu sílu, aby mohla pronésti dvě nepatrná slova:

„Ano, maminko . . .“

Tak odpovídala matce své již nejednou, když se na noc nevrátila domů, ale nikdy se nenadála, že přijde chvíle, kdy ji dvě ta slůvka budou státi muka. Vyřknuvši je teď, naslouchala se zatajeným dechem, nepronese-li matka otázku další, závažnější, snad i záludnou.

Matka zatím řekla:

„Myslila jsem si to. No bodejť, kam bys jinam šla. Bylas asi celá zmrzlá. Máš to dobrotu, tyhle Vavákovy, že u nich můžeš zůstat, když potřebuješ. Nesmím zapomenout, až k nám Pepinka přijde, poděkovat jí.“

Tato matčina pevná důvěra, že dcera nemohla být jinde, bodla Julču přímo do srdce. „Chudák maminka!“ Ale jen tak pomyslila, již Julča osnovala, kterak Pepinu navede, jak má mluvit, kdyby se jí matka otázala. Hlavně však se postará o to, aby Pepina tak brzy nepřišla. Řekne jí třeba, že maminka stůně. Ještě lépe bude napověděti jí, že se lékař obává nějaké nemoci nakažlivé. Pak Pepina jistě dlouho k nim nevkročí. — Desaterý úskok a záměr proletěl jí hlavou jako blesk, a Julča si v té chvíli ani neuvědomovala, kterak tu osnuje pletivo lží, z něhož by nakonec nevybředla. Později vše zavrhla. Nač to? Vždyť je věc tak snadna.

Učiní Pepinu prostě svou důvěrnicí. Svěří se jí se vším a zaváže ji slavnou přísahou, že slova nevyzradí. — Ale nač tu přísahy? Vždyť Pepina zas má svého Kubištu. Nebo teď, právě v tuto chvíli po návratu od Fráni, Julča pojala určité podezření. Proč se Pepina drží Kubišty jako klíště? Proč on Pepiny? Zdali již se neudálo mezi nimi, co se událo této noci s ní a Fráňou? Netřeba tedy se vylhávati. Však Pepina jí porozumí, pochopí.

Jak je to vše prosté, pomyslila si Julča.

Ale matka, matka! Kdyby její zraky přece byly bystřejší, než se Julča domnívá!

Nebylo jí do řeči. Ohromná, do včerejšího večera neznámá a nepředvídaná zkušenost ležela na ní drtivou tíhou.

Roztřásla se lehkou zimnicí, když vklouzla do svého chladného pokojíku a tu se převlékala. Ještě cítila každý dotek rozechvělých rukou Fráňových, každý jeho žhavý polibek, všechna jeho dravá objetí. Bylo jí sladko i hořko zároveň. Fráňo!

Přistrojila se skoro po paměti, jako potmě, a teprv teď pohleděla do zrcadla. A tu jí bylo, jako by před ní stála Julča jiná než Julča ještě včerejší. Zdálo se jí, že jí na tváři přes noc vyrostl rys nový, dříve neznámý. Vidí jej sama jen? Či postřehne jej, kdokoli se na ni podívá?

Julča se neklamala. Byl to rys poznání velikého tajemství, které se náhle před ní odestřelo. Do včerejška tápala jako ve tmách. Měla své tuchy, sny, představy, a zas měla plno pochyb,

zdali tuší správně. Dnes bylo po všech pochybách. Jediná ohromující skutečnost vynořila se před ní a hleděla na ni ze zrcadla. Lze vymazati ten rys? Julča se pokusila usmáti a cítila, že pokus ten skoro selhává; hned potom úmyslně tvář seškle-bila. Ale když pominul úsměv a když se vytratil úšklebek, vystoupil na obraze v zrcadle zas ten rys, jehož nemohla setříti. Uznamená-li taky matka, co jí z tváře hledí? Cosi jako horečka poznovu jí rozechvělo všechny údy.

„Julinko!“ ozvalo se tu z postele matčiny vedle.

„Co si přeješ, maminko?“ otázala se Julča, aniž vstoupila do světnice.

„Není ti dobře, Julinko?“

Julča skoro se poděsila. A sbírajíc se odpovídala otázkou:

„Pročpak, maminko?“

„Že nic nemluvíš.“

„Je mi chladno, maminko, již abych se něčím zahřála.“

„No tak, Julinko, Tonka všechno zchystala. Jenom špiritusu nalej a zapal — bodejť by nebylo chladno. A od Vaváků je hodný kus cesty — —“

Julču rylo to v srdce. Od Vaváků, od Vaváků! To jméno jí teď bylo trýznivou výčitkou. Ach, maminko, kdybys věděla! A Julče bylo do trpkého pláče. Fráňo!

V nejbližší chvíli musí ven ze svého pokojíku, předstoupiti před matku, a tu jí bleskla hlavou myš-

lenka: Nemá-liž padnouti tam u postele na kolena, chopiti se rukou matčiných, zlíbati je a vyznati se? Nemá-liž říci: Ne, maminko, tentokráte jsem nebyla u Vaváků, nýbrž u takového milého hocha, jakých je málo, jakého jsem ještě nepoznala a který se zalíbí i tobě, až jej uvidíš. Od včerejška jsem jeho, všecka jeho, a on jest můj. Nemůžeš, nesmíš se na mne hněvati.

Jen však domyslila, již letělo hlavou pomyšlení jiné: Toť by bylo čiré šílenství. Což se dcery z takovýchto věcí vyznávají? Což své tajemství neunesu? A má-li kdo trpěti, je nezbytno, abychom trpěly obě?

A takto se rozhodnuvši, vyšla do kuchyňky, připravila kávu pro sebe i pro matku, rychle posnídala, oblékla všední kabátec, políbila matku a spěchala do pisárny.

Ulice již se byly probudily. Ranní zábřesk jako by pomalu přelézal věže kostelní a střechy domů, pomalu vnikal níže, až se dotýkal posněžené dlažby. Ale malé krámy kupecké, hokynářské i pekařské a mlékárny byly plny světla plynového a žárovek elektrických, nebo v těch doupatech ještě dlouho bude tma, že by člověk neviděl člověku do tváře a nevěděl, co kupuje. Všady ruch a spěch probouzejícího se města, žaluzie větších závodů s rachotem se navíjely, domovníci umetali chodníky, od Vinohrad hřměly povozy do Prahy, plameny v pouličních lucernách byly pozhášeny. Všechen život plynul obvyklým tokem jako přede-

včírem v sobotu a jako každý den. Tento obraz nezměněného ruchu, jak jej znala po všechna léta, ode dne, kdy počala choditi do školy, uklidňoval Julču poněkud. Co se změnilo? Pranic. Vše je stejné. Bude tak i zítra, bude tak do nejdelší smrti. Zdaliž mnohá z dívek, které Julča potkává co den, i dnes, nekráčí tohoto jitra se stejnou novou zkušeností jako ona? Tak ukájela své svědomí. Přes to klopila zraky, když něčí pohled na ní pronikavěji utkvěl. Tušil by kdo — —? tázala se sama sebe. Kdo může tušiti? A byť i tušil, kdo má právo souditi ji? Neodpovídá-liž sama za sebe? —

A pak ještě zbýval závod. Směle a pyšně Julča vstupovala den co den do pisárny, která jejím příchodem oživovala. Dnes vešla ostýchavěji, mlčelivěji, zasedla na své místo, chopila se práce a všecka se v ni ponořila. Co znamenal ten pohled účetního? Co pohled pokladníkův? Jak se to na ni dnes podívala černá Katynka? Věděli by — —? Co by mohli věděti! Ponenáhlu nabývala Julča pevnosti zraků i hovoru. Ale byl to dlouhý, dlouhý den. Kéž by již byl večer! Chvěla se nedočkavostí, ale když pak se šestá hodina blížila, přála si, aby její setkání s Fráňou ještě se oddálilo. Neboť až se její zraky střetnou s jeho pohledem, zdali tu před ní se vší živostí nevystoupí celý děj včerejšího večera a noci?

Hodina udeřila, pisárna se vyprázdnila, Julča odcházela poslední. Získala tím jen kratičký odklad. Potom chvátala, nehledíc vpřed, nerozhlí-

žejíc se. Je-li souzeno, aby se s ním setkala, setká se. Jestliže však unikne v proudu lidstva zrakům Fráňovým, také dobře. A při tom se chvěla úzkostí, aby ji nepropásl!

Ale Fráňa měl oči jak ostříž. Na nároží druhé ulice dotkla se jí čísi ruka a povědomý hlas k ní zašeptal:

„Juličko!"

Neodvážila se hned vzhlédnouti k němu, ale již si provlékl její rámě a mlčky kráčel dále. Po chvilce Julča postihla, že v druhé ruce Fráňovi cosi zachřestilo. Znala ten zvuk.

„Byl jste na ledě?" otázala se. A byla ráda, že může započíti dneškem. Obávala se, aby se hovor nedotkl včerejška.

Fráňa se usmál.

„Nebyl. Nic mne tam nevábí. Ale Julinka si ráno zapomněla své brusle — přináším je."

Přece tedy neunikla připomínce nočního dobrodružství. A jestliže již dříve cítila, že se rdí, teď se jí tváře až palčivě rozhořely. Všechen dívčí stud jako by tu plamenem vyšlehoval. Zdali se dnes odváží pohlédnouti mu v oči?

Tak šli dále a nikdo se neodvažoval hlasitě hovořiti. Jednotlivá slova, bezvýznamné otázky a odpovědi byly pronášeny šeptem. Nejedna věta zůstala nedopověděna. Fráňa pociťoval rozpaky dívčiny a ponenáhlu sám v rozpaky upadal. To jej rozlaďovalo. Byl si vědom pevné převahy nad děvčaty, která mu vždy dopomáhala k úspěchům

— dnes mu posavadní jeho převaha selhávala. Skoro se mu zdálo, že tu podle Julie kráčí jako vinník. Sebevědomá pýcha z jeho včerejšího vítězství znenáhla se podlamovala, nabývala jakési přitrpklé chuti. Již byl jist, že tato sladká kořist pevně na něm visí, že se k němu plným žárem přimkne, a nyní se mu zdálo, že mu bude znova jí dobývati.

Ještě chvíli vyčkával, a když Julča na dvojí, trojí zažertování neodvětila, vyzval ji Fráňa:

„Nu, Julinko milá, podívala se přec na mě! Usmála se trochu!“

Tu konečně Julča vzhlédla k němu, bez úsměvu, vážně, a pronesla pevně:

„Nemluv ke mně tak, Fráňo, nemluv jako se mluvívá k číšnicím. Jestli jsi zapomněl, žes mi včera počal tykati — a mrzí-li tě to — tedy se vrať k dřívějšímu vykání, — vy — vy — vy —“

Fráňa se zahryzl ve rty. Julča sice nezamýšlela pokárati ho, jen se jí to nepřímé oslovení protivilo. Ale Fráňa byl pokořen. Čím dál určitěji seznával, že tu má činiti s duší útlejší, citlivější. — Jeho slova zněla opravdu jako kdesi v pokoutní vinárně nebo v noční kavárničce.

Julča zas vrátila se k vlastním myšlenkám. Po celou cestu zaměstnávala ji otázka jedna jediná, kterou dnes chtěla k Fráňovi pronésti. Myslila na to od rána a posud nevěděla, jak se vyjádřiti. Až když vybředli ze zmateného víru lidstva, naplňujícího všechny živé, osvětlené ulice, když za nimi utichal halas a skřek davů, na pěšině Karlova

náměstí připadla jí otázka hotová, jako by ji četla s večerní zasmušilé oblohy. A když vystupovali ztichlou ulicí, vedoucí ke Kateřinkám, kde se měli rozloučiti, a když jí Fráňa celoval ruku, tu stiskla jeho pravici, a rozechvělé rty promluvily:

„Fráňo, po všem, co se mezi námi událo, pověz mi upřímně: jsem v tvých rukou bezpečna? Nevydáš mne v posměch? Nepostavíš mne na pranýř?"

„Juličko, jak tomu mám rozumět?"

Fráňův úžas byl upřímný, nebyl nastrojen.

„Fráňo, do včerejška na mně nebylo poskvrny," rozechvíval se víc a více hlas Julčin, „tys mě uchvátil. Teď mi odpověz, že není na světě člověka, ani nejlepšího přítele, ani bratra tvého — máš-li bratra — kterému bys kdy řekl: tato dívka mně náležela! Tato dívka od večera do jitra byla má!"

Fráňa stiskl obě ruce dívčiny.

„Juličko, jaký bych to byl ničema!"

„Fráňo, jsou takoví ničemové."

„Jak to můžeš věděti, Juličko — —"

„Vím to, Fráňo. Nevyrostla jsem doma u klavíru a nechodila se mnou na každém kroku guvernantka. Žiji mezi lidmi a nemohla jsem zazdít uši, kdykoli hovořili. — Fráňo, ty z nich nejsi, pravda-li?"

„Ne, Juličko, já z nich nejsem. Já jsem šťasten, že jsem tě nalezl. Vzpomeň na vše, co jsem ti včera řekl — —"

„K ničemu ses nezavázal, Fráňo, pamatuji na to, a já za nic nežádala. Ale právě proto, Fráňo, že jsme oba zcela nezávislí a že nevíme, co na nás čeká: nikdo nemá zvěděti, co víš ty. Slibuješ mi to?“

„Juličko, při všem, co je mi drahé, slibuji, chceš-li to slyšeti. Ale ani beze slibu bych se tak bídně neprohřešil, sladké srdce mé.“

„A teď tedy, Fráňo, můžeš jíti, kamkoli tě touha tvá povede. Jsi zase svoboden.“

„Ne, Julčo, ne!“ zvolal Fráňa skoro ulekán. „Ale ne! Tak jsme nesmluvili. Zítra na shledanou.“

„Budiž, Fráňo. Dokud ti budu milá.“

— — —

O chvíli později Julča vstupovala do domu v Lipové ulici. Domovník, vykuřující ve vratech dýmku, jako jindy uctivě ji pozdravil. Kterási služebná, hopsající se schodů se džbánem na pivo, zvesela jako jindy zvolala svůj pozdrav: „Ruku líbám, slečno!“ A stará paní doktorová v prvním patře, vracející se z města, pokynula jí přívětivě: „Taky domů, taky už domů, slečno Julinko?“

Stoupajíc o patro výše Julča zhluboka vydechla a pomyslila: „Vše jako jindy . . .“

Doma vstoupila ve vytopený pokojík. Tonka Šnajdrovic právě byla přinesla cosi k večeři a pivo. A matka Břežanská vítala dceru: „Tys jako růže! Je tam zima, viď?“

Julča vroucně políbila matce ruku s pocity zcela jinými než ráno. Její duše po rozchodu s Frá-

ňou byla zdánlivě uklidněna. — Ale když o dvě hodiny později dala matce dobrou noc a uchýlila se ve svůj pokojík a rozžehla tu skromnou petrolejku, když odstrojivši se usedla na lůžko a rozhlédla se prostorem, sice spořádaným, ale tak prostým, tu se jí nitro zalilo palčivou bolestí. Vzpomínala svůdného, úpravného příbytku Fráňova, vzpomínala všeho, co u něho zažila, oč oloupena od něho odcházela. Zabořila hlavu do podušek a ztajila v nich trpký, usedavý pláč. — Fráňo!

6. OD MASOPUSTU DO SV. VÁCLAVA.

Přečkati dnešní noc, přečkati zítřejší a potom snad ještě jednu — a zas bude vše jako bývalo. Tak se těšila Julča, když usínala. Ale přesvědčila se, že přece jen jsou dojmy, kterých nelze tak snadno setřásti, zážitky, kterých nelze zapomenouti. Týden chodila, jako by na sobě nosila neviditelné okovy. Každý večer ji očekával Fráňa a doprovázel na roh Lipové ulice, a když měla jej, padala s ní všechna tíseň. Hůře však jí bylo, když ho neměla podle sebe, a nejhůře doma. Důvěřivé pohledy matčiny, její nezměněná laskavost, její občasná mazlivá slova byla jí palčivou výčitkou. Ach, kdyby maminka věděla! Hrozila se chvíle, v kterou by se toho mohla dověděti. A tu v ní vznikala útěcha myšlenkou, která by jí dříve nebyla ve snu napadla, v jejíž možnost by nikdy nebyla věřila; snad — snad se maminka nedočká dne, kdy by mohlo propuknouti, co se s ní událo. Poprvé se toho pomyšlení zhrozila, ponenáhlu však mu přivykala. Snad maminka nedožije — —

A zatím Julča si umiňovala — jako by se hradila bezpečnou závorou před osudem — že se nesmí opakovati, co se událo onoho prvního večera. Jen krátký čas žila v tom klamu, že je silnější než pokušení. Její lehkokrevná letora ji přemohla. A láska k Fráňovi. Pocítila zakrátko, že ho má ráda k zbláznění a že by s ním šla na smrt.

Po dvakráte v neděli marně se namáhal Fráňa, aby ho zas navštívila. Julča odolávala. Svolila jen k tomu, že ji směl pohostiti ve kterési staroměstské útulné vinárně, kam chodili toliko samí starší a staří pánové, kde ji nikdo neznal.

Ale potom jednoho dne Fráňa se otázal: „Nechtěla bys do maškarního plesu na Žofíně? Na karneval umělců?"

Julča ještě nikdy nebyla v maškarním plesu. Znala je toliko z lákavých plakátů na nárožích, s dráždivými kresbami, vídala řady kočárů odvážejících na Žofín množství zakuklených lidí, neodolala, aby se nešla podívat k žofínskému můstku, v jehož středu ve velikých vázách plápolaly čadivé ohně, ba jednoho večera pronikla až na ostrov, k budově plesové, a viděla tu vystupovati na sta účastníků ve fantastických maskách, kteréž ozářená síň do nekonečna pohlcovala. Slyšela i tlumené zvuky hudby, které její obraznost jen silněji rozněcovaly — a Julča pak plna neukojené dychtivosti vracela se v sirý příbytek.

Teď ji Fráňa vyzval, aniž sám se nadál, že ji tu vábí v něco, po čem tak toužila. Ach, ano, šla

by. Sama však? Maminka s ní nikam nemůže, maminka jest churava.

Ale tím lépe! myslil si Fráňa. Maminky ke svým záměrům nepotřeboval, maminka by mu jen překážela, a co hlavního, odvezla by si dceru domů.

„Snad bych mohla požádati paní Vavákovou . . .?“

„Nač to?“ namítl Fráňa. „Nepotřebujeme vůbec nikoho. Půjdeme v maskách, budeme vypadati, jako bychom k sobě náleželi.“

„Ale kdo mě pak doprovodí domů?“

„Rozumí se, že já, Julčo.“

O tom však se mu ani nezdálo. K sobě ji přivede! A byl jist, že se mu to podaří.

Tímto maškarním rejem uvedl ji Fráňa v nový, do té chvíle neznámý svět. Vstoupila a stanula zaražena, oslněna. Skutečnost předstihla všechny Julčiny tuchy a představy, jimiž do té chvíle byla naplněna. Moře elektrického světla zalilo ji, moře nespočetných plesovníků vlnilo se před ní. Vědomí, že to není sen, že tu jest opravdu a že celé dlouhé hodiny bude účastna všech rozkoší tohoto pohádkového večera, zachvacovalo ji sladkou závratí. Nádherné kroje bujných paní a dívek naplňovaly ji nadšeným obdivem. Vynalézavost jejich tvůrců, malířů, krejčích a krejčířek, uváděla ji v úžas. Sluch byl naplněn šustem těžkého hedvábu, zraky se nořily v měkkost aksamitu a pohlcovaly blesky drahokamů, které zářily v uších, na šíjích a ňadrech tanečnic. Sladké voňavky ji opájely.

Ještě se nenasytila tohoto pohledu, když zazněla předehra valčíku, zprvu jak odkudsi zdaleka, vlny její ponenáhlu silněji se vzdouvaly, až se rozšuměl a rozkolébal valčík sám. Skoro se Julče zdálo, že to svědčí jen jí, na pozdrav, že taky přišla. Fráňa se sklonil, zraky jeho pod škraboškou zahořely, pravicí obemkl ji v boku — již vepluli ve stísněný tlum tanečníků, v neodolatelný proud, který je pak unášel kruhem dále a z něhož zdánlivě nebylo vyváznutí.

V tom opojení plesu, hudby, tance, šumu, škádlivého šepotu, potutelného smíchu, obranných výkřiků a jekotu rozpustilých šašků zapomněla Julča na všechen život minulý. Jen jako mžikem, a toliko jediným, vyhoupl se jí na mysl, a zdál se nesmírně vzdálený, utápějící se kdesi v šedivu. Všechno, co předcházelo, byl taky nějaký život? Jednotvárné její zaměstnání v pisárně? Všední její domácnost? Večery ztrávené ve společnosti Pepiny Vavákovy a jejího rytíře Kubišty? Ne, dnešek je život!

Kterak byla vděčna Fráňovi, že ji sem uvedl, kterak jej k sobě tiskla a kterak by ho zlíbala, kdyby neměl na tváři tuhé, nepoddajné škrabošky, a kdyby sama neměla škrabošky podobné. Ale Fráňa šeptal, hovořil, horoval, a Julče se zdálo, že ponenáhlu i ta jeho škraboška nabývá výrazu.

Tímto večerem, touto nocí Fráňa dobyl dívky nadobro. Když se jí o půlnoci otázal:

„Jsi spokojena?“

*

Tu Julča stiskla mu vášnivě ruku a vyřkla:

„Fráňo!"

A to znamenalo: Jsem šťastna, nadšena!

A když Fráňa kolem třetí hodiny zrána se otázal:

„Půjdeme, Julčo?"

Tu Julča odpověděla:

„Ach, škoda — ale půjdeme tedy."

A nebylo třeba ničeho víc. Po krátkém odpočinku, aby se rozkolotaná krev poněkud utišila, vyvedl Fráňa Julču ze sálu, v šatně pečlivě ji oblékl, zavinul, zavolal povoz, a zakraťoučko Julča podruhé vstupovala v jeho příbytek. Bez ostychu, bez bázně, bez výčitek.

Vlahé teplo vyhřátého pokoje ji uvítalo, a když shodila plášť i maškaru, náruživě objala Fráňu a zvolala:

„Fráňo, ach, to bylo krásné . . ."

„Máš mě ráda, Julčo?" otázal se Fráňa.

„Kdo by tě neměl rád, hochu," odpovídala Julča roznícena.

„A jestliže se jednoho dne rozejdeme, nebudeš na mne naříkat?"

Na tuto otázku nezapomněl Fráňa ani ve chvíli největšího rozvášnění. Nechtěl se sice sladké kořisti své vzdáti zítra či pozítří, nechtěl tak učinit ani za půl roku, ale Julča vždy si měla býti vědoma, že se k ní nepřipoutává navždy, že je to láska na výpověď.

„Ne, Fráňo!" odpovídala Julča vášnivě. „Bu-

du míti krásné vzpomínky. Ale nemluv o tom již teď.“ —

Potom v neděli, když se odpoledne sešli, aby podnikli vycházku přes Vyšehrad a dále za bránu, za zimního ticha, které bylo zesilováno lehkým sněžením, když se octli na silnici k Pankráci, řekl Fráňa:

„Svlékni rukavičku, Julčo.“

Aniž rozuměla, proč si toho přeje, uposlechla.

Fráňa sáhl v kapsu kožichu, vyňal drobné pouzdérko, z pouzdérka prsten s rubínem a navlékl jej dívce na prst.

Julča skoro užasla, otázala se:

„Co to znamená, Fráňo?“

Fráňa se zasmál.

„Prstýnek, Julčo, nic jiného.“

„A víš, co znamená prstýnek?“

„Mně i tobě nic jiného než památku, Julčo. Památku na krásnou chvíli. Netěší tě?“

„Kterak by netěšil, Fráňo? Ale až mě jednoho dne pošleš domů, těžko se s ním rozloučím.“

„Nikdy ho nepožádám, Julčo. Co jsem ti daroval, nenáleží mi již. Rozumíš mi snad.“

Tehda na chvíli — na jedinou chvíli vznikla v Julče domněnka, že má tímto šperkem býti odměněna za svou milost. Hned však myšlenku tu zapudila. Ne, Fráňa to míní upřímně. Skoro se na sebe hněvala, že v ní vzniklo takové podezření. Fráňa jest kavalír.

Kdosi v závodě všiml si později prstýnku Julčina.

„Hle, hle,“ povídal. „Slečna Julie má nové kování. A hezké.“

Julča lehce pohodila hlavou a zalhala:

„Od maminky — —“

„Panečku, to je vidět, že je slečna pořád mazlíčkem. Takový prsten, aspoň za stovku.“

V Julče se dech zatajil. Takovou cenu má? A Fráňa jen tak vydá tolik peněz? Pro pouhou památku? Byl by stačil i prstének za desítku. Nebo Julču byla by těšila i každá drobná šarapatka.

Toto poznání pravé ceny darovaného šperku vznítilo v Julče všeliké myšlenky. Lépe řkouc posílilo je. Nebo již od onoho maškarního plesu klíčila v ní naděje, že známost s Fráňou přece povede ke koncům vážnějším. Nemyslila na vdavky, když k němu poprvé vstoupila, měla to vědomí, a bylo zcela upřímné. Potom však nejednou v ní zaklovala myšlenka: Jsem-li mu milá takto, byla-li jsem mu milá oné prvé i druhé noci, proč bych mu nemohla zůstati milou na všechen život? — Častěji sice připomenul jí, na čem se oba ustanovili, že si vrátí svobodu v den, kdy jejich vzájemná náklonnost ochladne, vyvětrá. Než Julča čím dále silněji cítila, že ona ve své lásce neochladne. A proč by ji opouštěl Fráňa? Nemůže býti pochyby, že ji má rád. O tom taky čím dále pevněji se přesvědčovala. Věděla o sobě, že je hezká, že je žádoucí: nejen pohledy mužů, ale i jejich slova utvrzovala ji

v tom. Není děvčetem z ulice, má přiměřené vzdělání. Arci, peněz nemá. Jen po penězích by toužil Fráňa? A do té doby, než je najde, měla by mu býti sladkou hříčkou? Pak by ji propustil? Všechno se v ní vzpíralo, aby tomu uvěřila. A nakonec upevnilo se v Julče mínění, že ji Fráňa toliko zkouší. Obstojí-li v té zkoušce, bude jí náležeti.

Až pak jednoho dne událo se, co v ní toto mínění podlomilo.

Kdysi, když zase byla jeho hostem a když jí Fráňa vetkl na ňadra krásnou jehlici ve tvaru čtyrlístku, jejíž každý lístek byl ozdoben kamenem jiné barvy, tu v milostném roznícení a sladkém opojení objala jej a se vší vroucností řekla k němu:

„Ach, Fráňo, chtěla bych na tebe míti památku živou! Klučinu, kterýž by měl tvé oči, tvé kadeřavé vlasy, tvoje ústa —“

Tehda Fráňu až zamrazilo. Jeho pohled pojednou nabyl jiného, cizího výrazu, jeho hlas tvrdého zvuku. Svraštil obočí, vyprostil se z objetí dívčina, oddálil ji od sebe a řekl:

„To je nevhodný žert, Julčo, ale ani žertem tak nemluv, máme-li zůstati dobrými přáteli. Nikdy, rozumíš mi? Nedám se nikým polapit.“

Jako blesk projelo mu hlavou pomyšlení na všechny následky takové památky. Na případné soudní uznání otcovství, na výživné a výchovné, na jeho vlastní kariéru, na překážku nějakého budoucího výhodného sňatku.

Julča dlouho pohlížela na Fráňu, jako by

zkoumala, co všechno se tají v tu chvíli pod jeho čelem, vodorovnými vráskami zčeřeném, a konečně zahovořila mírným hlasem, jako by ty vrásky chtěla vyhladiti:

„Špatně mi rozumíš, Fráňo. Nikdo tě nechce polapit. Nanejmíň já. Ale na to nemyslíš, až se mne nasytíš, jak budu sama? Nic mi po tobě nezbude... Nemohu za to, že tě mám tak ráda. A nemám tě ráda snad jen proto — —“

Julča pomalu vyvlékla jehlici z halenky, položila ji na stůl a odpověděla:

„Podrž tu jehlici, Fráňo. Víš dobře, že jsem tvá i bez ní.“

„Ale, Julčo, tak to nebylo míněno!“

„Vím to, Fráňo. A co jsem prve řekla já, nebylo taky míněno, jak jsi tomu rozuměl ty, člověče milý, drahý — sobecký, jako všichni muži.“

Přes všechno naléhání Fráňovo Julča jehlice nepřijala. Nakonec jen řekla:

„Uschovej ji. Snad mi ji budeš moci nabídnouti v den, až mi vrátíš čelední knížku...“

Čím dále častěji pobývala Julča u Fráni a vracela se pak „od Vaváků“, až matka Břežanská jednoho dne řekla:

„Holka, holka, ti Vavákovi se tě nějak zmocnili! Už ani jako bys tu neměla domova. Sedávám tak sama — — No, přeji ti zábavy. Neužiješ-li mladá, potom už neužiješ. Ale stýskává se mi, stýskává.“

Julču zabolelo srdce, když tak matku slyšela. „Jaký jsem to špatný tvor!“ řekla k sobě tehda

poprvé. Zároveň však viděla, že je svrchovaný čas, aby se zabezpečila před vyzrazením. Zima pominula, masopustní zábavy vzaly konec. Všelikou náhodou mohla by matka zvěděti, že dcera o domácnost Vavákových málokdy a jenom na chvíli zavadila, a pak by pronesla hroznou otázku: Kde tedy jsi bývala? Nezbývalo než Pepinu co nejopatrněji zasvětiti. Posud její schůzky a potulky s Fráňou přikrývaly temným pláštěm dlouhé zimní večery. Již však nastalo jaro, dne přibývalo. Bylo třeba získati spojence, kteří by Julču s Fráňou zaštítili. Osamělá dvojice mladých lidí sotva ujde pozornosti světa, ve společnosti jiných se ztrácí. Dokonce bude-li při tom časem i Zuzka, mladé to jehně. A Julča vyložila vše Fráňovi.

Ačkoli v duchu uznával všechny důvody Julčiny, přece mu s počátku bylo proti srsti, aby se seznamoval a snad i přátelil s lidmi, o něž nestál. Nakonec povolil, a první jarní výlet podniknut byl společně. A potom jedné neděle doprovodil Julču až nahoru, do bytu, a poprvé stanul před matkou Břežanskou. Vyplísnil se za to hodně, když se vracel domů, ale již se stalo. Chtěl zůstati neviditelným, a pojednou se zjevil všemu sousedstvu. Matčina prostomyslnost a spoléhavost pak mu byla nanejvýš trapna. Vše se v něm vzpíralo, aby vypadal jako schválený milenec a nápadník. Posud ovládal Julču, a tentokráte se jí musel podrobiti. Rozladilo ho to, ale nemohl od ní upustit. Julča si umínila, že maminka Fráňu musí poznati,

a dovedla toho. Bylo v tom trochu lsti, trochu vzdoru, trochu poškádlení, nejvíce pýchy na švarného milence — směsice všeho, co je skryto v duši zamilované ženy.

Za tohoto milování a milkování, za procházek a výletů uplynulo jaro i léto, nadešel podzim. Fráňa sotva se mohl dočkati, až nastanou zase dlouhé večery podzimní a zimní, až zase bude vítati Julču ve svém bezpečném a útulném příbytku. Tak se přiblížil dnešní svátek svatováclavský, a Julča byla včera Fráňovi slíbila: „Zítra, hochu, zítra.“

A ten zítřek je zde. Jen toho Fráňa litoval, že se celý den musí tahati s Kubištou, Pepinou a Zuzkou. Aspoň Zuzku kdyby nechávali doma. Ale to zas byla politika paní Vavákové. Posílala Zuzku s Pepinou, aby se nic nepřihodilo. Pepina sice nebyla žádný veleduch, ale Zuzka jí docela nic nepřekážela. Překážela-li časem jí a Kubištovi, dovedla ji s cesty odklidit, aspoň na chvíli. Tolik lstivosti a prohnanosti v ní bylo.

7. PO VÝLETĚ.

Vraťme se k našim svatováclavským výletníkům.

Za několik minut vlak dorachotil na nádraží smíchovské. Tu teprv čekalo pravé jádro nedělních výletníků, na sta lidí, kteří se vrhli na vlak divým útokem, jako by šlo o život, jako by za nimi zuřil požár, jako by se na ně valila zhoubná povodeň.

V oddělení, ve kterém se byla usadila naše společnost, zbývalo ještě šesté sedadlo. Fráňa povelel Kubištovi:

„Vyložte se z okna, aby viděli, že zde je plno."

Ale než se Kubišta k okénku dostal, otevřel již průvodčí a pomohl do vozu paničce s chlapečkem asi tříletým. Teď tedy opravdu bylo plno.

Ozval se třesk nárazníků, vzadu bylo několik vozů připojeno, výletníci je ztekli, druh druha skoro porážejíce, nádraží se vyprázdnilo a parostroj supěl, funěl a duněl s rozmnoženým břemenem dále ke Zlíchovu.

Fráňa velmi se mračil, že jeho společnost byla vyrušena neznámou vetřelkyní. Nemiloval cizích živlů, když byl s Julčou; měl dosti již na Vaváko-

vých a Kubištovi. Štítil se cizích zraků, buď jen bezděky zevlujících nebo dokonce slídivých, byly mu protivny zvídavé uši. Hovořil pak jen zcela skoupě, střehl se, aby nepronášel žádných jmen. A nejraději mlčel, dokud nezvaný společník na některé stanici neslezl. Zvláště společnost mladých mužů ho znepokojovala a rozčilovala. Julča byla příliš hezká, svěží, lákavá, aby k sobě nevábila žádostivých i závistivých zraků. Každý takový cizí pohled, jenž na delší chvíli na ní spočinul, pociťoval Fráňa skoro jak osobní urážku a nejraději by naň byl odpověděl ranou, aspoň slovem co nejdrsnějším. A nejednou se o neskromného diváka opřel pohledem, který přímo trkal.

Julča měla velmi jemný smysl pro tento Fráňův odpor a nikdy s nikým nezakoketovala. Naopak, jestliže na sobě cítila spočívati něčí zraky, vzhlédla pojednou k všetečkovi tak mrazivě, že sklopil oči a již si netroufal obtěžovati ji.

Neznámá panička však sotva mohla komu překážeti. Schoulila se na svém sedadle velmi skromně, jsouc povděčna, že se jí dostalo koutku tak pohodlného. Polohlasý její pozdrav svědčil spíše jen dívkám než celé společnosti. Také nemohla věděti, že všichni ti lidé k sobě náležejí. Přelétla je řadou pohledem, jako činívá každý nový příchozí, aby si uvědomil, s kým se na chvíli sdílí o pohyblivé přístřeší železničního vozu, a potom se obrátila zase k svému synku, který byl zaražen tolika cizími tvářemi.

Kubišta pronesl cosi ze zásoby svých cestovních vtipů, kteréž o každém výletě vystřídal, slečinky Vavákovy zachechtaly se tomu tiše, ale Fráňa a Julča neprojevili žádného účastenství. Jako by jeho slov neslyšeli, jako by k ostatním nenáleželi.

Dunění vlaku, rachot kol, jejich nárazy a skoky přes kolejnicové spojky v určitých přestávkách Julču vždy mile zkolébávaly. Každé takové překlouznutí spojek vzdalovalo ji Prahy a unášelo blíže k cíli. Skoro vášnivě ráda jezdila, a s Fráňou byla by jela na konec světa. Rachot uhánějícího vlaku nebyl jí pouhým nečlánkovaným hřmotem. Vzbuzoval v ní dojem hudby, zvláště taneční, a podle rychlosti jízdy a zdlouhavějšího neb rychlejšího klopýtání kol zcela určitě rozeznávala rytmus valčíkový, polkový nebo mazurkový. Ale ten rachot byl jí také zpěvem. Její myslí táhly při tom povědomé nápěvy, Julča se nořila v milé vzpomínky na příjemné chvíle dávno minulé, za takové jízdy však s novou silou vystupující. A toho léta tedy na všechny chvíle zažité s Fráňou. Na čarovný maškarní ples, na tu opojnou noc, ve kterou se bez výhrady oddala Fráňovi. Dunění vlaku hudlo jí taky píseň do budoucnosti, vzbouzelo v ní nejodvážnější naděje. To již byly nápěvy samodílné, nikdy neslýchané. V Julče vyrůstaly tu melodie, aniž věděla, odkud se berou, a mnohá z nich tak ji unášela, takovou rozkoší naplňovala, že se domnívala, kterak jí nikdy z paměti nevymizí.

Toto vlastní skládání vyvíralo z jediné oblažující myšlenky: Fráňa jest můj a bude navždy můj! Avšak pohříchu! Když potom vlak na konečné stanici zastavil, pomřela rázem i nová píseň Julčina, upadla v zapomenutí, vlak ji unášel v dáli, Julče již nepřipadla ani jedna nota z ní.

Dnes však rachot vlaku neměl pro ni bývalého kouzla. Dnes v její sluch zazníval nevrle a hněvivě. Stále se jí vracela vzpomínka na nedávné výčitky Fráňovy. Podle úmluvy s ním i s Vavákovými měl to býti poslední výlet po dráze, nevytrvá-li snad i po říjen pěkná pohoda. Julča těšila se na něj celý týden, a Fráňa k němu zahudl takovým zlozvukem! Rozladilo ji to a znepokojilo. Urážel ji způsob, jakým se Fráňa vyjadřoval o její matce. Ne ze slov, spíše z tónu, kterým je pronášel, vycítila Julča bystrým a neomylným pudem, jaké má Fráňa mínění o matce a jakou k ní neúctu. Má ji, Julču, co mu záleží na „staré paní“! Dnes poprvé projevil se tak drsně, a dnes poprvé v Julče plnou silou se probudil soucit s matkou, opuštěnou a odstrčenou. Hle, Fráňa, kterému se všecka vzdala, kterému obětovala, co již nikdy nikomu nemůže obětovati, poněvadž takovou oběť lze přinésti jen jednou v životě!

Z hrkotu kol vzestupovalo k Julče cosi jako varování, a teď pocítila i neskonalou lítost nad sebou. Za této dnešní jízdy byla i chvíle, kdy v ní zabouřil hněv ke Fráňovi. Nepohlédla naň, aby tím spíš udržela v paměti výraz jeho tváře, když

k ní nakvašen hovořil, jak šli podle sebe ulicí Benátskou. A teď hořce odpykávala, že neučinila, čím v tu chvíli byla pohrozila. Že se nevrátila domů, ke staré, znevážené matce. Aspoň ona jí měla býti věrna.

Zamračen seděl Fráňa proti ní a jen úkradmo několikrát na ni pohlédl. Očekával slovo, pohled, úsměv, ale její ústa se svírala, její zraky jej přezíraly. Tušil, co se v ní děje, a peskoval se v duchu, že se přenáhlil. Potom však zhluboka oddechl a utěšoval se, že veselý den zaplaší všechny chmury. Myšlenka, že by mezi nimi mohl vzniknouti hněv, byla mu nesnesitelna. Právě dnes byla Julča rozkošná až k opojení, krásná jak rozvitá růže, a Fráňa nemohl se dočkati večera. Co mu byl výlet! Všední věcí, pouhým prostředkem, pouhou přípravou k novému kvasu lásky.

Cizí panička vstoupivši posadila si drobného synka na klín, sňala mu klobouček a hladila jeho kadeřavé vlasy. Činila tak jen zcela bezděky, na dítě se nedívajíc. Zahlížela se oknem v krajinu, sice plnou slunečného jasu, ale také plnou tuchy nastávajícího podzimu. Julča několikráte k ní zabloudila zraky a zdálo se jí, že líce panino postírá se výrazem tesklivosti. Snad je to vdova, usuzovala Julča, kteréž ze všeho bývalého štěstí zbyl tento klučina. Ale jak šťastna je tato žena, že má synka! — Možno však, že není vdovou, že nebyla vdána a že nevědomé děcko, které sedí v jejím

klíně, vypučelo z objetí milovaného muže, který pak šel dále za vlastním štěstím bez ohledu, že zmařil štěstí její. Ale jak šťastna přes to je tato žena! myslila Julča.

Chlapce omrzelo seděti nehybně u matky. Pojednou sklouzl jí s klína, rozhlížel se, a poněvadž se naň upřely přívětivé zraky Julčiny, propletl se až k ní. Julča pohladila ho po vlasech, chlapec jí položil hlavu na koleno. Prsty Julčiny sklouzaly po ní až na jeho útlou bílou šíji. Tím povzbuzen vzhlédl klučina, vztáhl ruce. Julča porozuměla a pojala chlapce na klín.

„Franěčku, neobtěžuj!“ zvolala naň matka, která si teprve teď jeho počínání všimla. Spíše to zašeptala.

Tato náhodná podoba jména dítěte způsobila, že Julča jen pevněji je k sobě přitiskla.

Zcela jiný byl účinek výjevu na Fráňu. Blesk odporu vyšlehl mu z očí. Julčino laskání dítěte připomenulo mu chvíli, kdy Julča odmítla jeho jehlici a vyzradila svou touhu po živé památce na něj. Který ďas přinesl sem tuto paničku s dítětem! Neměl smyslu pro mazlení s dětmi, ale v tomto mazlení Julčině viděl živou výstrahu, aby se měl ještě více na pozoru. Právě dnes vběhlo mu toto děcko v cestu, po neutěšené dopolední rozprávce s Julčou! Kterak se na něm vymstívá, že nedal pozor na jazyk, že Julču podráždil, rozlítostnil. Nač je třeba mysliti, má-li člověk v rukou křehkou bytost ženskou! Což pojede-li panička s nimi až na konec,

má-li stejný cíl, bude-li Julča míti toto cizí dítě na očích celý den?

Ulevilo se mu, když matka s děckem slezla s vlaku kdesi ve Všenorech. Kéž by se vůbec byla nezjevila! Ještě ho bodlo v duši, když Julča malého Franěčka na rozloučenou vroucně políbila. Kterak jí vypudí z hlavy její pošetilou touhu? Posud každá dívka, kterou byl poznal, měla strach z předčasného mateřství, Julča je prvá — — — Domníval se, že zná ženy vrub navrub. Ne, Julča jest jiná. —

Panička zmizela, vlak duněl dále k Dobřichovicům, k Řevnicům, ke Třebáni. Již aby byli venku z této těsné příhrady, na silnici, na volném vzduchu a pochodu k Týnu! —

Co se Fráňa utěšoval, že do večera rozladění Julčino pomine, Julča nemohla se zbaviti myšlenky, že mezi ní a Fráňou se cosi natrhlo. S počátku ozývalo se to v ní skoro neuvědoměle. Zapuzovala to pomyšlení, vracelo se však. Vzpomněla, jak radostně se ráno probouzela, jak vítala slunečný den, jak se těšila, že každý vonný závan prchajícího léta plnými doušky vypije. Všechna ta radost pomizela. Výčitkami sobeckého Fráni jako by jí byla v srdce uroněna krůpěj utrýchu, a ten jed rozléval se jí kolováním krve v celé tělo, zkalil jejím zrakům i všechno okolí. Oběd v hostinci pod hradem nebyl tak veselý, jako býval jindy. Pepina Vavákova mluvila jen hloupé věci, vtipy Kubištovy se jí zprotivovaly, Zuzka zevlovala s jednoho na druhého jak tupá ovce. Celá tato společnost,

která jindy se rozuměla sama sebou a bez níž byl výlet skoro nemožný, zjevila se jí pojednou jako obtížné břímě. Se všemi musí ztráviti celé odpoledne a potom celý večer! A když k tomu dospěla, vzepřela se v Julče všechna její vůle. Ne, dnes ne! Snad zas budoucně, ale právě dnes ne. Udusila by se v tom.

Všechny neděle totiž, kdy vycházela s Fráňou a s Vavákovými, bývaly zakončeny společnou večeří v hostinci. Ale pro toto večerní posezení vyhledával Fráňa hospody jen ústranní, kdesi v zákoutí, v odlehlých ulicích. Činil tak úmyslně, aby se nikdy nesetkal s lidmi své vrstvy. Časem vpadli do krčmy, kam by Fráňa jinak nebyl vkročil. Podstupoval trýzeň začouzených, zadýmaných jizeb, umouněných ubrusů, komisních příborů a nečistých sklepníků, jen aby se vyhnul známým a jen aby nevydával Julču jejich obdivu. Vždyť je to na hodinu, na dvě. Časem Julča zatoužila: „Fráňo, podívejme se dnes do zahrady Měšťanské besedy — pojďme k Pokorným — k Ježíšku — či bys neměl chuti do Národního domu na Vinohradech?"

Ale Fráňa vždy jí dovedl takový zálusk rozmluviti a zavésti ji, kam jemu se líbilo. Nakonec bývalo jí vše lhostejné, jen když měla jej. Dnes však, jako by se bylo v ní i kolem ní rozsvětlilo, probudila se v ní nechuť ke všem těm hospodám nižšího řádu a někdy plným podivné společnosti. Tam jistě nepatřil Fráňa, ale tam taky nebylo místa pro ni. Vzpomněla, že nejednou potkala ko-

hosi, kdo byl svědkem těchto večerních společných dýchánků, a tento kdosi utkvěl na ní pohledem smělým, někdy drzým, v němž jako by byla otázka: Ty dnesky sama? — Zapamatovali si ji lidé, o jejichž paměť nestála. Ponenáhlu stávala se jakýmsi veřejným zjevem. Ale toliko lidem, v jejichž očích to nebylo žádnou ctí. Kde měla dříve všechny smysly? Kterak, že všemu tomu rozumí teprve dnes?

Dnes tedy ne! řekla si Julča a řekla si to s takovým důrazem, že tím záporem naplnila celou svou bytost.

Po obědě potěkali v okolí Týna, po kopcích a dolinách, a vrátili se všichni hodně unaveni, aby posvačili. A tu náhle Kubišta se zeptal:

„A kam zapadneme večer v Praze, pane Kratino? Vymyslil jste už něco?"

Pro Kubištu, pro slečinky Vavákovy zůstal Fráňa panem Kratinou. Tak i Julča jej před nimi nazývala.

„Co tak spěcháte?" usmál se Fráňa. „Na to je dost času až v Praze."

„Ano, v Praze," namítl Kubišta. „Tam přijedeme skoro až v noci a potom bloumáme jako stádo bez pasáka, než nás něco moudrého napadne. Ať jdeme najisto."

Tu Julča pronesla ke Kubištovi, ale slova její svědčila Fráňovi:

„Já dnes nevyčkám do večerního vlaku. Pojedu v šest hodin."

„Ale to ještě je den!" vypukl Kubišta.

„Než se dostanu domů, bude večer," odvětila Julča.

„Což půjdeme rovnou domů?" podivila se Pepina. „Ne na večeři, na pivo?"

Fráňa postihl pevné rozhodnutí Julčino a bez rozmýšlení se přizpůsobil.

„Nic naplat, slečno, my pojedeme," řekl k Pepině. „Nezapomeňte, je svatého Václava, krátký den, máme po výletech."

„A já se musím podívat na maminku," dodala ještě Julča. „Nebylo jí docela dobře."

To překvapilo i Fráňu. Nevěděl, je-li to pouhá vytáčka či míní-li to Julča doopravdy. Či chce uniknouti taky jemu? Právě dnes, kdy doma všechno na večer zchystal a kdy se toho večera nemůže dočkat? Ale tvářil se, jako by se o tom s Julčou dávno byl dorozuměl.

„To tedy pojedeme všichni," řekl Kubišta. „Vlastně ano, užijeme delšího večera v Praze."

Na tom zůstalo.

Ale když potom o půl osmé vystoupili na nádraží vyšehradském a když Julča podávala Pepině ruku na rozloučenou a Kubišta se otázal:

„Nu, tedy, kde na vás máme čekat?"

Tu Julča odpověděla:

„Nevím, zdali byste se dnes dočkali. Až jak maminka — —"

A rozešli se. Kubišta s Vavákovými zamířil do

třídy Vyšehradské, Fráňa kráčel za Julčou na Slup. Tu ji popadl za rukáv.

„Co to, Julčo? Chceš opravdu domů?“

Julča šla dále, chvilku neodpovídala.

„Ráda bych, Fráňo. Měla bych. Maminka je od rána sama.“

„Není sama, Julčo. Je tam Tóny Šnajdrova.“

Julča zase popošla, než odpověděla.

„A pak, Fráňo, povím ti upřímně: mám těch krčem dost. Je mi v nich nevolno. Ráda bych taky někdy do lepší, slušné společnosti. — Nezlob se, Fráňo, ale nesmíš mě tak po těch brlozích utahat. Bylo by mne přece trochu škoda.“

Fráňovi se ulevilo po této odpovědi, že rozluka není nevyhnutelna, ale zároveň ho naplnila starostí, kam tedy? Posud se tomu vyhýbal, dnes nemůže. Cítil, že dnes je jinak než bývalo.

„Proč jsi to neřekla hned, Julčo? Dokud jsme byli pohromadě? Mohli jsme jít všichni.“

Ano, Kubišta, Vavákovy. Záštita! Kulisy! Rozuměla tomu.

„Už jich mám taky dost, Fráňo,“ odpověděla Julča. „Což si nestačíme sami? Máme věčně poslouchati toho nejapu?“

„Nikdy jsi neprojevila, Julčo — —“

„Všechno člověku nepřipadne, Fráňo. Ale nenutím tě. Snad někdy jindy.“

Fráňu pojala úzkost. Snad někdy jindy! A dneška by se měl vzdáti?

„Vždyť nepravím, že ne, Julčo. Pojď tedy.“

Byli právě proti ulici Trojické a tu přijížděla od Vyšehradu tramka. Tedy do ní. Již aby seděli. Již aby dostal Julču z této končiny, odkud měla tak blízko domů.

Když se octli ve voze, přitiskl se Fráňa k Julče a šeptal k ní:

„Máš skoro pravdu, Julčo. Jsou krátké dni, večery dlouhé. Byl to dnes poslední výlet. Je pozdě. Budoucně se spokojíme kratší vycházkou, anebo, chceš-li, procházkou po Praze, po Malé straně, na Hradčanech.“

„Ano,“ odpověděla Julča stručně.

„A dnes tedy kam?“ otázal se.

„Kam nás oči povedou.“ —

Vystoupili u paláce Šlikova, dali se k Příkopům, a když docházeli konce, náhle Fráňovi blesklo hlavou: Do hotelu tedy. Právě kráčeli mimo veliký, rozlehlý dům. Nad vchodem lucerna, mezi vraty stál důstojný premovaný portýr. Vstup jako do zámku.

„Nuže, Julčo, jsme na místě.“

„Sem?“ zarazila se Julča. „To jest hotel.“

„Ovšem. Ale s elegantní restaurací, v jaké jsme spolu ještě nebyli. Výborná kuchyně, pivo, vína. Zalíbí se ti. A nikdo nás tu nenajde, Julčo.“

„A kdyby našel. Co na tom záleží,“ odpovídala.

„Nenajde. — Přece by ti to vadilo, hloupé, všetečné pohledy.“

„Už nic by mi nevadilo, Fráňo.“

Dobře mu rozuměla, že by vadilo spíše jemu. Nechce míti svědků. Budiž.

Nemýlila se. Fráňa tak počítal. Do této hotelové restaurace málokdy zapadne Pražan. Sedí-li tam kdosi, je to cizinec. Julče bude vyhověno, sám jest v bezpečí. Kdo by zde hledal pana revidenta Fráňu!

Julča měla ještě jedno pomyšlení:

„Jsem na to dost elegantně ustrojena?“

„Jako dáma, Julčo. Buď klidna.“

Vážný portýr ustoupil s cesty a Fráňa s nedbalým pozdravem kráčel dále. Číšník ve fraku, s bezvadnou náprsenkou a bílou vázankou otevřel před nimi dveře jídelny. Poněkud ostýchavě vstoupila Julča, za ní Fráňa.

8. JULČA NA ROZCESTÍ. — PŘEKVAPENÍ.

Hotelová jídelna měla dveře dvojí, aby do ní zvenčí nečišelo a hluk nevnikal. Když se před Julčou beze šustu rozlétly dveře vnitřní, kyvadlové, zarazila se a skoro váhala vejíti. Bylo jí třeba pobídky Fráňovy.

„Jen dále!“ dotkl se rukou jejího boku. Tu teprv Julča popošla, Fráňa v patách za ní.

Dva číšníci s němou úklonou obstoupili nové hosty. Onen, který před Julčou byl otvíral, a drobný mužíček sotva větší pohádkového Palečka, v kratičké černé kajdě s hustou řadou hlavatých mosazných knoflíčků, patrně nedávný zasvěcenec povolání číšnického a čekatel hotelu v daleké budoucnosti. Julča skoro byla v pokušení, aby jej pohladila po hladké, pobledlé tvářičce, vzhlížející k ní modrýma, dětskýma očima. V duchu jí připadlo: „Ty bys ještě měl být u maminky.“

Fráňa pomohl Julče z kabátce, pokynul jí, aby sňala klobouk, a rozhlédl se jídelnou po místečku příhodném a co nejvzdálenějším. Ano, tu

jest útulný stůl v koutě, odkud lze viděti vše a kde sami budou co nejméně nápadni.

U nevelkých stolů porůznu sedělo několik skupin paní i pánů. Snad společnůstky rodinné, snad jen důvěrní přátelé. V prvou chvíli sotva kdo z nich povšiml si nových příchozích. Ale když Julča sňala klobouk, jehož střecha dopola zastiňovala její sličný, ušlechtilý obličej, když nad svěží, větrem odýchanou tváří plně zasvítily bohaté její vlasy jak temné zlaté předivo a když vypjala tvárnou hruď a lehce odchýlila hlavu vzad, tu ztichl hovor u stolků a všechny zraky se k ní obrátily. Tušila na sobě tyto pohledy, a její líce ještě silněji zahořelo.

Stalo se dnes poprvé, že Fráňa pobídl Julču, aby sňala klobouk. V pokoutních krčmách, které bývaly poslední stanicí, než ji k sobě uvedl, nebyl by toho strpěl. Nikomu z těch všedních lidí nemělo se dostati podívání na vzácnou zdobu hlavy její v plné kráse. Dnes bylo jinak. Octl se ve společnosti sourodé, a té se chtěl pochlubiti vší svou kořistí. A teď tedy, když zlatá kštice Julčina byla zbavena svého krytu, jako ňevida přece viděl obdiv pozorovatelů. Jeho samolibosti to zalichotilo. Bohatá záplava temně ryšavých vlasů Julčiných téměř zvala k líbání. Fráňa sám, pohlédnuv na ni, byl jak okouzlen. Znal všechna tajemství tohoto zlatého, lehce zkadeřeného proudu, když prost všech sponek a jehlic rozestřel se po bílé podušce a ruce Fráňovy chtivě se v něm ztápěly, když jednotlivé

prameny protékaly jeho prsty a províjely se jimi jak živí bronzoví hádci. Znal ten vonný hedváb, když Julča, zmírající blahem v jeho objetí, pokrytá jeho pocely na rtech i na hrdle a bílých ňadrech, v stoudném zapýření zastírala si jím jako clonou tvář i hruď a on znova a znova se dobýval k jejím vděkům. Znal i jemné zlaté chmýří na bílé Julčině šíji, jiným očím ztajené. A kdykoli cizí zraky utkvěly na této svůdné hlavě jeho Zlatovlásky, vždy se v něm vzdulo pyšné vědomí: Vše to náleží jen mně!

Fráňovi jako bleskem šlehla teď hlavou vzpomínka na všechny večery, kdy se mu toto zlaté děvče bez výhrady oddávalo, pomyslil na mnohanedělní odříkání, na vylačnění své, a téměř závratí byla provázena myšlenka, že se blíží chvíle, kdy toto sladké, žádoucí poupě bude zas jeho a jen jeho. Co jej od té chvíle dělí, jest krutou zkouškou jeho trpělivosti. Teď si umiňoval, že již nikdy se nepřenáhlí tak, jak učinil ráno.

Fráňa pokynul dívce k vyhlédnutému stolu. Oba usedli, zašeptali k sobě několik slov, a Julča pomalu svlékala rukavičky, obírala se náramkem na útlém zápěstí, otáčela prsteny na prstech, popopravila cosi na stuze kolem hrdla, a vše to konala jen, aby se co nejdéle vyhýbala přímému střetnutí zraků s ostatními hosty. Zdařilo se jí. Dřívější návštěvníci ponenáhlu navazovali přerušený hovor, bzukot u stolů zesiloval se, zábava pokračovala, tu i tam ozvalo se mírné zasmání. Rozpaky ze vstupu v neobvyklé místo byly překonány. Teď

teprv Julča, setřássi tísnivý pocit ostychu, osmělena rozhlédla se jídelnou.

Ano, v takový hostinec ještě nikdy nebyla uvedena. Vše jí bylo nové a vše ji oslňovalo. Ramena bronzových lustrů vykvétala v květinové kalichy ze skla jak perleťového, kterými skryté žárovky vysílaly do prostoru tlumené a přece jasné světlo elektrické. Stěny byly vylepeny čalouny slezové barvy a rozděleny v jednotlivé kolmé obdélníky zlatými lištami. Štukový strop zářil bělostí. Jídelna nebyla přeplněna stoly a židlemi jako v hospodách a krčmách, ve kterých sedávali hlomozící pijáci jeden druhému téměř na zádech. Všady bylo dosti místa třeba na malou čtverylku a mezery byly vystlány tlustými koberci z kokosového pletiva, které tlumily každý krok. Na stolech, postřených bělostnými ubrusy, stály vázy s čerstvými květinami a poháry, slánky, karafinky a jiné drobotiny, které jiskřily a blyštěly se jako stříbro a křišťál. Julče se zdálo, že jest nikoli v hostinci, kam smí vstoupiti kdokoli z ulice, nýbrž v nějaké panské dvoraně, která jest přístupna jen pozvaným.

„Zde je to hezké,“ zašeptla.

Přisvědčil jen pokyvem hlavy. Jemu to nebylo nic nového.

V Julče však ozvala se i ženská hospodárnost:

„Ale draho zde jest asi, draho!“

Fráňa na pohled lhostejně, ale v nitru všecek rozčilen a nesvůj bubnoval prsty po stole a prohodil:

„Snad o šesták, o dva nanejvíc. Ale zato je vše mnohem lepší než — — —“

Chtěl říci: než v těch krčmách. Ale odmlčel se. Nač vzbouzeti v Julče myšlenku, že tedy měli stále choditi do takových slušných hostinců? — Přece však tomu nezabránil. Již si to Julča pomyslila.

Přistoupil číšník, který opodál vyčkával, až se panstvo usadí, a s poklonou položil na stůl jídelní lístek. Než Fráňa vybral večeři, mrskl očima na druhý konec jídelny, kde si byl prve povšiml dalších dveří, a otázal se:

„Co je tam?“

„Zvláštní pokoj pro soukromé společnosti,“ odpovídal číšník. „Šámbr separé.“

„Je tam obsazeno?“

„Ano, vašnosti.“

„Kdo je tam?“ vyzvídal Fráňa.

„Několik starších pánů a paní. Zdá se, že oslavují něčí svátek. Jest objednáno šampaňské.“

„Ale myslím, že má ještě jiný vchod,“ pokračoval Fráňa.

„Ano, zadem z chodbičky. Tamtudy přicházejí neb odcházejí pánové, nestojí-li příliš o velikou pozornost.“

Fráňa si umiňoval, že si to pro budoucnost zapamatuje, načež objednal večeři.

Sklepník zmizel, a Fráňa, který byl usedl zády k ostatním hostům, aby mu neviděli do tváře, teprv teď opatrně se otočil a zkoumavými zraky

přelétl společnost. Měl stále šimravý pocit, že jest někým pozorován. Byla to pouhá domněnka nejistoty. Nepoznával nikoho, kdo by mu tu překážel. Nevlídného pocitu však se nemohl zbaviti. Nepřinese-li čert později kohosi? pomyslil. Nejraděj by rychle povečeřel, zaplatil a odešel. Vždyť má doma nachystáno dosti nápojů, vína i rosolek pro sebe i pro Julču. Ale takovýto nádražní chvat nesrovnával se s jeho společenskými způsoby. Takováto kvapná zastávka jako někde ve výčepu byla by poněkud sprostá. A zvláště po dnešku je třeba nenáhlého přechodu. Jest i Julče třeba něco pastvy pro oči, nových dojmů, rozveselení, které by potlačilo vše, co předcházelo. A hlavně nezbytno poseděti déle, až budou všechny domy dávno zamčeny, aby mu Julča nemohla uniknouti.

Číšník přinesl večeři na míse z čínského stříbra, pro oba společně jak pro manžely, a malý sklepníček postavil na stůl dva štíhlé poháry, ve kterých pivo svítilo barvou zelenavou. Milenci mlčky pojídali a Julča brzy odsouvla svůj talíř. Neměla dnes veliký hlad.

„Jez, Juličko, pij," pobízel ji Fráňa chvílemi, anebo se otázal: „Nač bys měla chuť?"

A při tom stále, třeba že úkradmo, pozoroval její zraky. Sivé ty oči vždy za večerního světla ztemněly a nabývaly hloubky a třpytu omamujícího, svůdného. Dnes však jako by byly zastřeny lehounkým závojem, který tlumil jejich lesk. Hleděla kolkolem, pozorujíc vše nové, co ji obklopo-

valo, napájejíc a nasycujíc se tím k nezapomenutí, ale chvílemi zatěkaly zraky kamsi, jako by pronikaly zdí, letíce za čímsi neviditelným, a to Fráňu znepokojovalo. Jindy náležely její oči jen jemu, dnes byly roztěkány a Fráňa se nemýlil, že se mu chvílemi i vyhýbají.

Julča vzpomínala a zalétala i v budoucnost, ale pro toto její myšlení neměl Fráňa ještě pravého pochopení.

Odešla ráno z domova, ostavila matku a spatří dobrou tu duši zas až ráno. V tu chvíli snad i matka na ni vzpomíná. Vidí Julču v prosté domácnosti Vavákových, jak všichni sedí pospolu. Vypravují si o dnešním výletě, baví se a smějí. Ať se baví její milá holka! A někde v koutě jí chystají lůžko. Přespí tam pohodlně, ráno se vrátí. (Ach, odkud! pomyslila Julča.) A zatím ona, Julča, sedí tuto ve skvělé restauraci, jaké její matka nikdy neviděla. A teď poznovu pocítila všechnu tvrdost chování Fráňova. Kdyby její matka mohla býti účastna takového pohodování s ní a Fráňou! Jak by okřála, jak by se zveselila ve své opuštěnosti. Snad, ba jistě by na chvíli překonala svou churavost, ráda by je provázela, dobře by se poměla, a naděje v podobný nepřetržitý dceřin blahobyt zjasnila by závěrek jejího vdovského života. Děj se pak co děj — pak, až někdy ta maminka odejde. Nebo Julča posud neměla zkušenosti, že takové chřadnoucí vdovy dlouho žijí.

Teď Julča vzpomněla, co Fráňovi ráno uklouz-

lo. Kdyby chodila matka s dcerou, že by nechodil on. Bylo jí při tom, jako by právě polkla krůpěj čehosi nesmírně hořkého. Fráňova slova působila teď ve vzpomínce silněji než ráno, když byla pronesena. Rozležela se, nabývala větší a větší trpkosti.

Potom zaletěla Julčina mysl kamsi do budoucích dní. Ať jsou jakkoli vzdáleny, kdysi nastanou neodvratně. Ať uplynou měsíce nebo léta, jednoho dne Fráňovi zevšední. Julča skoro se zachvěla. Co zbude ze všeho? Vzpomínky na mládí, jehož vůně dávno vyprchala. Na výlety s Fráňou, na závrať večerů s ním zažitých a navždy zapadlých. Chladně jí řekne nebo napíše jednoho dne: „Děkuji Ti, buď šťastna.“ A zmizí kdesi v neznámu a s ním navždy bude utracen poklad jejích mladých vděků.

Za pouhý mžik proletělo to vše hlavou Julčinou. Zdali by nebylo lépe, aby se vzchopila dnes, teď, ihned, a řekla: „Fráňo, buď zdráv a šťasten!“ — a vrátila se k matce?

Tu se její ruky dotkla ruka Fráňova a hlas jeho zazněl:

„Proč nic nemluvíš, Juličko! Nelíbí se ti zde?“

Jiná otázka mu tanula na mysli. „O čem přemítáš?“ Ale střehl se, aby ji vyslovil. Nechtěl dáti najevo, že ji sleduje a že tuší, kterak myslí na něco, nač by mysliti neměla.

Pronesl však několik těch slov nezvykle něžně, že jí ho bylo skoro líto. Pohleděla mu v oči a četla v nich prosbu, aby se k němu myšlenkami vrátila.

Fráňa jistě lituje. Teď jsou to zas ty jeho staré, žadonivé oči, kterýma na ni hleděl onoho nedělního večera, když k němu s kluziště zašla poprvé. Týž pohled, kterým ji u sebe zdržel a který měl více síly než jeho paže. Rukám jeho byla by dovedla uniknouti; tomu prosícímu pohledu odolati nemohla. A hlas jeho se zachvíval v tu chvíli právě tak jako tehda, když k ní promlouval: Již mi odejdete? A mne tu necháte tak opuštěna?

„Kterak by se mi nelíbilo," odpovídala mu. „Jen vzpomínám — ale nezlob se, že se o tom zmiňuji — že je škoda všech těch večerů, které jsme ztrávili v těch lidomornách. Víš, zde nepoznává hned každý na první pohled, kdo vlastně jsem."

Fráňu to popadlo jako výčitka.

„Kdo že jsi?" chvatně pronesl. „Slušná mladá dívka, Julčo, kterou doprovází slušný mladý muž. Jsi pod mojí ochranou, Julčo. Běda tomu, kdo by se tě slovem dotkl."

„Ale já o sobě přece to vím, Fráňo," namítla dívka.

„Co víš?" řekl Fráňa poněkud prudčeji.

Dívka hleděla mladému muži chvilku v oči, jako by mu chtěla proniknouti až v ledví, načež sklopila zraky ke stolu a pronesla tiše:

„Ach, Fráňo . . .!"

Mělo to znamenati: „Nechme toho! — Vždyť o sobě víme, čím jeden druhému jsme —"

Čas míjel, hodiny s dlouhým vážným kyvadlem odbíjely a temný jejich zvuk doznínal vždy

jak záchvěvy hluboké struny harfové. Odbila hodina jedenáctá, když se pojednou otevřely dveře onoho zvláštního pokoje. Ozvala se směsice hlasů mužských i ženských, rozjařený smích, pobízení, kdo nejprve má vyjíti, a zase zdráhání a zpěčování. Vyšly dvě tři elegantní paní prostředních let, zařinčela šavle a následoval důstojník se zlatým límcem, ještě tři pánové jiní, a konečně vystoupil pán asi šedesátiletý, sněhobílých vlasů i brady, vážného, ba důstojného vzezření.

Fráňa toliko po očku sledoval vycházející. A když se objevil starý pán, tu překvapením zrudl a na židli se skrčil, skoro zhroutil.

„Co je ti, Fráňo?“ ulekla se Julča.

„Tiše, nedívej se na ně! Náš dvorní rada!“ šeptl Fráňa.

A sklonil hlavu.

Julča hleděla ztrnule před sebe, ani nedýchajíc.

9. PROCITNUTÍ — VYSTŘÍZLIVĚNÍ.

Letitý šedivý pán vyšel sice poslední ze zvláštního pokoje, dávaje přednost paním i pánům ostatním, ale bylo zřejmo, že sám jest hlavní osobou společnosti, snad tím „svátkem", kterýž podle slov číšníkových byl šampaňským oslavován. Nebo sotvaže vyšel, všichni kolem něho utvořili kruh a zraky jejich obracely se k němu. Vyšel a mírným, lahodným hlasem stále hovořil, dokončuje tak, co již uvnitř byl započal. Asi něco žertovného, veselého. Usmíval se při tom sám, a výraz veselosti všelikých odstínů hrál i na tvářích jeho posluchačů. Všichni, dámy i pánové, naslouchali s jistou zdrželivostí. Toliko na tváři páně majorově nebo plukovníkově dováděl smích živější, hrozící jižjiž vypuknouti v hlahol. A tu vždy důstojník sahal po svých mocných, prokvetalých knírech, kroutě je a navíjeje střídavě na ukazováček, jako by tím utahoval otěže bouřlivější veselosti. Jen čilé mžikání jeho veselých očí nasvědčovalo, jak se baví a jak rozumí i všemu, co snad se skrývalo ve větách nedopověděných. Jinak všechny projevy souhlasu nebo zá-

liby byly stlumeny jak sordinou. Společnost byla si vědoma, že již není ukryta soukromou místností, že jest pozorována a poslouchána cizími lidmi.

„Výborné, pravda-li?“ řekl pan dvorní rada, když svou historku dokončil, a teď teprv byl mu odměnou smích živější, ale přece stále krocený, šetrný, nevýbojný.

Touto povídkou páně radovou byl program večera patrně nadobro vyčerpán, úsměv na tváři starého pána byl vystřídán zase výrazem zcela vážným. Všichni kolem něho se rozestoupili, couvali, což znamenalo, že teď on má vyjíti první. Pán však zůstal věren své dvornosti a kynul paničkám, aby jen ráčily. A tedy v témž pořádku, jak byli vystoupili z pokoje, procházeli nyní všichni jídelnou. Dámy napřed, jejich manželové za nimi.

Fráňovi tato chvíle působila muka. Obřad mu trval celou věčnost. Nepohnut seděl na židli, zíraje na Julču. Rád by k ní byl hovořil, rád by byl rozkládal rukama, aby se zdálo, že jsa horlivě zabrán v hovor a výklad ani nepozoruje přítomnost nových lidí a jejich průvod. Ale byl jako svázán, jazyk jeho byl nehybný, rty sevřeny. Všechen jeho cvik a pohotovost selhaly mu náhle. Měl pocit, jako by seděl na řeřavém uhlí. Zdálo se mu, že je v pasti, z níž nelze uniknouti.

Paničky z průvodu dvorního rady, jak byl Fráňa pána označil, nemohly odolati, aby se nerozhlédly jídelnou. Vždyť jsou tu i dámy. Jaké?

Co je na nich nového? Jaká společnost sem vůbec chodí? To byly otázky pro ně velmi důležité. Také na Julče utkvěly jejich zraky. A na té nejdéle. Kterak by jejich pozornosti byla mohla uniknouti! Půvabná její tvář, podivuhodné oči, zvláště však zlaté její vlasy vymáhaly si povšimnutí.

Julča cítila na sobě zkoumavé pohledy cizích paní. Kdyby hovořila s Fráňou, mohla by se tvářiti nevšímavou, nevidomou. Takto však cítila, že nemůže déle seděti jako socha v kabinetě voskových figur. Shořela by vlastní krví, která se jí prudčeji hnala do hlavy. Cizí zraky přitahovaly ji k sobě, jako by volaly, aby vzhlédla. Tak Julča ponenáhlu otočila hlavu a pohlédla na dámy. Jistě se snažila, aby v tento pohled vložila výraz naprosté lhostejnosti. Kdosi jde mimo, podívám se. Ale co jí vyzářilo z očí, byl pohled polo tázavý. Co na mně vidíte? A tu dvě ze tří dam, které jí byly nejblíže, zcela bezděky pokývly hlavou jako na pozdrav. Jsi tu hostem jako my, tedy dobrou noc! A Julča, které nebyla neznáma tato společenská zdvořilost, lehkým pokynem hlavy poděkovala, a v tu chvíli bylo jí snáze. Její stísněnost, její nesmírné rozpaky povolily. A zas vrátila se pohledem k Fráňovi. Paničky již docházely ke dveřím.

Co se událo toto střetnutí zraků a němý vzájemný pozdrav, byl pouhý mžik. A přece to neuniklo vážnému starému pánu. A nyní, kráčeje v průvodu svých společníků, upřel oči rovněž na Julču, které se právě ukláněl i důstojník. Taky

starý pán lehce pokývl hlavou. A rozumělo se samo sebou, že jeho poklona svědčila i společníku půvabné té neznámé dámy, k němuž se nyní jeho zraky smekly. Pohlédl bystřeji, stanul, učinil zase dva kroky, a pojednou zamířil ke stolu.

„Mein lieber Gott!“ pronesl překvapen. „To je pan revident — náš pan revident!“

A podával mu ruku.

Jako by jej kdosi páčil a zdvíhal neviditelným a neodolatelným strojem, tak se Fráňa vzchopil po přívětivých slovech starého pána. Již stál, a jeho ztrnulá tvář pokoušela se o vděčný úsměv za dobrotivé povšimnutí. Avšak ztuhlé svaly nechtěly se podrobiti. Místo úsměvu vykouzlilo se mu na tváři cosi jako grimasa. Bylo to podobno znetvořujícímu posunku dopadeného zločince, jemuž na rameno klade ruku stíhající jej tajný policista.

Pan dvorní rada nevšiml si tohoto podivného výrazu. Byl příliš zaměstnán pohledem na krásnou společnici revidentovu. Teď pustiv ruku Fráňovu a kyna pravicí k Julče pronesl jediné slovo:

„Milostivá — —?“

Uprchnouti! bylo jedinou myšlenkou Fráňovou, ale stál jako vrostlý do podlahy. Odpověděti? — ale jakým slovem? Zmohl se ve svém zmatku na jedinou odpověď. Němě, beze slova, se rty zaťatými uklonil se, jako když jej násilím ohýbá. A tomu pan dvorní rada nemohl rozuměti jinak než jako přisvědčení.

I vztáhl ruku k Julče, stiskl její něžné prsty, poklonil se a řekl:

„Těší mě, milostivá! Dvorní rada Prak — —“

A zas obraceje se k Fráňovi řekl:

„Oh, ani jsem nevěděl, pane revidente. Gratuluji! — Měli jsme tu malou společnůstku, oslavoval jsem svátek — no, nesmějte se mi, člověk na stará kolena chápe se každé příležitosti, aby trochu pookřál. — A vy — chodíváte sem často?“

„Časem, pane dvorní rado,“ vynutil ze sebe Fráňa.

„Ah, to se těším, že se ještě někdy setkáme. Žiju jako kůl v plotě, vdovec, znáte to. — Ale prosím za prominutí, dámy a pánové čekají — —“

Teď pan dvorní rada zase vztáhl ruku k Julče, která jen zdráhavě podávala svou, a hledě jí v oči loučil se:

„Velmi se těším, milostivá, že to nebylo naposledy.“ Sklonil se, ponášel ruku Julčinu výš a výše, a pojednou Julča na ní ucítila jeho rty.

Tento vážný, důstojný pán políbil jí ruku!

Pocit ohromujícího překvapení pronikl ji od hlavy po paty. Byla si vědoma, že tento polibek nenáleží jí, jak tu stojí, jí, Julče Břežanských, nýbrž jiné domnělé osobě. Že náleží dámě, která na něj má společenské právo. Kdyby pan dvorní rada věděl, kdyby jen mohl tušiti, koho má před sebou, že by jí ruky nepolíbil, ba, že by se nebyl ani přiblížil. Nesmírné zahanbení jí zaplavilo a vehnalo jí všechnu krev do tváře. Cítila, že se za-

rdívá až po ňadra. Schýlila hlavu v hluboký úklon. V tu chvíli byla to jediná její záchrana. Za vykoupení duše nebyla s to, aby pánovi pohleděla v oči.

Dvorný starý pán opětoval její poklonu, podal ruku Fráňovi, zdaleka pozdravil také důstojník i tři pánové, k sluchu Julčinu zavanul ještě temný zvuk dokolísávajících volných dveří, které se otvíraly na obě strany, společnost zmizela. A Julča dosedla.

Již seděl i Fráňa, jehož obličej ponenáhlu nabýval barvy. Trapný proň výjev byl u konce, Fráňa se vzpamatovával jako se probírá spáč, probouzející se z těžkého sna. Vidění to tam, jen ještě dojem zažité úzkosti zbývá. Ale u Fráni byla to i nesnáz těžkých rozpaků před Julčou, které se dnes poprvé objevil bezradným. Chtěl v jejích očích vždy býti silákem, a teď se stala svědkyní jeho zdrcení. To jej hnětlo stejnou měrou jako to, že byl přistižen člověkem, kterého se tu nejméně nadál. Hleděl na stůl před sebe, nemaje dost odvahy, aby se dívce podíval v oči.

Julča zírala na svou pravici. Ten polibek, nezasloužený a neprávem přijatý, kterému však se nemohla ubránit, leč by neslušně byla vyrvala ruku z prstů páně radových, posud ji pálil, jako by tam byl ukápl roztaveného pečetního vosku. Skoro se jí zdálo, že po sobě zůstavil rudou, krvavou skvrnu. Nutkalo ji cosi, aby jej levicí setřela, smazala. Nemohla ho však vyhladiti z mysli.

Když Fráňa stále nemluvil, šeptla Julča:

„To byl tvůj představený?“

Fráňa zachmuřen jen jako z donucení nevrle odpověděl:

„To jest vůbec náš představený, všech nás úředníků.“

„Často tě vídá?“ pokračovala Julča.

„Dosti často.“

Julča se odmlčela, pozorujíc Fráňu, jak tu seděl s hlavou sklopenou, zarývaje zraky do stolu. Pojednou chvějným šeptem pronesla:

„Myslil, že jsem tvá žena, Fráňo . . .“

Chvilečku neodpovídal, ale náhle prudce a hněvivě vybuchl:

„Hlupák!“

Julča užaslá pohlédla na milence. Cosi v ní vzkypělo. Toto slovo ji nesmírně urazilo.

„Hlupák, Fráňo? Ty pravíš hlupák? Protože se domníval, že jsem tvá žena?“

Fráňa neodpovídal. Již poznával, že se zbytečně přenáhlil.

V hloubi nitra Julčina zdvíhal se hněv a náhle zadul vší její myslí.

„Proto jest hlupák? Je to patrně počestný muž, kterému se nezazdálo, že bys v této místnosti a v tuto hodinu mohl seděti s někým jiným než se ženou — — Což vypadám, jako bych jí nemohla být?“

Fráňa zarytě mlčel.

Bylo-li v dnešním rozpoložení Julčině třeba

ještě něčeho, aby podlehla novým trýznivým úvahám o svém poměru k Fráňovi, byl to zjev nenadálé té společnosti a byl to dojem, jakým její vynoření na milence účinkovalo. Jindy jí Fráňa stačil úplně. Nezatoužila po ničem jiném, nepřemítala o nějakých jiných stycích se světem. Do seznámení s Fráňou byla jí veškerým světem matka a domácnost s ní sdílená. Zjevil se Fráňa, a pak tedy bylo jí světem společenství s Fráňou. Ale teď pojednou si uvědomovala, že kromě milované osoby může býti v životě ještě cosi jiného, co k sobě časem láká. Nezadychtila po tom nikdy, pokud nepocítila, že je to před ní navždy uzavřeno. Dnes to zvěděla dosti určitě. Do podobné společnosti, jaká teď právě odešla, mohl by Fráňa uvésti jen svou ženu, mohl by tam uvést i svou nevěstu, avšak na žádný způsob pouhou milenku, jakou mu byla ona.

„Milostivá?“ byl se otázal starý pán, a Julča jasně chápala, koho v ní viděl. A políbil jí ruku. Zdravý pud zcela neomylně k ní mluvil. Kdyby mu v tuto chvíli někdo pověděl pravdu, nepochybně by se zastyděl za svůj omyl. A tato myšlenka Julču víc a více pálila. Tento stud starého pána padal zpět na ni a dusil ji.

Starý ten pán dojista nezmizí zítra ze světa. Jednoho dne, ať se to stane kdykoli, setká se opět s Fráňou a uvidí po jeho boku jinou ženštinu, tentokráte pravou, skutečnou jeho ženu, a zastydí se do minula. A potom někdy potká ji, Julču,

a zdaleka odvrátí tvář, aby jí nemusil viděti a pozdraviti, ježto dávno všecko uhodl.

Co zatím bude z ní? Až se jí Fráňa nabaží, až jednoho dne ji odloží jako hračku, která ho již netěší, vynoří se odkudsi nějaký jiný milenec. Bude se opakovati kapitola s Fráňou, jen jméno bude jiné. Potom přijde milenec třetí, čtvrtý — Julča viděla v duchu, že je to neodvratný její osud. Okolnost, že se všechny tyto úvahy týkaly její osoby, náhle jí zbystřila zraky. Teď viděla jasně před sebou nejednu z dívek, které žily podobný život. Jindy jí to bylo lhostejné, nepřemítala o tom. Ale v tuto chvíli rozpomínala se zcela určitě, kdy a kde kterou tak viděla, jednou s tím, po druhé s oním. Tehda se nad tím příliš nepozastavila. Ale náhle se v ní vyjasnilo: stejný osud čeká také ji!

Zachvěla se. Nic takového nepřipadlo jí na mysl, když byla u Fráni poprvé. A jestliže kdy v ní vznikl zákmit myšlenky podobné, snadno ji přes ni přenášela láska k tomu milému hochu. Má ji rád, má ji rád! Snad jeho láska nikdy nepomine. —

A potom někdy, až bude choditi s milencem druhým, třetím, potká ji zase ten starý pán, ale již se neodvrátí. Vida ji, přece jí nebude viděti, jeho pohled bude ji s vysoka přezírati a Julča vyčte z jeho pohrdavých zraků toto: „Ach, tu holku znám. Tedy zase s jiným! Kolik ještě jich bude, než se octne kdesi na smetišti?“

A nebude sám pan dvorní rada. Dojista že teď na ulici řekl oněm třem paničkám i jejich man-

želům: „To je náš pan revident Fráňa se svou mladou ženou.“ Ona pak po čase a třeba po letech bude je potkávati a všichni se na ni rozpomenou — a kdyby si jí nezapamatovali pro nic jiného, než pro ty krásné ryšavé vlasy — a jejich pohledy ji budou páliti jako lučavka.

V Julče střídaly se rychle pocity, jakých dosud nepoznala. Hlupák, řekl Fráňa o panu dvorním radovi, a to ji rozhořčovalo. Což by nemohla být jeho ženou? Není mu sourodá? Potom znova ji zalil stud z omylu starého pána, z jeho políbení ruky. A konečně se utápěla v hrozném zahanbení, které ji očekávalo v budoucnu, až vše propukne. Již teď je prožívala, již dnes ji otravovalo.

Jaký to závěrek dne! Chtěla se vymaniti z krčem, do kterých ji Fráňa byl zavlékl, a dnes učiněn počátek, prvý pokus o nějaký lepší život po jeho boku. Kterak dopadl! Nikdy již nevstoupí s ní Fráňa v tato a podobná místa, aby se nějaké nemilé setkání neopakovalo. A zase ji osud smýkne v ta doupata, do kterých milenci rázu Fráňova vodí svá děvčata.

Vše se jí zarývalo v mysl jako trn, vnikající hloub a hloub, nemohla upnouti myšlenky na nic jiného. Nakonec kdesi v dáli, jako v mlhavu se vynořila postava její matky, a tu všechno nitro Julčino až zalkalo. Co byl omyl páně radův proti velikému klamu, v kterém žila matka! Julče bylo, jako by odkudsi zdaleka k ní donikalo sotva postižitelné zvolání: „Dítě, vrať se!“

Tu náhle Julča se vzchopila, přistoupila k věšáku, sňala svůj klobouk, přitkla jej ozdobnou jehlicí na hlavu, oblékala kabátec. Vše činila rychleji, než se Fráňa vzpamatoval, aby ji zadržel, a rychleji, než přichvátal číšník s druhého konce jídelny, aby jí přispěl.

„Co děláš, Julčo!“ zvolal Fráňa všecek udiven, užaslý, sotvaže vlastním zrakům uvěřil.

„Je dost pozdě,“ sykla Julča. „Půjdu domů.“

Fráňovo překvapení se vylilo zase jen v podivný úšklebek na tváři jako prve, když se chtěl usmáti na dvorního radu.

Byl tu číšník, Fráňa musil před ním své popuzení potlačiti. I řekl jen:

„Vždyť jsem ještě nezaplatil.“

„Tedy zaplať,“ odpověděla Julča úsečně. „Na to snad nemusím čekat.“

Fráňa zbledl a již nepromluvil, aby Julču nevydráždil k odpovědi ještě nepříjemnější. Pokynul číšníkovi a řekl toliko:

„Zaplatím.“

Číšník vyňal ze své tobolky lístek a jal se počítati útratu Fráňovu.

Julča zatím hleděla ku prořidlé společnosti hostí opodál, teď už pevně, bez rozpaků, skoro nějak vzdorně. Skoro jako žena, která čeká, až zdvihne zpěčujícího se manžela s židle a odvede jej domů.

10. DOMŮ!

Číšník súčtoval útratu, přijal bankovku, Fráňa z dodaných drobných odsouvl stranou korunu zpropitného, nějaký drobný peníz pro malého číšníčka, a vzchopil se. Julča nevyčkávajíc, až mu číšník přehodí plášť přes ramena, otočila se na kramflíčku a chvátala ven, sotvaže číšník mohl za ní poslati uctivé „Ruku líbám!“

Ovládaje se, Fráňa vážně odcházel z jídelny, ale jedvaže za ním venkovské dveře zapadly, kvapil za Julčou. Byla již o dvacet kroků napřed, směřujíc k Václavskému náměstí.

Dohoniv ji těsně se k ní připojil a ohnul paži v lokti, aby se oň opřela. Činil tak vždy, když se odkudkoli pozdě vraceli. Kráčívali pak pevně přimknuti jako manželé. Ale dnes Julča jako by nepozorovala němé té pobídky; nezavěsila se, prostě a sama šla dále.

Fráňa posud si nechtěl přiznati, že nad ní pozbývá nadvlády. Ženský rozmar, chlácholil se, vrtochy. A řekl dosti drsně:

„Co to dnes do tebe vjelo, Julčo?“

Neodpověděla. Jako by ho tu nebylo, kráčela pevně kupředu.

Fráňa zahryzl se ve rty. Pokořovalo jej, že se mu nedostávalo odpovědi. Urážely jej to. Má snad právo na nějaké slovo od ní. Opakoval tedy po několika krocích:

„Povídám, Julčo, co to do tebe vjelo?“

Ještě chvilku neodpovídala. Konečně řekla, stále hledíc před sebe:

„Buď tak laskav, doprovoď mě domů.“

Znělo to chladně, cize, ale určitě. Fráňu proniklo cosi mrazivého od hlavy po paty, cosi jak obava, že mu uniká sladká a právě dnes tak žádoucí kořist. Má-li býti odškodněn za vše nemilé, co ho večer potkalo, má-li zapomenouti na nemilé dobrodružství s dvorním radou, může toho dojíti jen v objetí Julčině. Ale byť i trapného toho setkání nebylo, Fráňa celé dlouhé týdny prahl po dnešní neděli a noci s Julčou jak vylačnělý dravec po vřelé krvi blížící se oběti. A jako je dravci, když slibná kořist, náhle zvětřivši nebezpečenství, obrátí se a prchá v záchrannou houštinu, tak to kmitlo nyní myslí Fráňovou. Julča — domů?

Přes to však, stále spoléhaje na svou převahu, upokojoval se. Domů? Teď o půl dvanácté? Znal Julčinu ctižádost. Věděl, jak se skoro štítí pozdního vstupu do vrat, podezíravých zraků domovníkových nebo dokonce ženy domovníkovy. Ty matrony jsou svým soudem vždy přísnější. Něco takového Julča nepodstoupí.

Kráčel chvíli nevěda, co by řekl. Třeba dopřáti Julče času. Svěží vzduch noční ji vzpamatuje. Neradno naléhati na ni. Zlořečené setkání tam v hotelu! Proklatá otázka dvorního rady! Ta je příčinou, že v ní vzklíčily myšlenky, na něž jinak nemohla připadnouti.

Ale Fráňa sám nemohl se ubrániti, aby nepřemítal o důsledcích dnešní příhody. Zítra, pozítří — a byť i to bylo za týden a za měsíc — setká se opět s dvorním radou, nevyhne se nějakému úřednímu poslání, a dojista první otázkou vysokého hodnosty bude: Jak se daří znejmilejší paničce? — Co mu odpoví? Smí mu říci pravdu? Či se má vylhati, že to byla nějaká příbuzná, sestřenice? Ale to měl říci již dnes. Nebo má říci, že to byla jeho nevěsta? Pak by zbývalo jen jediné východiště z trapného toho postavení, na které Fráňa nikdy nepomyslil. Julča měla býti pouhou episodou v jeho mládeneckém volném životě. Zítra nebo za čtvrt léta může býti přeložen v oddělení dvorního rady, sedati mu denně na očích, a stále má před ním choditi se lží? Fráňovi se až hlava točila ze všech těch úvah, letících mu hlavou jako blesk. Do čeho se to zamotal! Jakou past na sebe vlastní rukou polìčil!

Na Příkopech bylo v tu hodinu ještě živo. Potkávali jednotlivé chodce i dvojice lidí; ti jim nevadili. Všichni spěchali svou cestou, domů nebo k témuž cíli jako Fráňa, nevšímali si nikoho. Ale potkávali také jednotlivá děvčata, kráčející lou-

davě a upírající vyzývavé zraky na každého osamělého muže, naznačující, že jsou ochotny k hovoru, k doprovodu, že jsou vůbec k službám. Děvčata, která snad od poledne neb od svačiny nejedla a touží po hostiteli, který by je pozval na večeři do kteréhokoli hostince. Ani jediná z těchto dívek, potulujících se tu nazdařbůh, nešla mimo, aby neupřela zkoumavé zraky na Julču. A Julča cítila každý ten pohled a vždy měla pocit, jako by jí tělem projížděl žhavý drát. Donedávna všechny tyto noční bludice žily hluboko pod ní, jako v bezedné propasti, kam nedozírala. Po dnešku zdálo se jí, že ta propast náhle vystoupila se vším, co se dřív utajovalo jejím zrakům, že se vynořila těsně vedle ní a vztahuje po ní neviditelná chapadla. Potom tedy, kdykoli se zas taková volavka přibližovala, zavírala pevně oči. Zdálo se jí, že ji tyto zvědavé, všetečné pohledy znova a znova pošpiňují.

Všechny čivy se v ní rozechvívaly, duše ji bolela.

Pět, deset už jich minuli. A když teď od Václavského náměstí se blížily další dvě ženské postavy, chechtající se, v nápadných, až křiklavých oděvech, tu Julča, jako by hledala ochrany před novým útokem, skoro mimovolně provlékla ruku pod paží Fráňovou.

Uvítal to radostně jako znamení smíru, pevně přitiskl ruku Julčinu k tělu.

„Tak, dítě, opři se jen," šeptl. „A neběžme tolik, aby ses neuchvátila. Máme času dost."

Tou poznámkou však dosáhl pravého opaku. Připamatoval jí tím, jak je pozdě, a pohled na osvětlené hodiny proti Můstku potvrdil jí to. Bylo půl dvanácté. Hodiny v hotelu se poněkud omeškávaly.

Na nároží Julča ostrou zatáčkou zabočila na Václavské náměstí.

„Kam to, Julčo?" snažil se Fráňa dívku zadržet, a přece musil povolit a následovati ji. „Proč ne rovně, Ovocnou —?"

„Tu mám nejblíže, Fráňo," odpovídala Julča; „vždyť víš, kde bydlím."

Fráňa zaťal zuby. Nezbývalo mu než podrobiti se na chvíli. Zbývá mu polovina Václavského náměstí, Štěpánská ulice. Za tu dobu jistě Julču oblomí, a pak tedy sejdou Žitnou na Karlovo náměstí, do Myslíkovy, do Vojtěšské čtvrti. Zbytečná oklika, ale budiž po jejím. Zpropadené ženské vrtochy!

Nevěda, kterak by začal, sáhl do kapsy, vyňal nový, lesknoucí se klíč, v jasu obloukové svítilny okázal jej milence.

„Hleď, Julčo, konečně jsem ho na domácím vydobyl. Dlouho se bránil, až jsem pohrozil výpovědí. Z toho by si arci mnoho nedělal, ale já mu v úřadě prokázal důležitou službu, a neví, kdy zas mě bude potřebovat. Již nám nebude odmykati ten smrtonoš. V náhradu dostane každý měsíc zlatku."

Byl to domovní klíč. Vlastně si Fráňa toto

překvapení schovával až ke vratům. Julču dávno hnětlo, že je Fráňův domovník svědkem každého jejího příchodu. Časem sice trochu otrnula, přece však pokaždé měla pocit, že zraky domovníkovy lezou po ní jako studená housenka. Ztrpčovalo jí to návštěvy u Fráni, a jeho domácí stále se žádostem o klíč vytáčel. Dnes jej Fráňa konečně měl — ale dnes už to bylo Julče naprosto lhostejné. Ani se na klíč nepodívala.

„Nu, těší tě to, Julčo?" otázal se milenec.

„Je mi to jedno, Fráňo. Dnes jen bych si přála, aby tvůj klíč odmykal taky náš dům. Posloužil bys mi. Nikdy jsem se v půlnoc nevrátila."

„Julčo, proč mě tak pokoušíš?"

„Mýlíš se, Fráňo. Není mi do žertů."

„Pověz mi konečně, co ti vlezlo do hlavy?"

„Nic — a všechno, Fráňo."

„Dítě," řekl Fráňa prudce, „mluv rozumně. Rozladilo tě tak zjevení toho starého zpozdilce?"

„Fráňo, mluv a mysli ty vážně!" napomínala Julča. „Starý ten pán viděl ve mně tvou ženu, sklonil se přede mnou a políbil mi ruku — —"

„Ach tak!" zvolal Fráňa, nutě se v žertovný tón. „To ti stále ještě straší v hlavě. Nuže, Julčo, do toho mnoho nevkládej. Takoví páni jsou staří mlsouni. Užil příležitosti, aby se pomazlil s tvou hezkou ručkou, to jest vše. Opeslý pán je to."

Teď poprvé za celou tu cestu Julča otočila hlavu k milenci, pohlédla mu pronikavě v oči. A řekla:

„Fráňo, žádným slovem ho v mých očích nesnížíš. Čím opovržlivěji mluvíš o něm, tím hůře pro tebe. Jen můj cit a pud a všechno mi praví, co ve mně viděl. Páni dvorní radové nelíbají ruce milenkám svých podřízených, věz to, nechápeš-li sám. Pokládal mě za ženu, za tvou ženu — a já jsem jen tvá holka! Měla jsem bělmo na očích, v tu chvíli spadlo s nich. A věz dále: jest mi, jako by mě touto svojí domněnkou a tím políbením byl očistil, mohu-li být něčím očištěna. Ve své slepotě mohla jsem k tobě chodit, po dnešku nemohu již. Necítíš-li to, je mi toho nesmírně líto. Viděla jsem v tobě něco lepšího než je Kubišta a všichni ti — ti — Srdce mé hořce pláče nad tím, že jsme se nesetkali s tvým panem dvorním radou dříve, než jsem k tobě vkročila. Snad bys mu pak jednoho dne byl mohl právem říci: Ano, toto jest má žena.“

„Julčo, mluvíš dnes jako klášternice, nebo ještě lépe jako představená dívčího ústavu.“

Řekl tak se smíchem, ale bylo zřejmo, jak se do něho nutil, jak těžce jej ze sebe drolil.

Dívka se vytrhla milenci.

„Fráňo, nemám-li zoufati nad každou hodinou, nad každou minutou, kterou jsem s tebou, u tebe ztrávila, nemluv tak posměšně a šprýmařsky. Jestliže jsem tušila, že se jednoho dne rozejdeme, doufala jsem, že se tak stane jiným způsobem.“

Julčino pokárání vyznělo tak příkře, že Fráňa

zahanben se schoulil v límec pláště. Struny, které se v tuto chvíli ozvaly z pobouřeného nitra Julčina, byly mu podnes neznámy. Domníval se, že ji všechnu ovládl, ba myslil i po dnešním ránu, že mu tělem i duší náleží. Těžko se probouzel z toho klamu. Ale teď teprv cítil, že se jí nemůže vzdáti, že od ní nemůže upustit. Byla to Julča nová, a jak hleděl na její pobledlou tvář, z níž krásné sivé oči jen plály, tu pocítil spalující žízeň po jejích rtech, po jejích ramenech, po jejích bílých ňadrech, pod nimiž naslouchával jejímu tlukoucímu srdci. A viděl, že vše, co mu jindy a podnes tak oddaně, bez výhrady náleželo, v tuto chvíli mu uniká. Nyní to nebyla jeho hravá, poddajná Julča. Teď to byla slečna Julie, z které naň vanul mrazivý chlad. Kdykoli jindy ji k sobě přiváděl, v každé zmrtvělé, spící ulici, v každém stinném koutě ukrádal jí polibky, vyhledával úmyslně temné ty kryty, a Julča se nebránila. Dnes ani jednou se toho neodvážil, tušil, že se nesmí odvážiti. Hlas jeho pozbyl zvuku, ochraptěl, zdrsněl, jako by se Fráňa dusil, když po slovech Julčiných odpovídal:

„Kdo ti praví, že se musíme rozejíti? A právě dnes že se musíme rozejíti? — Vzpomeň si, co jsi mi slíbila! Trvám na tom, jsi mi to dlužna. — Ach ne, promiň, nic mi nejsi dlužna. Sám jsem tvým dlužníkem. A splatím svůj dluh, věř mi. Což nechápeš, Julčo drahá, že po dnešku — — že mi nezbývá — — Julčo, to všechno ty nechápeš? Zapomněla jsi na všechno, co kdy mezi námi bylo,

dnes to chceš zašlapat? Chystám ti u sebe překvapení. A ty nechápeš — —“

Fráňa stále se bránil promluviti upřímněji, srozumitelněji. Vášeň jej strhovala k Julče, ale vedle té vášně pořád ještě se ozývalo cosi chladného, varujícího, co mu říkalo: Snad není tak zle: uvidíme zítra. Neukvapit se! — Tento druhý hlas pátral stále po nějaké výhybce. Dnes jí nevidí, zítra snad se vyskytne.

Julča skutečně nechápala, neposlouchala. Prudce kráčela vpřed, jako by si nebyla vědoma, že Fráňa jde podle ní. Jediná myšlenka ji naplňovala, bouřila v ní: Domů! Pod ochrannou střechu svou, kde jediné je bezpečna! K matce — k té obelhávané staré duši, která sotva by pochopila celý tento její román, ale která ji miluje láskou vše obětující, všeho se vzdávající, která žije večery poustevnické, a její dcera maří a rozdává mládí své a jeho vděky! Bude zas její, nadobro její, umiňovala si Julča. Všechno jí vynahradí láskou stejně obětavou. A přece, když pomyslila, že dnes posledně kráčí s Fráňou, zalkalo v ní srdce.

Došli nároží, kde ulici Štěpánskou přetíná Žitná.

Tu Fráňu přepadl strach ze ztráty, která mu hrozí, a zároveň jej ovládla slepá, všeho se odvažující vášeň. Dopustí-li, aby Julča překročila tuto křižovatku, aby se přiblížila k svému domovu, nepodaří se mu obrátiti ji.

Aniž se mohla nadíti jeho útoku, popadl ji v zápěstí, pevně je sevřel a zasípěl:

„Tudy, Julčo, dolů! Rozuměj přece, že jsi má a budeš má!“

Ruka Julčina byla jak ve svěráku, až ji v kostech zabolela.

11. ZÁVĚREK.

Fráňův útok byl tak nepředvídaný, jeho smýknutí dívkou tak prudké, že vlastní vahou a setrvačností pět kroků podle milence popoběhla. Posud se jí dotýkal něžně, lichotně, a vždy to byly spíše jeho roznícené, prosebné zraky, kterým se poddávala, než síla úchvatu. Tento jeho čin v pozdní hodině noční po všem, co mu již pověděla, zděsil ji téměř. To nebylo objetí milencovo, to byly spáry dravého živočicha. Úlekem sotva mohla vydechnouti. Vší silou se vzpouzela, z hrdla se jí vydralo:

„Fráňo, vzpamatuj se!“

„Povol, Julčo!“ hlasem jak škrceným dotíral na ni Fráňa. „Pojď se mnou!“

„Nepůjdu!“ odpověděla Julča hněvivě. „Pusť mě!“ A snažila se vymknouti ruku z pevného sevření Fráňova. Marně však.

Od náměstí Karlova ozvaly se v noční ticho hlasy a kroky několika lidí, vracejících se odkudsi z posvícenské pitky. Jediný její výkřik byl by ji zbavil semknutí zaslepeného milence. Ale Julča

chtěla uniknouti bez veřejného pohoršení a hanby. Zastavila se konečně a podpatkem pevně se opřela o rýhu v dlažbě.

„Fráňo, pusť mě!“

Fráňa neodpověděl. Zprudka oddychoval a svíral zápěstí dívčino, až měla Julča pocit, že jí sdírá kůži. Větší však byla její bolest vnitřní. Všecka se chvěla, srdce — zdálo se jí — vystupovalo výš a výše, jako by se chtělo vydrati z hrdla, když udychtěna promluvila:

„Pane revidente — kdysi pozdě večer — šla jsem s Vavákovými — přes náměstí Staroměstské — spatřila jsem tam tři lidi — jakési dva pobudy a děvče — holku pouliční. — Nevěděla jsem, co se událo předtím — jen jsem viděla, že se děvče zdráhá jíti s pobudy dále. Její rytířský milenec smýkal děvčetem — druhý kavalír mu pomáhal — čísi ruka se rozmáchla — políčkovala vzpírající se nešťastnici! Byli jistě všichni tři stejného jádra — ale když dopadl první políček — a znásilňované děvče vykřiklo — tu jsem v ní viděla jen ženštinu — družku — děsem zachvěly se pode mnou nohy — krev ve mně stydla. — Nikdy jsem neviděla nic podobného — hrůza mě zachvátila — v té hrůze kmitlo mi hlavou: mohl by kdy někdo taky na tebe vztáhnouti ruku? — Pane revidente, byla to předtucha, že se to jednoho dne stane? — Tak hluboko jsem poklesla? — Za všechno, co jsem vám obětovala? — Vždyť nejsem veřejná nevěstka!“

Julča nebyla s to, aby vše to vypověděla jedním tokem. Rvala ze sebe slova téměř násilím, za každou větou lapajíc po dechu, jehož se jí nedostávalo. Na její tváři obrážel se výraz neskonalé úzkosti. Všechny podrobnosti dávného podlého jednání pobudů vyvstaly jí na oči, líčený děj oživoval se jí v mysli, zpřítomňoval se. Viděla poznovu trýzněné děvče a náhle v něm shledávala vlastní podobu.

Co Julča mluvila, železné prsty Fráňovy znenáhla povolovaly, a když její poslední věta se rozlila v zaštkání, pouto zcela se otevřelo, ruka Fráňova jak bezvládná sklesla mu k tělu. Zastyděl se za násilné počínání své.

Kroky chodců a hlasy jejich se blížily, Julča ustoupila před nimi do ulice, odvrátila tvář do stínu. Společnost přešla, stoupala vzhůru k Vinohradům. Teď Fráňa povznesl obě ruce, sepjal je, a jako by jej lámala zimnice, drmolil a skoro zavzlykl:

„Odpusť, Julčo! Šílím — smiluj se nade mnou! Pojď, miloušku můj!“

Místo odpovědi Julča chvatně zamířila přes ulici, dále Štěpánskou, vzhůru k Lipové. Nechtěla vyčkati, až se Fráňa ze své zdrcenosti probere, nechtěla se vydati v nebezpečenství nového útoku. Ne z obavy, že by podlehla. Jen jí cosi napovídalo, že by pak roztržka byla nenapravitelná. A Julča ještě jí nechtěla přivoditi. Vždyť není možno, aby toto byla pravá tvářnost Fráňova! Vždyť ho zná-

vala jinak. Co ho svedlo k neočekávanému násilí před chvílí, nebylo nic jiného než vzbouřený, ukojení žádající dravčí pud. Snad i více pil než jindy, všimla si toho zvlášť po odchodu dvorního rady. Jindy se ovládal, byl ve svých požitcích odměřený, střídmý, a v tom právě byla jeho síla. Dnes se poddal a neobstál. Přes to všechno: pryč od něho, domů. Již nestála o jeho další průvod. Je blízko domova, již jí nemůže potkati nic nemilého. Co na ni čekalo, vypila do poslední krůpěje. Nic horšího nikde nečíhá.

Honily se jí všechny ty myšlenky hlavou jak vichřice. Vzpomněla i prvého setkání s Fráňou, o loňském Sylvestru, vzpomněla jeho doprovodu, rozloučení s ním. A dalších setkání prvých dostaveníček, odkud se vracela sice plna touhy, nepokoje, nevyjádřených a přece smělých přání do budoucnosti, ale posud neporušená, svá, čistá. Bývalo jí pak sice těsno, skoro úzko v té tiché domácnosti, která věznila všechny její dívčí sny a tuchy, ale byla silna. Kterak se vrací dnes! A přece — jen domů! Jen aby už mezi ní a ním byla přepážka těžkých dubových vrat.

Fráňa sledoval dívku, neodvažuje se přidat k ní, o krok pozadu. Mozek jeho byl rozdírán tisícerou obavou. Jasně si teď uvědomoval nízkost svého jednání tam na rohu. — Proti kostelu svatého Štěpána dohonil Julču, dotkl se jejího kabátce a všecek zdrcen žadonil, žebral:

„Promluv slovo, Julčo! Řekni, že mi odpouš-

tíš. Vím, že to bylo šílené. Pozbyl jsem smyslů. — Odpusť, Julčo, a řekni, že půjdeš se mnou.“

„Odpouštím vám, pane revidente,“ řekla Julča všecka již zemdlena, „ale jdu domů.“

„Julčo drahá, děkuji ti za odpuštění. Zapomeň na vše. Líbám ti nohy, děvče zlaté. Dnes teprv cítím, jak tě mám rád! Věříš mi?“

„Záleží jenom na vás, abych uvěřila,“ odpovídala Julča s trpkým úsměvem.

„Julčo,“ spínal Fráňa poznovu ruce, „nevykej mi!“

„Tedy záleží jenom na tobě, Fráňo.“

„Děkuji ti, Juličko!“

Zbývalo několik jen kroků, a budou u domu. V největší úzkosti, že je pak Julča nadobro pro něj ztracena, naplněn bázní ze samoty, která ho očekává, Fráňa zadržel Julču poznovu. Ale teď jinak než prve. Zlehka ji ujal za loket a prosil:

„Neutíkej přede mnou, Julčo. Postůj. Neublížím ti. Sama tomu nevěříš, že bych tobě mohl ublížit.“

„Nezdržuj mne, Fráňo, je tak dost pozdě,“ vzpírala se Julča.

„A kdybych ti řekl, Juličko zlatá,“ mluvil Fráňa všecek zmaten, jako by se k něčemu odhodlával, odhodlati se nemoha, „kdybych ti řekl —“

„Ať bys řekl cokoli, Fráňo, pro mne jest jediná cesta. Domů. K tobě může vstoupiti jen tvá žena.“

Fráňa těžce zápasil. Avšak Julča, kterou ovlá-

dala jediná myšlenka, aby všemu, všemu unikla, byla nevidomá k tomuto jeho zápasu, hluchá pro každé další slovo. Fráňa ještě nezpozoroval, že již došli vrat, když Julča přiskočila a prudce trhla zvoncem, trhla podruhé. Když oddálila ruku, chopil se jí Fráňa a tiskl na ni dlouhý polibek. Ústa jeho lpěla na ruce dívčině, až v zámku zachřestil klíč domovníkův. Tu ji pustil a vzhlédl k Julii. V tom pohledu byla němá otázka, smí-li ji pocelovati. Julča však stála vzpřímena jak socha. A když se vráteň odklopila do průjezdu, bylo jí třeba vší síly, aby pronesla pokud možno přívětivě:

„Děkuji vám za doprovod. Dobrou noc.“

Vklouzla do síně, Fráňa smekl klobouk, vrata zapadla.

Zklamáním všecek nemocen, jako zbit, vláčeje v údech tíhu olova, Fráňa váhavě odcházel nevěda, jde-li vpravo či vlevo. Nebyl schopen jasné myšlenky. V mozku převalovaly se mu jednotlivé výjevy dneška bez ladu a souvislosti, a Fráňa klopýtal, jako by kdosi před ním dlažbu vyvracel. Vzpomněl, kterak neurvale uchvátil tam na rohu Žitné ulice Julču a jak byla krásná, když mu v uštvanosti své líčila noční výjev na Staroměstském náměstí. Krásná k zbláznění, ale tak přísná a nedotknutelná ve svém rozhořčení. Každé její slovo teď poznovu jej pálilo jak lučavka. Tolikrát byla jeho — a dnes nesměl se jí dotknouti! Teprv teď, když osaměl, jako by mu padaly šu-

piny s očí. V čem viděl krásnou hříčku svých rozmarů na čas, hříčku, kterou odloží, kdykoli se mu zachce, stává se mu osudem. Kterak to přišlo? Fráňa se vracel pásmem událostí, hledaje počátek, vše před ním letělo zpětným pochodem jako zvrácený děj kinetoskopu, až se před ním vynořil dvorní rada se svou otázkou: Milostivá? — Proč jej za to nazval hlupákem? Tím slovem zavraždil všecku posavadní něhu Julčinu, tím slovem probudil v ní její plné ženské vědomí, pozbyl milenky.

Fráňa již zahnul ulicí Ječnou, míře k náměstí Karlovu. Pojednou však se vrátil na roh, pod jasnou lucernu plynovou, sáhl v náprsí, vyňal z tobolky navštívenku, psal na tuhý lístek. V tobolce našel taky drobnou obálku, na kterou psal adresu . . .

Zatím Julča zvolna stoupala do patra. Zahalena tmou odpočívala na každém pátém stupni. Oddychovala prudce jak uštvaná zvěř. V nočním tichu slyšela buchot vlastního srdce.

Konečně byla v druhém patře, tichounce jako myš přešla po pavlači, ještě chvíli postála přede dveřmi, aby utišila rozkolotanou krev. Opatrně odemkla, vstoupila do kuchyňky. Škvírou pode dveřmi nad vyšlapaným prahem do světnice pronikal pruh světla — matka ještě bdí. Julča se ulekla, skoro zděsila. Matka nikdy tak dlouho nesvítila. Onemocněla?

Váhavě sáhla na kliku, tiše otevřela. Matka ležela na lůžku. Knížka, ve které snad byla do ne-

dávna četla, ležela na podlaze. Ruce paniny spočívaly mrtvě na pokrývce. Její tvář byla bledá, svraštělá, oči jak skleněné se upíraly na strop. Mžikem jen vše to Julča postihla, a tímto mžikem jako by viděla tvář mrtvoly. Ale když vešla, když ji matka ucítila a shlédla, tvář její náhle se oživila, slabě zbarvila.

„Tys nešla k Vavákovům?“ zvolala překvapena.

„Jdu domů, maminko.“

„Ach, tos dobře učinila, dítě. Ještě nikdy se mi po tobě tak nestýskalo jako dnes.“

„A jak mně se stýskalo, maminko!“

Julča sotvaže to vypověděla, jak jí rty pohnutím poškubávaly. Přistoupila k lůžku, aby matku pocelovala. Matka povytáhla trup k poduškám, napolo se posadila, aby přijala dceřin polibek. Julčiny rty byly jak okoralé a horké.

„Uchvátila ses nějak, dítě. Teď teprv jste přijeli?“

„Ne, maminko, již dříve — večer, ovšem. Víš, jak je to s výletními vlaky. Všady lidstva . . .“

Julča již zas odvrátila hlavu, rozpínajíc kabátec. Ale hlavně proto, aby se vyhnula matčiným zrakům.

„A večeřela jsi, dítě? Nic pro tebe nemám.“

„Večeřela, maminko.“

„Kdepak, dítě?“

„V hostinci, maminko. Pan Fráňa mě pozval na večeři.“

„Pan Fráňa; to je hodný člověk. Ale způsobila jsi mu útratu. — A sama jsi šla domů?"

„Ne, maminko. Pan Fráňa mě doprovodil."

Julča váhavě ze sebe páčila odpovědi, proti vůli. Musila odpovídati, aby mlčením nevzbudila v matce podezření.

„Pan Fráňa, pan Fráňa," opakovala matka. „Hodný člověk. Važ si ho, Julinko."

Matka Břežanská podívala se teď na hodiny.

„Můj bože, dítě, skoro půl jedné. Zdrželi jste se."

„Už se to nestane, maminko. Nehněvej se."

„Nu, pro jednou není zle, dítě. Je tu jen o lidské huby, dcero, když nemohu já s vámi. A krom toho abys mu nezevšedněla. Ale myslím, že tě má hodně rád."

Julča mlčela.

„A zase přijde?" otázala se matka.

„Doufám, maminko."

Julča bojovala nesmírný boj, aby nevybuchla v hořký, rvoucí pláč.

Matčiny myšlenky teď přeskočily.

„Teď budu spát. Ale nemohla jsem usnout, jak se mi stýskalo. V ten den jsem nikdy nebyla sama — tatínkův svátek! A měla jsem divnou obavu, aby tě nic nepotkalo. To že jsem takový lazar — co by tě mohlo potkat, když je s tebou pan Fráňa!" usmívala se na dceru.

Julča déle neodolala. Dosedla na pelesť lůžka, dolehla na matku, objala ji, hrudí jí zalomco-

val pláč, z očí se vyřinuly slzy, z hrdla jí zaklokotalo:

„Již se na mne nehněvej, mamičko drahá, že jsem tě tak opouštěla. Všechno mi odpusť, čím jsem se na tobě prohřešila. Nikdy už nebudeš sama."

„Ale dítě," užasla matka nad tímto výbuchem, „nic ti nevyčítám. Ty jsi mladá, pro tebe je svět — co by sis počala se mnou starou! Choď si, užívej mládí, taky na tebe přijdou starosti brzy dost. Neplač!"

Nic netuší matka, a to Julču zachránilo, že se nevyznala. Proč by také matku měla otráviti?

Julča tiše plakala, matka jí hladila čelo, líce.

V tu chvíli se ozvalo klepání na kuchyňské dveře s pavlače.

Julča klopýtala odemknout. Na prahu stál domovník, podával jí obálku.

„Ten pán ještě jednou zazvonil — dává se uctivě poroučet — mám to odevzdat ještě dnes," vyřizoval.

Julče se třásly ruce. Poznala písmo Fráňovo. Roztrhnouti obálku, přečísti poselství, svěřiti se s ním matce — do té chvíle nepoznala úkolu tak těžkého. Ale nebylo lze odložiti jej do rána. Byla bledá, zsinalá, když vyprostila z obálky navštívenku a četla na ní: „Revident Fráňa prosí vzácnou slečnu Julii, aby váženou milostpaní matku připravila na jeho návštěvu zítra v poledne."

„Dítě, dítě, to znamená — —“ vyhrkla matka, když seznala obsah lístku. —

— — — — —

Julie dlouho ještě seděla na pelesti svého lůžka v pokojíku, když snad matka dávno již spala. Potmě seděla, zachvívajíc se chladem. Neviděla na lístek, který svírala v ruce, ale zdálo se jí, že čte po desáté, po sté slova na něm napsaná. Nebylo jí v duši radostno. Víc a více rozechvívalo se vychládající její tělo, jako by jím lomcovala horečka. Jediná myšlenka naplňovala jí hlavu, vystupovala z ní a doléhala na ni i veškerým temnem noci, které ji obkličovalo. Myšlenka, je-li všechen další život s to, aby jí vymazal z paměti škaredý příběh včerejšího dne a večera. A z hloubi nitra vystupoval jediný, mnohonásobně se opakující výkřik zraněné duše její:

„Fráňo! Fráňo . . . !“

MATKA ZA DCERU – DCERA ZA MATKU

(Psáno pro „Polní noviny“ r. 1915, později otištěno ve „Vánočních koledách“ r. 1918 a 1921.)

Mnoho, mnoho tomu již let, kdy Pohořelec pod Strahovem byl z nejtišších částí matičky Prahy. Byl jako městečkem pro sebe. Bydlili tam jiní lidé než dole na Starém a Novém městě, a mnohý z nich nesešel celá léta do nižších ulic Malé strany, přes most Karlův nepřešel třeba celá desítiletí.

V nízkém, patrovém domě blíže Strahovské brány měla malý obchůdek matka Regina Spírková. Dnes ho nenajdete, dávno zmizel. Prodávala mýdlo a svíčky a laciné toaletní potřeby, a její dcera Maryna šila pro lidi v malém pokojíku vedle krámku, s jediným oknem na náměstí. To byla celá domácnost Spírkových od nějakých patnácti, šestnácti let, kdy se sem přistěhovaly. „Vdova s dcerou,“ povídali si lidé na Pohořelci. Jenom na policejním komisariátě věděli, že to vdova není.

Maryna pilně šívala a zraky její se odvracely od práce jenom, když se na náměstí objevil starý Čemera, listonoš, nachýlený a skoro jako přihrblý od své těžké brašny. A když zamířil ke krámku matčinu, srdce dívčino se rozechvělo. Psaní od Václava! Drahý, milovaný Václav píše. Dosti obav

měla Maryna, když jako vojín odcházel do daleké Hercegoviny, aby se tam do nějaké cizokrajné dívčiny nezahleděl. Ale Václav psával, a dopisy jeho byly stále stejně vroucí, náklonnost jeho k Maryně nevychládala.

Dnes opět po několika nedělích, když zadrnčel zvonek u dveří krámových, vstoupil Čemera, třímaje dopis. A ve mžiku vyběhla Maryna z pokojíku do krámku, vztahujíc ruku po dopise.

„Dnes nic pro slečinku!" volal Čemera škádlivě, zdvíhaje dopis nad hlavu. „Dnes pro maminku."

Dívčiny ruce sklesly.

Listonoš přece podal dívce dopis a usmál se. Těšil se, jak ji překvapí, dobře věda, odkud přicházejí dopisy, které dívka tak netrpělivě očekává. Než Maryna, pohlédši na obálku, zjevně se zarazila. List svědčil matce — ruka byla Václavova. Poprvé, co nepíše jí!

Zvonek opět zacinkal, Čemera zmizel, a paní Spírková, jsouc pojata neblahým tušením, zvolna, třesoucími se prsty trhala obálku, tvář její pobledla. Maryna stála opodál, zraky její visely na matce, čtoucí dopis. A když matka dočetla a ruce s listem jí sklesly do klína, otázala se dcera úzkostlivě:

„Co píše Václav?"

Matka neodpovídala. Její zraky byly zamženy, rty se svíraly. Maryna přikročila, sáhla po listě. Matka nebránila. Její prsty se otevřely, propustily papír, a Maryna četla:

„Mnohovážená paní!

Tisíckrát pozdravuji Vás i drahou Marynu a na vědomí dávám, že se moje vojančina schyluje ke konci. Měla by trvati ještě čtvrt léta, ale já půjdu domů již za dva měsíce následkem svého dobrého chování. Těšil jsem se na to nesmírně, ale jinak se mně to vypodobilo. Hodlal jsem pak bez meškání zadati za ohlášky a taky jsem to napsal našim domů, aby mně chystali živnost, a nenadál jsem se odpovědi, jakou jsem včera dostal. Píšou mně rodiče, že mně živnost ještě nepostoupí, a kdyby postoupili, tedy že se nesmím ženit, že jsem na to ještě mlád a bez rozumu, a že mi nesvolí z příčin rodinných, dokud budou na živě. Po jejich smrti ať prý si udělám, jak budu rozumět. Nevím, co se doma stalo, vždyť přece věděli, že chci jen drahou Marynu, a nic nenamítali. Půda mně zde hoří pod nohama, nemohu se dočkat návratu domů, aby se to vyjasnilo. Mnohovážená paní! Stokrát Vám ruce líbám a drahou Marynu taky! Oznamuji Vám, že od Maryny neupustím, ale než se dohovořím s rodiči, nevím, co počít. Jsem jako smyslů zbavený. A budou-li mi bránit, tedy se vrátím na vojnu a zůstanu zde do smrti. Zde mi páni dají svolení k ženitbě a Maryna pak přijde za mnou. Pánbůh dej rodičům dlouhá léta života, ale já na jejich smrt čekat nebudu. Věrný Maryně do smrti a ona mně, a zle nám tu taky nebude. Polykám hořké slzy, jak mně tečou po tváři, a toto psaní

buď dejte Maryně číst nebo nedejte, jak sama uznáte.

Váš a Marynin věrný Václav."

Maryna četla, stále utírajíc zaslzené oči, aby na písmo viděla. A dočetši, zvolala hlasem plným zoufalství:

„Co to znamená, maminko?"

Matčiny rty skoro jen šeptaly:

„Vždyť to čteš, holka. Rodinné příčiny. Ale jaké, to nevím."

Než přece se zdálo, že tuší, jaké pohnutky vedly rodiče Václavovy k zápovědi, kterou veškeré naděje dceřiny — i její — hroutí se v drť a prach. Neboť když Maryna, štkajíc a vzlykajíc, odcházela do světničky, s hlavou schýlenou, jako by ji právě byl zasáhl těžký úder, zašeptala matka, hledíc bolestně za dcerou:

„Vždy jsem se toho bála — a neubála jsem se!" — — — —

Ode chvíle, kdy obě ženštiny přečetly dopis Václavův, zavládla v malé domácnosti Spírkových nálada skoro pohřební. Dívčin šicí stroj v pokoji se odmlčel, Maryna četla osudné psaní po desáté, oči její pláčem již opuchaly. Matka Spírková seděla v krámku jako bezduchá, hledíc kamsi na náměstí a nic nevidouc, a když někdo vešel pro svíčku nebo kousek mýdla, sbírala všechny síly, aby kupce přivítala obvyklým úsměvem, otázkou, čím že může posloužiti. Tak potrvalo do večera, tak bylo i druhý den a zas do soumraku, který časně

nastával, neboť se kvapem schylovalo k vánocům.

Když pominulo denní světlo a na náměstíčku pohořeleckém vyskakovaly plynové plameny v lucernách, Maryna již doma nevydržela. Oblékla se, svázala jakousi práci do balíčku, vstoupila do krámku a řekla stručně k matce:

„Jdu odvádět šití, maminko, a musím nakoupiti podšívek. Nepotřebuješ venku něčeho?"

„Ne, dítě. Jen se brzy vrať, aby ses nenastudila. Podívej se, začíná sněžit."

Když Maryna odešla, pojala matku náhle úzkost, aby se děvčeti nic nestalo. Snad ji neměla ani z domu pustit. Je tak rozlítostnělá, rozháraná. Václavův dopis nejde jí z hlavy.

Však ani matce nešel z hlavy. Hrozné stíny minulosti vystupují před ní. Jak to všechno skončí?

O chvíli později děkovala Pánubohu, že Maryna odešla. O chvíli později, kdy sníh zhoustl, že nebylo viděti protějších domů na náměstí, ozval se tlumený hrkot kol, dusání koně, a před krámkem zastavil nekrytý lehký povoz, jakých užívali řezníci. S kozlíku snesl se letnější muž, hodil otěže mladíku, skoro ještě výrostku, vedle něhož byl seděl, a povelel mu:

„Počkej tu, Lojzo, a dej pozor na koně."

Podíval se na štít nad krámkem, vstoupil.

„Panička je Spírková?" oslovil ženu v krámku.

Matka Spírková položila rozpletenou pun-

čochu, vzchopila se. Zarazila se, jako by tušila cosi nepříjemného z neočekávané návštěvy.

„Regina Spírková," přisvědčila tiše. „Co je libo?"

„Mohu s paničkou několik slov mezi čtyrma očima?" tázal se muž.

„Ano, pane, jsem sama doma."

Muž přece ještě mrskl očima po dveřích pokojíku, jako by nedůvěřoval, vrátil se, přitiskl dveře krámku, aby neproniklo slova navenek, a teď, obrátiv se celou šíří složité postavy k matce Spírkové, řekl důrazně a zvučně:

„Jsem Vlasák..."

Spírková se zachvěla. Vlasák, to bylo taky jméno Václavovo.

Jako by muž uhádal její myšlenky, pokračoval:

„Ano, jsem Vlasák, paničko. Ale ne Václavův otec, jenom strýc. Požádal mě za tu službičku jeho tatík, můj bratr. — Abychom dlouho nemluvili, paní milá. Snad už víte, proč přicházím. Bratrův synek se nějak zapletl s vaší slečinkou — —"

Z očí Spírkové vyšlehl hněv.

„Nezapletl, pane!" řekla prudce. „A moje dcera taky se s nikým nezapletla. Mají se spolu rádi, a Václav si chtěl — — — Václav si chce Marynu vzít. Jeho rodiče dobře o tom vědí a věděli od počátku, nic nenamítali. To jest vše."

Pana Vlasáka tato prudká a rozhodná slova

Spírkové poněkud zarazila. Seznával, že je třeba začíti jinak, opatrněji.

I řekl:

„Nehněvejte se, paničko, a nedurděte se. Slina to tak na jazyk přinese. Dobrá. Václav si chtěl slečinku vzít, rodiče o tom věděli, máte pravdu. Ale nehněvejte se, paničko, když řeknu, že nevěděli všechno, čeho se teprv nedávno dověděli. Totiž to, že vaše slečinka dcera nemá tatínka.“

Spírková sklonila hlavu, opřela se oběma rukama o pult, až prolomila prsty, že jí v kloubech zalupalo. Tu se snesla rána, které se obávala, kterou jednoho dne očekávala.

Strýc Vlasák viděl, jak slova jeho účinkovala, a nemohl se ubránit lítosti nad neblahou ženou. Mírněji pokračoval:

„Celkem to není žádné neštěstí, paničko milá. Ale nehněvejte se: můj bratr a moje švekruše nechtějí, aby se Václav do takové rodiny přiženil. Psali Václavovi, že k tomu nejsou svolni, ale ještě mu neřekli, proč nechtějí. Doufali, že uposlechne na slovo. Byl to odjakživa dobrý kluk. Ale dnes dostali od Václava divoké psaní, že nepovolí, že zůstane na vojně, že se o nic neprosí, a na konec že si vezme, koho bude chtít. Paničko, můj bratr stárne, táhne mu na šedesátku, řeznična již ho trochu týrá, rád by ji popustil Vencovi — má jen jeho, komu pak by to dal, kdyby chlapec vyhrůžku splnil? — Byl by k vám bratr zašel sám, ale dlouho již není v dobré kůži. A spě-

chá to, aby chlapec nevyvedl nějakou nemoudrost. Poslal tedy mě. Abych to s vámi zprostředkoval. Když se přičiníte, aby se mladí bez bolesti nechali, rád by dal bratr náhradu. Zplnomocnil mě až na pět stovek, abych vám je nabídl, když to po dobrém rozvážete. Slečinka najde zas jiného, vždyť je hochů jako zrní, a pět stovek bude hezké věno — —"

Spírková dávno již neskláněla hlavy. Chvíli hleděla přímo na prostředníka. Teď její zraky nabyly zvláštní pronikavosti. Vztáhla ruku k strýci Vlasákovi a vpadla mu do řeči:

„Jste posel, pane Vlasáku, nemám vám nic za zlé. Ale Václavovu otci řekněte, že mu děkuju za nabízené peníze, že ani dcery ani Václava ani sebe neprodám. Ať se stane, co se stane, děj se vůle Páně. Nemohu za to, že si Václav Marynu oblíbil, ale taky se nechci vtírati do vaší rodiny, ani svou dceru komukoli vnucovati. Zakoušela by, co jí do smrti nepřeji. Jděte s Pánembohem, pane."

Strýc Vlasák upadal v rozpaky.

„Abyste později nelitovala, paničko."

„Lituju dvacet let, pane, a lítost mě neopustí snad ani do posledního dechu. Ale nekupčím s dětmi."

A teď stála matka Spírková vzpřímena a neoblomná.

Strýc Vlasák ještě otálel, mačkal huňatý klobouk.

„Nic mi nepokládejte za zlé, paničko."

„Ne, pane. Vy za bratra, já za dceru. Buďte zdráv."

Matka Spírková zhluboka oddechla, když muž vyšel a když hned potom povoz obrátil a dusot koně i hrkot kol se vzdaloval zas níže ku Praze.

K páté hodině vrátila se Maryna a matka řekla k ní:

„Dobře, že jdeš. Teď zas já musím z domu, a dnes dolů do města. Pobudeš v krámě, však se nebudu zbytečně meškati."

„Kam půjdeš, máti?"

„Ledacos mi tu dochází a na svátky bude všeličeho potřeba. Musím zavčas pamatovati. — A snad i na poradu..."

Maryna již se neptala, Maryna se těšila na chvíli samoty. Snažila se, aby svůj stesk před matkou tlumila a skryla, ale nestlumila a neskryla. Ulevovalo jí, že matka na čas odejde.

Spírková pečlivě se oděla, a když dcera nehleděla, sáhla do stolku i po dopise Václavově, vsunula jej do rukávníku.

„Snad tě navštíví Bětka vedlejších, aby ti nebylo tak smutno."

Maryna pokývla hlavou a napomenula matku:

„Neužeň se, máti, a nesklouzni na dlažbě. Sníh ujíždí pod nohama."

Spírková odešla, a Maryna spěchala do pokojíku, ke stolku, aby poznovu četla psaní, které jí tolik hoře působilo. Ale přítruhlík byl prázdný,

psaní zmizelo. Maryna se zamyslila. Dopis vzala matka. Nač? Kam šla? — —

Zatím Regina Spírková kráčela chvatně níže Hlubokou cestou, ulicí Ostruhovou, zamířila napříč přes Mikulášské náměstí, vnikla do ulice Karmelitské, Prokopské, a stanula udýchána na náměstíčku před zastrčenou hospůdkou, nad níž visel štít „U podkovy", ale kterouž okolí nazývalo „V konvi".

Tu — zdálo se — pozbývala odvahy, neboť se zastavila, jako by váhala vejíti.

Zatím však nabírala dechu a vyčkávala, až se uklidní srdce, které jí v hrudi prudce bušilo.

Konečně vstoupila do úzkých vrat a jen po špičkách přistoupila ke dveřím v chodbě, aby nahlédla do šenkovny. Byla posud prázdna. Starý, šedivý sklepník přikládal do kamen, aby večerní hosté seděli v útulném teple.

Spírková chvilku rozmýšlela, rozhodla se, kráčela po temných schodech vzhůru, do patra. Znala tu patrně každý kout, neboť nikde nenarazila. V patře rovněž neosvětleném zamířila po paměti ke dveřím, otevřela, prošla tmavou kuchyňkou a zaťukala na dveře světnice. Zevnitř ozvalo se pobídnutí. Než stiskla kliku, pokřižovala se Regina. Otevřela dveře, octla se v rozlehlé světnici, příjemně vytopené, zavřela za sebou.

Na pohovce blíže kamen seděl muž asi padesátiletý, vlasů prokvetalých, s okuláry na nose, a četl v jakémsi obrázkovém časopise. Byl to majet-

ník dolejší hospody. Na stole před ním stála vysoká lampa, kteráž pod nálevkovitým stinidlem osvětlovala jen stůl a čtenáře, ostatní prostor zůstával ve stínu. Aniž vzhlédl od své četby, otázal se muž poněkud nevrle:

„Kdo je? Co je?"

„Já to jsem, pane Žahoure!"

„Kdo je já?" otázal se čtenář ještě nevrleji.

„Já, Regina, pane Žahoure."

Papír zašustil, časopis rázem padl na stůl, muž smekl okuláry s nosu, zdvihl a odhodil stinidlo lampy. Jasně ozářený kruh na stole zmizel, světlo petrolejky se rozlilo stejnoměrně po světnici. Na Žahoura hleděla Regina Spírková, odestřevši závoj s tváře mrazivým vzduchem zčervenalé.

Žahour zadíval se na ženu asi čtyřicetiletou, hnědovlasou, úměrné tváře, s kteréž ani vnitřní utrpení za dlouhá léta nesetřelo někdejší sličnost, ba jistou svůdnost. Toliko hluboké, vpadlé oči a dvě souměrné rýhy od chřípí k ústům nasvědčovaly, že v nitru ženštiny po léta hlodá trud.

„Spírková!" řekl muž hlasem bezezvučným.

„Ano, pane Žahoure."

„Spírková!" zvolal teď muž hlasitěji a nějak podrážděn. „Co chcete!" skoro již vykřikl.

„Utíkám se k vám v tísni a nesnázi, která na mě dolehla a která mě hrozí zdrtit. Jen vy můžete pomoci a zachránit — —"

„Koho pak?" otázal se muž a řekl to skoro jízlivě.

„Moji dceru — a svou.“

Na tváři mužově vykroužil se úsměšek, skoro pošklebek.

„Aha,“ zvolal, „slečince se přihodilo něco lidského! Jablíčko se neodkutálelo daleko — —“

Zraky ženiny zasršely nesmírným rozhořčením, její pravice zaťala se, jako by chtěla muže udeřit. Avšak paní Regina se ovládla. Má-li tímto člověkem pohnouti, nesmí se dát uchvátit. Přemohla svůj hněv a řekla zajíkavě:

„Ne! Dávala jsem na dceru lepší pozor než kdysi na sebe. Se mnou nakládejte, jak chcete, ale jí se nedotýkejte. Mějte chvíli strpení, přečtěte si tento dopis.“

Vytrhla z rukávníku psaní Václavovo, podala je Žahourovi.

„Čtěte!“

Slovo to zaznělo tak důrazně, že Žahour, který byl odhodlán, že se z ruky ženiny ničeho netkne, sáhl po listě. Vyňal jej z obálky, přečetl.

„Co s tím?“ otázal se, vraceje psaní.

„Rodiče Václavovi zvěděli, že děvče nemá otce. Dnes ke mně poslali, aby Václava vyplatili, aby ho od nás vykoupili.“

A Regina stručně vypověděla odpolední jednání své se strýcem Vlasákem.

Žahour naslouchal s výrazem netrpělivosti, odporu, a když Regina domluvila, otázal se:

„A co vlastně na mně žádáte, Spírková?“

„Prosím vás, abyste nyní, po dvaceti letech,

uznal poctivě otcovství své a dal se do matriky zapsati za otce. Pak nebude dítě bez otce, pak rodiče Václavovi nebudou odporovati. Zachráníte naši dceru, učiníte ji šťastnou, a nic vás to nebude stát."

Již se neodvážil Žahour, aby se usmál, ale Regina jasně porozuměla jeho posměchu vnitřnímu, když odpovídal:

„Dobře jste to spunktovala, Spírková. Ale já si něco takového rozmyslím. Zaplatil jsem až mnoho, tehdáž, když jsem měl před ženitbou, jako hloupý, nezkušený zajíc. Nevěřil jsem tomu nikdy — jako já, mohl to být i někdo jiný —"

Z očí Spírkové vyšlehl blesk hněvu, opovržení.

„— ale já měl peníze, viďte? A chtěl jsem mít svatý pokoj, bál jsem se ostudy. Dnes bych se tomu ubránil. Proto jsem zaplatil, vyrovnal se, mám to od vás podepsané. Založil jsem vám živobytí, a pak jsme si řekli, že jsme spolu hotovi, na vždycky hotovi, pamatujete se? Milá Spírková! Zapsat se do matriky? V tom je úskok. Dnes mám jiné zkušenosti, život mě vydrbal. Zaručila jste se, že můj práh nikdy nepřekročíte — —"

„A do smrti bych nebyla překročila, kdyby neběželo o celý život mého dítěte," vpadla Regina. „A neodvážila bych se ani dnes, kdybyste nebyl pochoval nebožku. Nemáte se čeho bát."

„Abychom dohovořili, Spírková," povstal muž s pohovky. „Nedám se zapsati. Nezblázní se ani ten pan Václav, ani vaše dcera."

„Je to vaše poslední slovo, pane Žahoure?"

„Moje poslední slovo.“

Matka Regina hleděla na muže zraky jak skleněnými, když hovořila:

„Jste tvrdý člověk, Vendelíne. Byl jste tvrdý tehda, když jsem se svíjela u vašich nohou samadruhá, od svých opuštěná, z domu vyhnaná, a jste tvrdý, bezcitný dnes, kdy na vás nechci nic pro sebe, ale žebrám jen za svou dceru, za naše dítě. Rozumíte? Za naše dítě! A jestliže jste před chvílí zapřel svoje otcovství, které jste nezapíral, když dítě přišlo na svět, jestliže jste mě teď po letech pohaněl, jako bych se byla milkovala kde s kým, v poslední chvíli vaší zařve k vám svědomí: Zapřel jsi a zničil svou dceru!“

„Regino!“ vykřikl Žahour, chtěje umlčeti ženu, která před ním stála jako přízrak. Vztek jím lomcoval.

„Byla jsem hračkou pro pouhou vaši kratochvíli, Vendelíne Žahoure,“ pokračovala Spírková vždy vášnivěji. „Šel jste za mamonem — já byla chudá švadlena. Pro mamon jste mě zavrhl poprvé, zešedivěl jste v honu za mamonem, o svůj mamon bojíte se teď, ale již taky znenáhla zrajete ke hrobu. Vzpomeňte na mě v posledním dechu svém, Vendelíne: ani o hodinu vám všechen ten mamon život neprodlouží!“

„Pryč odtud, Sibylo zlá!“ vykřikl Žahour, jemuž bylo, jako by na něj Spírková přivolávala smrt.

„Půjdu!“ odpovídala Spírková, která uhádala zděšení Žahourovo a měla z něho divoké po-

těšení. „Půjdu — ale vaše svědomí s vámi zůstane, jeho hlas nezapudíte. A cokoli zlého ze všeho pojde, kletba padniž na vaši hlavu. Jste člověk nemilosrdný, ani smrt k vám nebudiž v posledním zápase milosrdná. Umírejte nekonečně!“

Domluvivši, vyvrávorala Spírková ze světnice. Bylo jí třeba sebrati všechny síly, aby neklesla. Před tímto člověkem nechtěla klesnouti.

Dveře za ní zapadly, ztišilo se. Žahour učinil dva kroky, jako by chtěl nešťastnici zadržet, ale jeho zaťatá ústa nemohla pronésti slova. Těžce dopadl na nejbližší židli, nachýlil hlavu. Bylo mu, jako by po něm smrt sahala.

Spírková klopýtala tmou se schodů, vyšla z domu. Ale nedala se cestou, kterou byla přišla. Zamířila přes náměstíčko, a propletši se dvěma, třemi ulicemi, zabočila na Karlův most. Již nesněžilo, ale tiše mrzlo. Došla do poloviny mostu, zadívala se na řeku. Po hladině zvolna plynuly bělavé kotouče sykavým a zvonivým ševelem, jak do sebe vrážely, o sebe se třely. Vltava znenáhla zamrzala. Potrvá-li mráz do rána, povlékne se řeka tenkým pláštěm ledovým, který přikryje vše, co klesne ke dnu. Spírková vypoulila zraky, zahleděla se na bílé škraloupy, plynoucí po temné hladině. Tam dole bylo by jí nejlépe. Jediné vyšvihnutí přes bradlení, skok — a bylo by po všem. Nikdo by jí nezadržel.

Ale Maryna! Co by bylo z Maryny? Vždyť by jí nezbylo, než aby šla za matkou!

*

Spírkovou rozrazila zimnice. Zachoulila se v plášť, přešla na druhý chodník a vracela se na Malou stranu, čím dále rychleji, aby unikla strašlivému lákání temné hladiny, která nade vším se mlčelivě zavře a máloco vrací.

Ale když se Regina Spírková octla v ulicích malostranských, kráčela volněji, váhavěji, jako by chtěla získati času k myšlení, kterak zachrániti dceru. Vlekla se vzhůru ulicí Ostruhovou, a teprv když zabočila do Hluboké cesty, vzpomněla, co řekla dceři, že jde obstarat zboží. Poznovu sešla dolů, aby aspoň cosi domů přinesla, a bylo hodně pozdě, když se vrátila do svého krámku.

„Kde jsi chodila, máti?“ tázala se Maryna. „Již jsem se obávala, že tě potkala nehoda.“

„Bylo pochůzek, milá holka. A taky na poradě jsem se zdržela.“

„U koho, máti?“

„U strýce.“

Snažila se sice matka, aby se tvářila lhostejně, ale dceři neušlo její vzrušení.

„Co ti řekl?“

Matka váhala s odpovědí. Avšak dceřin pohled naléhal, vynucoval odpověď. Řekla tedy:

„Taky nám neví žádné rady. A toť víš, lidé si cizími starostmi hlavy nelámou...“

„Ale strýc!“

Matka mlčela. Tvář její pobledla, nabyla tvrdého, hněvného výrazu.

Taky Maryna mlčela. Ale tím horečněji pra-

coval její mozek. Tento strýc byl jí tajemnou, neznámou a neviditelnou osobou. Nikdy ho nespatřila. Jen jednou, kdysi před lety, vyřkla matka neobezřele jeho jméno. Ale děvče si je zapamatovalo. Žahour. Když se Maryna později po něm pídila, matka vyhýbavě odpovídala. Cosi o starém hněvu příbuzenském. Proč tedy šla k němu dnes? Kdo je tento strýc Žahour? Kde jest? Jaké jsou jeho vztahy k rodině? Ona je Spírková — je Žahour bratr matčin? — Matka nemluvila taky nikdy o svém choti, o jejím otci. Nebylo rodinných vzpomínek, nikde nebylo obrázku otcova, nikdy matka nevyprávěla o své svatbě, Maryna neznala otcova hrobu, nezbylo po něm žádné památky — — — A náhle do všech těch temnot šlehlo Maryně ostré světlo jako bleskem, jako bývá ve chvíli tísně nebo zoufalství.

„Matko!" vykřikla teď, když ji záblesk oslnil, „řekni mi pravdu! Nemáme žádného strýce! Kdo je Žahour?"

Regina Spírková křečovitě sepjala ruce proti dceři, jako by prosila za smilování.

„Matko — pravdu! Nejsem Spírková — jsem —"

„Žahourova..."

Zoufalým zakvílením vylinulo se to z úst Reginy Spírkové, jejíž všechna síla byla vyčerpána tam dole v marném zápase s Žahourem. Neměla již síly k odporu, k dalšímu utajování. A cítila, že tu všechno zapírání marno. Jednou

uhodnuvši, šla by dcera po stopě a dopátrala by se.

Regina Spírková toho večera v hořkém, zoufalém a přece ulevujícím pláči vyzpovídala se dceři své.

„A teď mě suď!“ byla její poslední slova, když oči její neměly již slz a když jen pobouřená její hruď se zmítala mocným vzlykotem a štkaním. Klečela před dcerou, hlavu skrývala v jejím klíně.

Místo odpovědi Maryna hladila matčiny vlasy, líbala jí hlavu, objímala její šíji.

„Ztiš se, maminko, upokoj se,“ řekla po chvíli. „Proto mě Václav neopustí. Vše mu vypovím. Počká na mě a já na něj. Přece jen budeme svoji. Uvidíš, až se vrátí.“

Ale co tak chlácholila matku, ve hrudi ji pálilo, v hlavě dunělo, všechno její myšlení horečně pracovalo. A když ulehla na lůžko a když matka Regina, znavena všemi dojmy dneška, které se nad ní přehnaly jako divoká podzimní bouře, znavena a ztýrána v duši své, v těžký, tupý sen se ponořila, Maryna hleděla otevřenýma očima do tmy, tiskla dlaně na spánky, přemýšlejíc usilovně, co počíti, než se Václav vrátí. Sto záměrů letělo jí mozkem, až konečně vyzrával a dozrál jediný, který může vésti k cíli. Půjde sama k „strýci“ Žahourovi, k otci svému. Půjde — a přinutí jej!

Po tom strašném večeru, kterýž jí odhalil tajemství jejího původu, po těžké, dusivé noci ne-

naléhala již Maryna otázkami na matku. Cítila předobře, jak asi matku zdrcovalo včerejší její pokořující vyznání. Vždyť je sama nesla nanejvýš bolestně. Pokud pamatovala, od samého dětství, ode chvíle, kdy počala chápati, byla jí matka milující, něžnou pěstounkou, a od let, kdy dospěla, jako důvěrnou starší sestrou. Teprv teď chápala Maryna, kterak srdce matčino, nemajíc nikoho mimo ni k milování, vylilo veškeru svou lásku na ni, na dítě, které nemělo otce.

Maryna zpozorovala ráno neklamně, že matčin pohled není, jako býval jindy, že nabyl plachosti, ostychu před dcerou. Ó, kdyby z paměti matčiny mohla navždy vymazati, s čím se jí včera vyznala, aby spolu žily dále, jako žily doposud!

Tím silněji upevňoval se v ní záměr, jejž v tíživé včerejší noci byla pojala. Avšak matka nesmí ho ani zdaleka tušiti. Nesmí zvěděti, k čemu se dcera odhodlává.

Maryna šila taky pro choť policejního rady, přednosty hradčanského okresu — k té se uchýlí. Na policii mnoho vědí, mohou často poraditi, snad i pomoci. Slýchala o tom.

Druhý den byla sobota. Maryna se vybrala z domu, zamířila k paní radové. Svěřila se jí se svým tajemstvím, dala jí přečísti list Václavův, na konec pověděla, co zvěděla o „strýci" Žahourovi. — Paní radová obeslala ji k sobě na večer, a tu jí pověděla ostatek. Kdo je Žahour, kde přebývá. Stárnoucí vdovec, který před několika lety po-

choval ženu. Bezdětný, nedůvěřivý muž. Člověk nevrlý opuštěností svou, snad i neduhem. Zlomil kdysi nohu, pokulhává. Okolí jej nazývá podivínem, pavoukem. Jinak má pověst bezvadnou.

Byla neděle před Štědrým dnem, když Maryna odpůldne nastoupila touž cestu, jakou předevčírem večer byla podnikla její matka. V rukávníku tiskla dopis Václavův, kterýž jí měl býti průvodcem, oporou, talismanem v těžkém podniku jejím. Po celou cestu vzpomínala na vyznání matčino, vyvolávala si na paměť každé její slovo, poznovu si oživovala její srdcervoucí pláč, cítila její hlavu na svém klíně. Rychlou chůzí rozkolotala se v ní prudčeji krev, a to jí předvedlo předvčerejší večerní výjev na oči s živostí až mučivou. Toho však Maryna potřebovala, aby v poslední chvíli nepozbyla odvahy. —

— — — — — — — — — — — — — — —

Kalné, prosincové odpůldne schylovalo se v soumrak. V šenkovně Žahourově hořel jediný plamen plynový. Pod ním seděl Žahour, čta noviny. Blíže kamen obcházel starý, zimomřivý sklepník. Hostí tu nebylo.

Pojednou se otevřely dveře šenkovny a vstoupila sličná, štíhlá dívka, jejíž tvář od rychlého pochodu a mrazivého větru byla jako višně — Maryna.

Čtenář pod plynovým plamenem neodvrátil zraků od novin. Snad přichází někdo pro pivo.

„Mohla bych mluviti s panem Žahourem?“

Marynin hlas vyzněl chvějně, nejistě, když tu otázku pronesla.

Sklepník mávl rukou k muži s novinami, ale Maryna byla již uhodla. Teď taky vzhlédl sám Žahour. Maje posud plnou hlavu novinářských zpráv, s podivením zadíval se na dívku, návštěvu v tu dobu naprosto neobvyklou, neočekávanou. Nepromluvil, ale jeho výraz vyjadřoval zřetelnou otázku: Co je libo?

„Ráda bych s panem Žahourem promluvila několik slov soukromě,“ řekla Maryna hlasem stísněným.

Žahour pokynul sklepníku, který se vyplížil z šenkovny. — A teprv teď řekl dívce:

„Co je libo, slečinko?“

Učinil jen krok, a bylo patrno, že napadá na nohu.

Do poslední chvíle byla Maryna plna odvahy. Odhodlávala se, kterak rázem otce svého přepadne, kterak jej zahrne prudkými výčitkami, vší hořkou bolestí vlastní i matčinou, kterak naň podnikne útok, jemuž neodolá, pod nímž se shroutí. Ale když jej teď spatřila, odvaha její poklesla, dech se v ní zatajil. To tedy jest muž, který kdysi obloudil matku její! To jest muž, jenž má v rukou osud její a Václavův! S tímto člověkem chce podniknouti zápas ona, slabá, bezmocná dívka. To jest otec její, který matku zavrhl a jí neuznává!

V prvé chvíli zmocnilo se Maryny jediné pomyšlení: uprchnouti odtud, vzdáti se zápolení.

Muž se přibližoval, naléhavě opakoval svoji otázku:

„Jářku, slečinko, co je libo?“

Maryně zakalily se oči, rty se jí rozechvěly, dvě slzy vytryskly jí a skanuly po líci.

„Odpusťte, pane...“ zajíkala se.

„Vlastně s kým pak mám čest?“ otázal se Žahour, hledě na dívku pronikavěji a pronikavěji a vraště čelo. Náhle byl nějak znepokojen, hlavou bleskla mu vzpomínka na předvčerejší večerní návštěvu.

Maryna hned neodpovídala. Ještě je čas, aby unikla nepoznána. Aby předstírala omyl, že vstoupila jinam než kam byla poslána. I to jí připadlo, aby řekla vymyšlené jméno, aby se otázala na ledabylou věc a pak s omluvou odešla. Neboť z tohoto člověka vanulo na ni něco sychravého, nevlídného. Jeho pátravý, podezíravý pohled uváděl ji ve zmatek.

Ale tu pocítila v rukávníku dopis Václavův, který jí připamatoval, proč přichází. Sebrala všechnu sílu, aby vydržela pohled mužův, a pronesla:

„Jsem Maryna, dcera Reginy Spírkové — —“

Maryna vydechla to, a jako by chtěla zabrániti každému tvrdému, zraňujícímu slovu, sepjala ruce. Oči její visely na Žahourovi.

„Reginy Spírkové...!“ zamumlal muž. A po krátké pomlčce dodal chraptivě:

„A maminka posílá slečinku — —“

Bylo třeba těchto Žahourových slov, aby v Maryně obnovila odvahu, které již pozbývala.

„Ne, pane,“ zvolala dívka, „neposílá! Matka netuší, že jsem nastoupila tuto cestu, a nikdy z mých úst nezví, že jsem se k vám odvážila. Odešla od vás pokořena, zdrcena, a nebyla by dopustila, abych se dočkala stejného pokoření, zavržení. Neměla jsem nikdy zvěděti, kdo je mým otcem. Až chvíle hrozné beznaděje zbystřila mé smysly — zoufalství otevřelo mé matce ústa, vynutilo jí tajemství, které přede mnou po celý život skrývala. Teprv od předevčírka večera vím, čí jméno mělo býti jménem matčiným i mým, a přicházím z vlastního popudu, abych je na vás vyprosila — pro sebe, pro svého drahého Václava, pro štěstí všeho našeho budoucího života. Pane, pýcha rodičů Václavových nedopouští, aby jim pod střechu přivedl děvče, které nemá otcova jména. A toto děvče, pane, nikdy se ničím neprovinilo než svým příchodem na svět bez požehnání! Toto děvče žilo do předevčírka ve šťastné domněnce, že mělo kdysi otce, ale taky v hořké lítosti, že se nedočkal Václava. Moje domněnka rozplynula se matčiným jediným slovem, moje lítost nad předčasným odchodem otcovým, nad odporem rodičů Václavových změnila se v zoufalství. Ale vše to, pane, můžete napraviti jediným slovem svým. Celý život matky mé byl zničen, pane. Neničte taky život můj — a Václavův!“

Poslední slova Marynina rozlila se v usedavý,

zajíkavý pláč. Dívka sklesla na kolena a vzpínala ruce ke kolenům Žahourovým, jichž však nedosáhla.

Tu Žahour, který zoufalému tomu výlevu naslouchal s tváří zachmuřenou, přistoupil a chápaje se paží Maryniných zdvíhal ji. Hlas jeho zněl drsně, až chrochtavě, když promluvil:

„Vzchopte se, panenko, a sedněte. Jsem šenkýř — přede mnou se neklekᓠ

Vnutil Marynu na židli, odstoupil ke stolu, opřel se, a stále na ni hledě v zachmuření, pronesl ještě drsněji:

„Ani jednou jste neřekla otče! Tedy tomu sama nevěříte!“

Maryna vytřeštila oči, ihned nechápajíc. Ale když pochopila, zraky její zaplály rozhořčením. Maryna vztyčila tři prsty pravice a zvolala:

„Věřím své matce, která nikdy nelhala. Řekla mi o vás, že jste tvrdý muž, kterak jsem se mohla osměliti! Nikdy jste se mi nezjevil, nikdy mě vaše ruka nepohladila, nikdy jste neměl vlídné vzpomínky a slova pro nešťastnou matku mou — —“

„Kdyby tvoje matka, Maryno Spírkova, byla s mými rodiči tak zápasila o mě, jako ty teď bojuješ se mnou o svého Václava — —“

Žahour nedořekl. Zdálo se, že drsný hlas jeho se poněkud zatřásl. Odbelhal se za stůl k židli, dosedl, sáhl v záprsí po staré, odřené šenkýřské tobolce, hledal ve všelikých papírech, vyňal ohmatanou obálku, z obálky starou podobiznu, hleděl na

ni chvíli a zas pronikavě pozoroval Marynu. Nevlídná jeho tvář se zkrabila, jako se krabívá tvář lidí starých, nemohoucích plakati. Žahour zhluboka a ztěžka vydechl, vzchopil se, přiblížil se poznovu k Maryně, a drže jí podobiznu před očima, řekl méně drsně než prve:

„Maryno, tys ji znáti nemohla. Ale díváš se často do zrcadla. To byla moje matka — tvoje babička. Jsi jí podobna...“

V Maryně každá žilka se rozechvěla. Chtěla sáhnouti po pravici Žahourově, ale ruce jí sklesly bez vlády. Zírala v oči Žahourovy, jako by chtěla vypátrati, co se děje v hlavě za nimi. O ni samu se pokoušela závrať.

„Vrať se k matce, Maryno Spírkova, a nechť neodchází z domu. Po klekání bude navštívena...“

Rozbouřena, rozechvělá v nejhlubších hlubinách nitra svého vracela se Maryna vzhůru na Pohořelec — chvátala, letěla. Matka její bývala doma celé neděle, a přece teď Maryna ubíhala, jsouc bičována obavou, aby nenašla příbytek prázdný.

Matka Regina byla doma a četla v pokojíku vedle krámku jak obyčejně. Když Maryna vstoupila, všecka zchvácena, užasla matka:

„Kde jsi chodila, dítě, co je ti?“

„Sečkej, maminko, později — později vše ti řeknu!“ —

Maryna se odstrojila, usedla v temný kout. Když o hodinu později zaznělo klekání, naslou-

chala, nedýchajíc, a když doznělo, zírala na posněžené náměstí jako bez duše. Srdce její v horečném očekávání mocně bušilo.

Tu konečně, po dlouhé chvíli, která se Maryně zdála věčností, zazněl zvonek v krámku, dveře skříply, zavřely se. Matka chvátala do krámu. Tu stál Žahour.

Ústa Reginina zůstala něma, její pravice zachytila se dveří.

„Regino," zazněl drsný, chraptivý hlas Žahourův, „máte dceru doma?"

„Je doma," odpověděla Regina mdlým, bezezvukým hlasem.

„Tedy mě pobídněte dále," pokračoval Žahour chraptivě, „aby slyšela taky ona."

Regina pokynula Žahourovi do světnice a skoro vrávorala za ním. Maryna v koutě při okně se vzchopila, ale zachvívala se jako v zimnici.

„Regino," promluvil Žahour, „není-li pozdě a nezměnila-li jste od pátku své smýšlení a vůli, aby se vaše dcera mohla Vlasákovým rodičům vykázati zákonitým a manželským otcem, kterýž ji uznává za svou jedinou vlastní dceru, žádám za vaši ruku k manželství."

Regina po těch slovech sklesla na židli, rukama zakryla tvář, hrudí zalomcoval jí pláč. Zasáhlo ji to jako blesk.

„Svolujete-li, Regino," pokračoval Žahour, jehož hlas pojednou se lámal, „žádám o všechny vaše potřebné listiny, abych zítra mohl zadati

za ohlášky. Rád bych, aby Václav Vlasák, až přijde z vojny, našel rodinu pohromadě..."

Reginina hlava byla sklesla na zkřížené ruce na stůl a teď mocným pláčem skoro poskakovala.

„Ale nemůžete-li zapomenout na vše, co se mezi námi událo, Regino," pokračoval Žahour, „dávám vám na vůli, že hned po svatbě a ještě ten den můžete zažádat o rozvod svého manželství pro nepřekonatelný odpor k mé osobě, řekněme. Ale myslím, že by to nemuselo být..."

Žahour domluvil a stál tu vztyčen, vyčkávaje, až Regina své pohnutí překoná, ztiší se a promluví.

Z temného kouta, kde stála Maryna, ozývalo se prudké štkání. — — —

NÁMLUVY VOJTĚCHA VALENTY

(První tři kapitolky otištěny v Nár. listech v srpnu a prosinci 1908 a v lednu 1909. Poslední připsána k vydání knihy.)

1. DUSNÁ CHVÍLE.

Pan Martin Vladyka stál za pultem svého krámu, opásán po starém zvyku šedivou soukennou zástěrou. Snad žádný již principál v Praze a dávno nenosil takové zástěry, ba, již ani mládenci se jí nepásali — byla odbyta, vyhoštěna odevšad, jako příznak někdejšího starého otroctví. Snad jen tu a tam některý učedník ještě byl do ní zavinut až po paždí, že mu z ní vyčnívala jen hlava, a přeska ho tlačila vysoko na zádech, hned někde pod límcem bundy.

Ale pan Vladyka zůstával věren starým zvykům a byl pevně odhodlán setrvati až do smrti ve všem a se vším, jak byl započal.

Stál v krámě skoro sám. Neboť jeho starou družku, paní Amálii Vladykovou, nebylo ani slyšet, ani číti. Seděla ve staré, zavřené stolici, aby odnikud netáhlo, v koutě blíže dveří, a pletla cosi. Jen chvílemi se dívala po očku na chotě.

Sám stál za pultem. Nebylo tu ani učně, ani pomocníka. S učněm již se nechtěl zlobit, byl na to stár, a pomocníka — — ne, do smrti

již nechce taky ani pomocníka. Odešel mu před měsícem mládenec, Vojtěch Valenta — odešel mu, když si ho byl pan Vladyka nejlépe „obrychtoval“ (jak se tomu říkalo) a když se oddával naději, že má na nějakých pár let pokoj.

Toto! Rok byl u něho, a pojednou dal výpověď a přes všechno zdržování odešel. A nikdo nevěděl, proč vlastně šel.

Totiž, nikdo! Snad by něco byl mohl věděti sám pan Vladyka, ale bůh ví, snad již byl tak roztržit nebo stár, že na to ani nepomyslil. Nebo již docela zapomněl. Na jistý večer, když vrátiv se z nějaké nutné pochůzky obchodní, zastal v krámě dceru svou Apolenku, která, jak obyčejně, byla přišla pro potřeby do domácnosti na ráno. Apolenka se smála a pan Vladyka si všiml, že taky Vojtěch Valenta se usmívá, ale tak nějak docela jinak, než se smával na všední ženské odběratelky.

Pan Vladyka svraštil obočí, slova nepromluvil, ale potom, když Apolenka všecka zaražená příchodem otcovým zmizela s kornouty kávy a cukru v průjezdě, pronesl principál k Vojtěchovi velmi nevrle, až břitce:

„Vojtěše, nežertujou mi s dcerou — nemám to rád! Všímaj si kuchařek...“

Vojtěch se zapálil, zajikl se. Toto napomenutí ho nesmírně pokořilo. Vždyť on nežertoval! Co mluvil k Apolence, šlo mu z hloubi srdce — a tu jej otec Apolenčin tak pokárá, odstaví.

Neodpověděl slova. Ale za šest neděl po tom večeru dal pojednou principálovi výpověď. A nikdo z něho nedostal, proč vlastně odchází.

Ale teď to vyšlo najevo. Včera, předevčírem nebo kdy.

Naproti, právě naproti krámu páně Vladykovu, vystavěli nový dům, v tom domě byl krám jako klícka, čistý, vysoký, světlý, a ten krám najal — Vojtěch Valenta!

Pan Vladyka stál za pultem, díval se neodvratně přes ulici, k novému domu, do nového krámu, do něhož přinášeli regály a pulty a všechno zařízení kupecké, a paní Vladykové se zdálo, že slyší chvílemi nějaké zaskřípění.

A to skutečně skřípěl zuby časem pan Vladyka, jemuž hořklo v ústech při pomyšlení, že se mu vlastní pomocník usadí přímo na krk a bude mu konkurovati.

Ať by byl přišel kdokoli, ať by začal jakkoli, ať by starého Vladyku třeba v prachu rozšlapal, jen kdyby to byl cizí člověk a ne vlastní mládenec! — Vlastní pomocník, který za ten rok seznal všechna tajemství jeho závodu, jeho dodavatele, jeho prameny, jeho odběratele drobné i větší zákazníky.

Vždyť mu nikdy neublížil, Vojtěchovi, on, pan Vladyka. Choval se k němu zcela přátelsky. Tak aspoň se domýšlel. Na ten večer, na svá příkrá slova pan Vladyka dávno zapomněl.

Panička jen chvílemi se odvážila pozdvihnout

oči, aby pozorovala manžela, ale vždy zas je sklopila. Stále tam hledí přes ulici, a panička ví, co v něm hárá. A není, není žádné pomoci! A časem připadlo paničce takové hrozné pomyšlení. Že by snad manžel mohl míti ze všeho toho smrt. A při takovém pomyšlení se v ní vždy až krev zastavila. V jedné chvíli rozrazilo ji takové horko, že cítila, kterak to již ve své stolici nevydrží, ani v krámě. Ven musí, aspoň na chvíli, na vzduch; vyjde nahoru, do bytu, odpočine trochu, vydechne.

Zdvihla se, tak opatrně, aby ani nezašramotila, a přemáhajíc mdlobu svou řekla tiše:

„Mužíčku, nepotřebuješ mne? — Mohu na chvíli nahoru?"

„Jdi; nepotřebuji; vždyť vidíš, že je krám prázdný."

„Musím nahoru, starouši, a taky abych něco k večeři zchystala."

Pan Vladyka neodpovídal.

„Co bys tak, starouši, řekni, co bys rád k večeři?"

Pan Vladyka vytrvale hleděl přes ulici, hned neodpovídal. Ale pak zachroptěl:

„Pro mne nic nemusíš chystat. Nemám na jídlo ani pomyšlení — —"

„Ale, starouši," řekla úzkostlivě paní, „já vím, teď že nemáš; ale do večera je daleko, musíš jíst — prosím tě — —"

Potlačovaný pláč jí zadrhoval hrdlo.

Dívala se plna lítosti na muže, věděla, co jej hněte, chápala to vše, ale nebylo pomoci. Aspoň ona tu nevěděla pomoci.

„Jdi, Málko, opatři si své, mne nech. Budu-li mít hlad, mám zde dost co jíst. Však teď beztoho pomalu abych jedl sám, co mám na prodej — lidé budou kupovati tam naproti, u nového. — Nové táhne — a my tu pomalu budeme moci zavřít...“

Panička ještě se chtěla pokusit, aby chotě utěšila, uchlácholila, ale jak hleděl teď, se rty zaťatými, až splývaly, viděla, že jest vše marno. Když takto hleděl, nebyl ničemu přístupen. Znala ho dobře paní Amálka. Jen se chopila jeho pravice, stiskla ji vroucně, upřímně a cítila při tom, jak se mu ruka chvěje.

A potom nejistými kroky vyšla z krámu.

Jen tak maně pohlédla ulicí vzhůru, zcela bezděčně; snad aby rozplašila neveselé myšlenky, aby přišla na jiné. A tu se jí zdálo, že tam na rohu pojednou se rozskočili dva lidé, jako dva vyplašení vrabci, a ve mžiku zmizeli oba za rohem.

Paní Amálie zamnula dlaní v očích. Neboť tomu přece nemohla uvěřiti, že mladý ten muž za rohem zmizelý byl pan Vojtěch; a jestliže to byl i Vojtěch Valenta, pak za živý svět nemohla dopustit, že mladá ženština, která tak plaše uskočila, když ona z krámu vyšla, že by to byla její vlastní dcera Apolenka!

A jestliže to byl i Vojtěch Valenta i její

dcera Apolenka — panička si opakovala: jestliže to byli oni, pak nedopouštěj Pánbůh, aby je tak byl shlédl muž, otec Martin Vladyka.

Ale ne, Apolenka se nemůže zapomenouti nad matkou, nad otcem — to nebyla Apolenka, ta je jistě doma, nahoře — —

Ale když se paní Amálie vyšárala nahoru do patra a vstoupila do bytu, našla světnice prázdné. Apolenka doma nebyla — —

Paní Amálie se pokřižovala a sepjala ruce. Jestliže starouš něco na světě nesmí zvědět, pak nesmí zvědět, co jeho choť byla před chvílí spatřila. — —

2. VYZNÁNÍ.

V kupeckém krámě páně Vladykově, pravda, bývalo od oběda po samý téměř večer mrtvo, ticho. Někdy po celou hodinu nevešla tam živá duše a starý principál pohlížel časem neodvratně na práh, jako by čekal, že začne travou zarůstat. Bylo to arci v létě, v srpnu, v čas prázdnin, kdy je půl Prahy roztěkáno po všech čerchmantech. Ale když pan Martin Vladyka povznesl zraky s prahu a zabloudil jimi na protější nový dům, pokaždé mu připadlo:

„A to jsem tu teď sám! Jak teprv to bude vypadat, až zde budeme dva!“

Při každém takovém pomyšlení polila se jeho tvář hořkým výrazem. Ani to aloe, co má tamhle v drobném jednom šuplíčku hořejší řady, ve zvláštní plechové krabici, není plno takové hořkosti, jaká se mu rozlévala v nitru.

K večeru však přece se krám oživil, a tu teprv pan Vladyka pociťoval, jak sotva stačí pouhé dvě ruce, aby všechny kupující obsloužily, a jak mu tu chybí pomocník Vojtěch, člověk nevděčný!

A právě onoho dne, kdy byl tak tuze zamlklý a pochmurný, vystřídalo se v krámě tolik lidí, že se pan Vladyka dokonale utancoval, jak říkal. Byla ovšem sobota, kdekdo sháněl potřeby nazejtří. Nedělní klid vžíval se znenáhla. A sousedky a služky, které několikrát před tím zmeškaly krátkou lhůtu nedělního prodeje, navykaly si pěkně kupovat potřeby již v sobotu.

Tak pan Vladyka při tom večerním obsluhování, shýbání a protahování starého hřbetu, zdvíhání a vážení pěkně vytrávil, a když konečně po deváté zavřel a do patra vylezl, zasedl s chutí k večeři, přes to, že odpůldne řekl choti Amálce, kterak nemá na jídlo pomyšlení.

Do hovoru však přece mu nebylo. Aspoň doma ne. Tísnila ho samota dole v krámě, tísnila ho i doma nahoře. O čem hovořit se ženou, s dcerou! Ať začal kdy o čemkoli, vždy se hovor stočil nakonec k témuž předmětu. K novému domu naproti a k nové konkurenci. A vždy zas ozvalo se jméno posledního mládence Vladykova Vojtěcha, tohoto zdroje vší hořkosti poslední doby. A již i věčné chlácholení dobré paní Amálky se Martinu Vladykovi zprotivilo. Jeho — Vladyku — už nikdo na světě nezchlácholí. — A dcery Apolenky jako by tu vůbec ani nebylo. Kdykoli bylo proneseno jméno Vojtěchovo, tu Apolenka sklopila hlavu a seděla jako zařezaná. A již hlavy nepozdvihla, až v poslední chvíli, kdy dávala dobrou noc rodičům a plaše mizela do své světničky.

Tak tedy dnes pan Vladyka, sotva že pojedl dušených ledvinek, vzchopil se, oblékl kabát, popadl klobouk, zastrčil do kapsy klíč domovní a řekl k choti:

„Vyjdu na chvíli mezi lidi, na sklenici piva. Zajdu si do Platejzu — zde to na mne všechno padá...“

A šel.

Nezdržovala ho paní Amálie. Ba, dnes byla dokonce ráda, že odchází. Bylo jí nějak těsno ode chvíle, kdy tam dole na ulici spatřila dvojici lidí, v nichž poznala — nešťastného toho Vojtěcha a svoji dceru Apolenku, jak se domnívala. Domnívala! Neboť pořád sama si chtěla namluviti, že se jen domnívala, a přála si z hloubi srdce, aby se byla mýlila.

Ale těsno, úzko jí bylo, a stále se obávala něčeho nemilého. I byla ráda, že manžel odchází, nebo teď tedy zatím nic nehrozí.

A krom toho se odhodlávala, že promluví s Apolenkou, že se na to otáže. Apolenka byla se vrátila hezky pozdě k večeru z vycházky domů — a slova neřekla, kde chodila. A to starou paní nejvíce zaráželo. Nemívalať dcera jindy před matkou tajností, vyprávěla, kudy chodila, co viděla, s kým se setkala, ale dnes — ani slova! A v tom jistě cosi vězí.

Odhodlávala se stará paní, odhodlávala, ale teď teprve viděla, jak těžko je do toho. Kterak začít? Apolenka seděla proti ní, obírajíc se ob-

vyklou večerní ruční prací, ani teď očí nepovznesla, slova nepromluvila.

Tak ubíhaly chvíle, hodina, druhá a paní Amálie se obávala, že co nevidět zaduní dole vrata domovní, že se ozvou těžké kročeje mužovy na schodech, že vstoupí do světnice, a pak je konec.

Konečně — bylo po jedenácté — složila Apolenka nějaké své háčkování a řekla:

„Půjdu spat, maminko; ty ještě ne?“

Paní Amálie chopila se těch slov.

„Ba, ani mi není do spaní, holka. Tak mám pořád plnou hlavu starostí, a jen jich přibývá.“

Apolenka mlčela; jen šukala a věci své do stolku ukládala.

„A taky tebe jsem se na něco chtěla zeptat, Apolenko.“

Dívka právě se skláněla nad stolkem a po těchto slovech matčiných bylo jí, jako by se jí náhle všechna krev do hlavy sbíhala. Nesmírně se opanovávala, aby se jí hlas nezachvěl, když pronesla:

„Mne? Načpak, maminko?“

„Ano, nač, holka,“ řekla v tísni matka. „Věř mi, raděj bych se neptala. Ale musím, abych si neměla pak co vyčítat. Aby se předešlo horším věcem. Víš, jak je tatínkovi...“

„Copak chybí tatínkovi?“ otázala se dcera, jako by o ničem potuchy neměla. Ale tu již i sama dobrá paní Amálie znamenala, že je v otázce dceřině jakási líčenost.

„Co mu chybí, holka! Vždyť dobře víš, co mu Vojtěch udělal — a co mu teprv udělá!“

Teď skutečně bylo Apolence, jako by visela od stropu hlavou k podlaze a jako by hlava náhle měla pojmouti všechnu krev z celého těla. Vojtěch! Neubránila se tedy svou líčenou nevědomostí.

A když dcera mlčela, pokračovala matka:

„Dnes měl tatínek zas takový den, až mi ho bylo líto, až z toho na mne samu šly mrákoty. Víš-li, že jsem musila z krámu utéci, abych se na to nedívala. A víš, co jsem viděla, když jsem z krámu vyšla? Na rohu stál Vojtěch, a s Vojtěchem — svým očím jsem nechtěla věřit — s Vojtěchem stála jsi ty! Pravda, odskočili jste od sebe, zmizeli jste, ale já už viděla...“

A teď čekala paní Amálie, že dcera Apolenka se postaví a pevně, rozhodně — uražena bezdůvodným podezřením — snad i v hněvu zvolá: To není pravda! Nestála jsem s Vojtěchem! Nemluvila s ním! Ani jsem ho nespatřila!

Avšak Apolenka neodvětila ani slova. Jak byla skloněna nad nízkým stolečkem, hlava se jí tak zatočila, že se musila vzpřímit, a jak se vzpřímila, hleděla právě matce do tváře. A co matka četla ve výrazu tváře dceřiny, vyvolalo v ní slova:

„Tedy je to pravda? Tys mluvila s Vojtěchem?“

Apolence se rty rozechvěly. Přes to však beze strachu, pevně pronesla jediné slovo:

„Mluvila.“

„A snad už ne poprvé?“ hrozila se matka dále.

„Ne poprvé; maminko,“ přisvědčila dcera.

„Nešťastné dítě!“ zalomila matka rukama.

Teď povolilo strašlivé napětí v Apolence a vylilo se ulevující vláhou — její oči se zaplavily slzami, které jí stékaly po tváři.

Bylo podivno, že v tomto smutném okamžiku, kdy jistě nebyla chvíle myslit načkoli jiného, povšimla si stará paní, že se krůpěje z očí dceřiných roní ve stejném tempu s kyvadlem dlouhých hodin nad pohovkou: Tyk — tak — tyk — tak ... A z očí Apolenčiných: Slza — slza — slza — slza...

A pozorování své provázela paní Amálie opětným zvoláním:

„Nešťastné dítě!“

„To je neštěstí, maminko?“ otázala se dcera — a při tom jako by slzy polykala.

„Ty se ptáš?“

„Že mě má Vojtěch rád?“ pokračovala dcera.

„A ty snad jeho?“ dotírala sklíčená matka.

„Ano, maminko, nezapírám to, a již déle nemohu!“ skoro vášnivě pronesla dívka. „Chodím kolem tebe a tatínka jako zloděj, ve stálém strachu před vyzrazením — a proč? Protože mě má rád pořádný člověk, který nemyslí na nic než na svou i na mou budoucnost, a protože mám já jeho ráda! — Maminko, je to vždycky nějaké neštěstí v rodině? Bylo to neštěstí, když za tebou chodil tatínek? Bylo to neštěstí, žes ty

ho měla ráda? Jsou z každé známosti takovéhle výjevy v rodinách?“

Paní Amálie žasla víc a více. Takhle Apolenku ještě neviděla, neslyšela, takhle se dcera ještě nikdy nepostavila.

„Dítě, a právě na tatínka jsi při tom nepomyslila?“

„Maminko, myslím ve dne v noci, a v tom je právě celé neštěstí! Vždyť u nás mohl Vojtěch zůstat, vždyť tatínek stárne a trochu klidného odpočinku časem by mu neškodilo, a pak tedy tu byl Vojtěch. Ale ne! Že se na mne zasmál, že na mne přívětivě promluvil, tatínek ho nevrle okřikl — — a pro to máme oba trpěti?“

„Dítě, dítě!“ zvolala paní Amálie, snažíc se vložiti ve hlas co nejvíce žalosti. Ale zatím se celé její nitro chvělo lítostí nad dcerou, neboť vše to — soudila — jest beznadějné, když otec — — A teď tedy doplnila svoje zvolání:

„Kdyby tě tak tatínek slyšel!“

Jak se zdálo, byla Apolenka na vše připravena.

„Ano, maminko, taky tatínek uslyší — a již zítra,“ zvolala, a těmi slovy nesmírná tíha s ní padala. „Pak už nebudeme chodit jako zloději, ale bez ostychu a bez bázně.“

„Holka, ty by sis troufala tatínkovi — —?“

Apolenka otřela zástěrkou oči a řekla již mnohem klidněji:

„Já ne, maminko, ale Vojtěch. Zítra přijde

a promluví s tatínkem. Již je mu to skrývání taky nesnesitelné."

„Vojtěch!" zděsila se paní.

„Ano, maminko," řekla pevně Apolenka.

„Holka, rozvažte si oba, co počínáte. Počkejte aspoň ještě nějaký čas — —"

V tu chvíli ozvalo se dole mocné zadunění, jak domovní vrata zapadla, a hned potom zaskřípění v zámku. Pan Martin Vladyka se vracel domů.

Paní Amálie se ulekla.

„Honem, dítě, do pokojíčku a do postele, jako bys už dávno spala. Dnes ať už tě tatínek nevidí, poznal by, že se něco stalo..."

Apolenka zmizela. — Stará paní rychle sfoukla lampu a rozžehla svíčku. Při slabém světle blikavé svíce nepozná Martin, jak je rozčilena.

Brzy potom nastalo v celé domácnosti ticho. Jen hodiny nad pohovkou vedly neúnavně svou. A paní Amálie počítala kyvy a vzpomínala, jak dceři kapaly slzy z očí, a chvílemi pod peřinou plakala. A téměř do samého rána oči nezamhouřila.

Jako žhavý drát projížděla jí hlavou jediná myšlenka: co se stane zítra — co zítra?

3. NÁMLUVY.

Bylo v neděli, několik minut po desáté, když pan Martin Vladyka, vyšed z kupeckého krámu svého, vyvlekl oba háky, jimiž veřeje krámové byly po obou stranách na zeď domovní jako přilepeny, rychle přirazil veřej levou, zdvihl nohu a mocně přišlápl závorku dolejší, a táhna za sebou veřej pravou, zmizel v krámě. Vráteň zapadla, ozval se cvakot závorek ostatních, pak zařinčela těžká, železná závora příčná, zaskřípěl šroub, jímž byla utahována, a ještě zarachotilo otáčení klíčem. Jazyk zámku dvakrát hlučně zapadl, jako by si pomlaskával, že je konečně po nedělním kupčení a že má do pondělního jitra svatý pokoj.

Pan Vladyka vykonával toto nedělní zamykání vždy co nejchvatněji, aby mu do něho ještě v poslední chvíli někdo nevlezl. Nebo nic mu nebylo protivnější, než když mu vpadl kdosi do krámu skoro již zavřeného, šerého, že pak sám neviděl, kde co leží, a musil se otáčeti velmi opatrně, aby do nějaké láhve nevrazil, cosi neshodil. Ani na peníze dobře neviděl a nerad se

hrabal potmě v šuplíku s drobnými, jemuž se říkalo „kasa“. Je deset hodin, kdo jsi co potřeboval, měl jsi přijít včas, a teď basta! To si pan Vladyka v duchu opakoval při každém nedělním zavírání.

Ale přes to, že se teď octl ve tmě dokonalé, černé, naprosto neproniknutelné, kráčel ode vrat krámových středem „kvelbu“, podél pultu tak jistě a bezpečně, jako by nad ním svítila oblouková lampa, a nestalo se ani jednou, že by se byl jen o půl pídě přehmátl, když na konci pultu sáhl po koženém pytlíku s tržbou, kterou z opatrnosti přenášel nahoru do bytu. Potom zamířil k malým dveřím, jež vedly z krámu do průjezdu, vyšel, obezřele zamkl, a po několika minutách vstupoval do bytu.

Byl to starý, patrový dům, a do bytu páně Vladykova vedla cesta kuchyní, do níž padalo světlo oknem z pavlače.

V kuchyni se otáčela paní Amálie Vladyková, chystajíc oběd, a dcera Apolenka jí v drobných věcech pomáhala.

Martin Vladyka byl by kuchyní prošel beze slova, jako obyčejně, ale tentokráte spatřil nejspíš cosi neobvyklého, že otáčeje napolo hlavu pronesl:

„To jste se dnes na to vaření nějak vyfintily!“

Paní Vladyková se zarděla a honem se sklonila nad plotnu do šera, jako by tam hrozilo cosi připálením — vlastně však proto, aby jí nebylo vidět přímo do tváře — a odvětila docela potichu:

„Vždyť je neděle, starouši.“

„Jindy je taky neděle,“ zabručel manžel, ale s těmi slovy již vkročil do pokoje a dosti hřmotně za sebou zavřel.

Paní Amálie sepjala nad plotnou ruce a vzhlédla ke stropu, jako by prosila všechny svaté za pomoc. Věru, teď viděla, že chybily obě, vystrojivše se pečlivěji než jindy — otec má oči jako rys a všeho si všimne. Ale kterak se neměly nedělně ustrojit, když co nevidět přijde Vojtěch Valenta, aby požádal za ruku Apolenčinu? Kdyby šlo po jejím, nevstoupil by mladý ten muž již nikdy do tohoto domu a do této světnice. Je však pozdě. Apolenka ho matce zcela určitě opověděla, a Vojtěch tedy přijde. Panička se bála té chvíle, modlila se v duchu, aby již byla daleko za ní, aby již byl zítřek, pozítřek — aby minuly celé neděle od této návštěvy, od níž si neslibovala nic dobrého. Ach, zatím teprv nastává! A co bude po ní? Co uslyší od manžela? Všiml-li si, že jsou „vyfintěny“, že jest vyfintěna taky ona, matka, domyslí se jistě i toho, že o nastávající návštěvě Vojtěchově věděla, a co jí řekne, že mu to zamlčela?

Ubohé paní Amálii se ze všeho hlava točila, že si ani netroufala do světnice, s hrnečkem teplé vody panu Martinovi na holení.

„Tu máš, Apolenko, dones tam tatínkovi horkou vodu — proboha tě prosím, dej pozor, neulej nikde...“

*

Apolenka šla.

Nu, ani Apolence nebylo tak docela lehko u srdce, ale sbírala se od rána, aby v rozhodné chvíli byla připravena, a bude-li třeba, i samému otci pevně se postavila. Již dávno ji ta schovávačka skličovala, ale hlavně po včerejším hovoru s matkou viděla, že by to déle nevydržela. Budiž! Ať se to rozhodne jakkoli. Ale rozumí se samo sebou, že toto „jakkoli" mělo dopadnouti po jejím přání a rozumu. —

Pan Vladyka se oholil, umyl, pomalu se oblékal v čerstvé prádlo a v nedělní oděv. Všechno sice měl od rána připraveno, ale panička přece — shodivši rychle aspoň krajkovou bílou zástěru, v kuchyni poněkud neobvyklou, a ovázavši obnošenou modrou — vklouzla do pokoje, je-li vše v pořádku, a pošukavši a všechno co nejpohodlněji po pohovce a židlích rozestřevši, pobízela chotě:

„Tak, staroušši, dělej, dělej, a jdi si na procházku, je tam dnes tak pěkně..."

Ach, jen aby byl z domu, než Vojtěch Valenta přijde. Minou se — a hrozící jejich setkání se oddálí zas aspoň na týden, ne-li navždy. A pobízením svým chtěla trochu i zastříti, že o návštěvě ví, chtěla jím vyvrátiti pozdější domysl manželův.

„No, no, co mě dnes tak honíš!" zabroukl pan Vladyka. „Abych ani v neděli neměl trochu pohovy a načas!"

Všechno marno, povzdychla si v duchu panička. A bylo jí souzeno, že tomu neunikne. Nebo když konečně — asi o jedenácté hodině — pan Vladyka byl s oblékáním hotov a zažehl nedělní svůj dopolední doutník, aniž spěchal z domu, bylo na dveře kuchyně zaklepáno a vstoupil — Vojtěch Valenta.

V paní Amálii se dech zatajil.

Vojtěch se uklonil oběma ženštinám, políbil paní mateři ruku, ač se snažila schovati ji pod zástěru, a požádal uctivě sice, ale zcela pevně a bez rozpaků, aby ho ohlásila panu Vladykovi.

Bylo jenom několik kroků do světnice, ale byla to pro paničku cesta přetěžká. Jako by vláčela olověné boty. Vešla tedy do pokoje, zavřela za sebou, odkašlala.

Pan Vladyka, jako by ji očekával, hleděl na ni od okna, neboť byl zaslechl v kuchyni hlas cizí sice, ale přece nějak povědomý.

„Kdopak to, Máli?"

„Návštěva, Martinku..."

„Kdopak?"

„Pan Valenta tě žádá na slovíčko..."

„Jaký Valenta?"

Pan Vladyka skutečně hned neuhodl. Neboť byl zvyklý mládence své jmenovati toliko jménem křestním a skoro zapomínal jejich jména rodná.

„No — pan Vojtěch — víš — náš bývalý —"

Teď Martin Vladyka vyvalil oči a nahnul se trupem vpřed, jako by sluchu nevěřil:

„Vojtěch? — Vojtěch?" opakoval. „Copak ten tu chce — —?"

„Rád by s tebou mluvil!" pokračovala panička v nesmírných rozpacích. „Snad ho přece vyslechneš?"

Zatvářil se sice pan Vladyka, jako by pana Vojtěcha nejradš vyhodil, ale pojednou řekl.

„Ať jde dál!"

A potom zaťal rty, chtěje se tak uzavříti na všechny zámky proti čemukoli, co má nastati. Ať přichází Vojtěch s čímkoli, nabere vrchovatě!

V tu chvíli nebylo paní Amálce na světě nic milejšího, nežli že už může z pokoje utéci. I vyrazila do kuchyně, nechávajíc dveře světnice za sebou otevřeny, a kynouc rukou, pobízela Vojtěcha:

„Račte dále, pane Valento — náš tatínek se právě oblekl a chystal se na procházku."

Slovy těmi snažila se jen zesíliti, že sama je návštěvou Vojtěchovou překvapena.

Vojtěch vstoupil, zavřel za sebou, poklonil se, položil klobouk na židli právě u dveří a promluvil:

„Přeji dobrého jitra, pane Vladyko, a prosím za odpuštění, že obtěžuji. Nehněvejte se, ale nechtěl jsem se svou prosbou k vám do obchodu..."

Pan Vladyka víc a více zatínal rty, jako by násilím zavíral ústa, aby nevychrlila cosi hrozného. Vojtěch povšiml si toho a porozuměl. Nezalekl se však. Byl — jak soudil — tak vyzbrojen, že odolá všemu a překoná vítězně vše, co by mohl uslyšet. Odmlčel se však úmyslně, aby tak donutil bývalého principála, by aspoň slovo na uvítanou pronesl. Skutečně pak toto odmlčení dobře si vypočítal. Když pan Vladyka marně čekal na pokračování, pootevřel rty a propustil jimi z donucení:

„Vítám vás. Copak dobrého mi nesete?"

„Pane Vladyko, promiňte, že nic nepřináším, ale že nakonec bych rád sám vzácné rozhodnutí odnesl. Především osměluji se oznámiti, že se hodlám etablovati v domě naproti."

Pan Vladyka nabral zhluboka dechu, až se mu hrudník rozšířil, a hledě pronikavě na Vojtěcha, odpovídal vrčivě — a bylo patrno, že nějakou neviditelnou pákou utahuje v sobě všechny měchy, aby nezaduly jako bouře:

„Pěkně děkuji za oznámení, ale s tím jste se nemusel namáhat — na to se dívám čtrnáct dní! — Jiného nic?"

„Jen se osměluji poznamenati, že nezačínám nic lehkovážného, s holýma rukama. Mám po nebožce matce podíl dvacíti tisíc — zlatých, pane Vladyko, ne korun."

Pan Vladyka přimhouřil oči. Vzpomněl, kterak on kdysi před třiceti lety začínal sotva s tolika sty.

„To vám gratuluji, ale do toho mi nic není. Risiko je vaše, ne moje.“

„Zcela dobře, pane Vladyko, ale soudím, že ani není velikého risika. Ostatně to není vše — můj otec taky mi něco zanechá. — Hlavní však věcí jest, že jako samostatný obchodník musím taky míti nějakou domácnost, hospodyni, abych sám se mohl oddati jen obchodu.“

Pan Vladyka se ironicky usmál. Je to janek, myslil si, neboť do toho mi už docela nic není. A nahlas řekl:

„Nechápu, proč se v té věci přicházíte radit se mnou, ale pokud se té hospodyně týče, posložte si tedy po libosti. Je jich plná Praha!“

Vojtěch Valenta se uklonil, hned se zas vzpřímil a řekl měkce i rozhodně zároveň:

„Pane Vladyko, nemohu se oženiti s celou Prahou a po své libosti jsem si už vyvolil. Přicházím jen se snažnou a vroucí žádostí, abyste volbu moji taky schválil a s ní souhlasil. Přicházím k otcovskému vašemu srdci, abyste mne oblažil rukou slečny Apolenky.“

„A-po — —?“

Pan Vladyka nedořekl. Něco se mu v hrdle vzpříčilo, něco drsného, řezavého, rozpínavého, co ani dechu nepropouštělo. Pan Vladyka Vojtěcha očima jen pohlcoval a mávl pravicí, jako by ho chtěl k zemi srazit.

Vojtěch však pevně stál, nechtěje pozoro-

vati dojem, jejž slova jeho v bývalém principálu vyvolala.

Pan Vladyka rozběhl se náhle ke dveřím, otevřel rázem a vzkřikl do kuchyně:

„Máli! Apoleno! Pojďte sem!"

Nohy se třásly pod paní Amálií, když překračovala práh. Seznala na prvý pohled, jaký boj zuří v panu Vladykovi, a taky teď nemyslila na sebe, nýbrž na dceru Apolenku, již tělem svým zakrývala, jako na ochranu před možným násilím otcovým.

„Pojďte sem! Víte, proč si ten mladý pán tu přišel? Pro naši dceru — pro tebe, Apoleno! Tak mi řekni upřímně, vzala by sis ho?"

Pan Vladyka byl pevně přesvědčen, že uslyší jedinou toliko odpověď, zápornou. Ani se mu nezazdálo uvažovati o tom, mají-li mladí lidé cosi společného, předcházelo-li cosi, mají-li se rádi — nic, nic takového. Kde by se to bylo vzalo? Kterak by se byl mohl Vojtěch opovážit — a kterak by se byla opovážila Apolena! Jen ať se na něj všichni podívají, jen ať si přečtou, co má napsáno v tváři, a pak věru se neodváží nikdo jinak odpověděti než jak odpověděti smí.

Apolenka sice viděla tu tvář, v níž uměla čísti, neboť dobře znala svého otce. Ale když dozněla jeho otázka, tu postoupila o krok, nedbajíc, že matka se snaží zadržeti ji — přistoupila téměř k otci, a majíc oči plné slz a sepnuvši ruce řekla hlasem chvějícím se, přece však odhodlaně:

„Ano tatínku, vzala bych si Vojtěcha a vezmu si ho hned, jak nám dáš své svolení, neboť ho mám nade všechno ráda, tatínku, tak ráda jako maminku a tebe, ale zas docela jinak! A nikdy od něho neupustím!“

Pan Vladyka stál okamžik jako zkamenělý. Všechno chápal: že se Vojtěch odvážil přijít k němu, že mu jej žena vpustila do domácnosti, že se bývalý jeho mládenec a nastávající konkurent opovážil požádati za ruku Apoleninu — to vše chápal. Ale, že mu na otázku jeho dcera Apolena takto odpověděla, nechápal již.

Zaťal obě pěsti, vztáhl je po dceři, jako by ji chtěl udeřit, třásl jimi hrozivě, že se téměř brady dívčiny dotýkaly, a volal, až mu hlas přeskakoval:

„Ty — ty — ty se odvažuješ takto ke mně — —? A to jste upletli za mými zády? A s matkou?“ Zuřivě pohlédl na ženu.

„Martínku,“ zaúpěla paní Amálie, „pamatuj se!“

Avšak pan Martin Vladyka té chvíle již sebe nebyl mocen. Zas pomyslil, kterak mu pomocník Vojtěch odešel, kterak tam naproti chystá nový krám a jemu — Vladykovi — snad záhubu, a při tom pomyšlení tak v něm vzkypěl všechen hněv, do té chvíle potlačovaný, že starý muž pozbyl vší rozvahy. Hlas jeho, když teď mluvil, vycházel z hloubi a chvělo se v něm cosi jako v temném řevu podrážděné šelmy:

„Jednou jsem dovedl vyslechnouti, o čem jsem se nenadál, že od tebe uslyším. A nenadál jsem se ani, kterak a s kým jsi si zadala. Ale neopovaž se opakovat, cos byla pronesla, sice — —“

Martin Vladyka napřáhl pravici.

„Pane Vladyko!“ zvolal Vojtěch prosebně i varovně.

Jako by se teprv teď byl rozpomněl, že tu původce všeho toho rozhořčení ještě mešká, rozkřikl se pan Vladyka všecek bez sebe:

„Pryč odtud — a neodvažujte se mi již nikdy na oči, lupiči lotrovský!“

Vojtěch Valenta zbledl a pohnul sebou, jako by se chtěl na pana Vladyku vrhnouti. Vzpamatoval se však a jen prsty jeho křečovitě se zatínaly. Poklonil se paní Amálii, ujal Apolenku za ruku a mlčky ji odváděl do kuchyně.

Paní Vladyková hleděla za ním, nerozumějíc v tu chvíli jeho počínání, obrátila se k choti, vztáhla ruce, jako by se ho chtěla zadržeti, avšak nemajíc již ani tolik síly, sklouzla měkce k zemi, na kolena, jen že se rukama zachytila rukou mužových, a kladouc hlavu na mužova kolena, zvolala v pláči a s hořkou výčitkou:

„To jsi neměl říkat, Martínku! To slovo jsi neměl říkat! Tím jsi pravdu nepodržel, a ať je jak je, jemu jsi ublížil. Vojtěch tě nikdy o nic neoloupil. Poctivě k tobě přišel...“

Pan Vladyka, probouzeje se z omámení hněvem a nenávistí, zdvíhal k sobě paní Amálii

a těžce oddychuje přisvědčoval chraptivým hlasem:

„Ne, Amálko, to jsem neměl říci — ale již se stalo…“

Venku třaskly dveře kuchyně. Vojtěch Valenta odcházel.

4. ZÁVĚREK NEDĚLE.

Pan Vladyka sotvaže si troufal pohlédnouti na choť, ale hned oči sklopil. Stála před ním všecka zničena, zhroucena, s rukama sepiatýma. Brada se jí chvěla, ústa polykala slzy, stékající po tváři. Ještě nikdy nebyla tak rozrušena, ač byla zažila mnohou chvíli neveselou, zvláště v poslední dobu, od odchodu Vojtěchova z domu — ale co se dnes událo, zdrtilo ji naprosto. Byla to žena trpělivá, snášející pokorně všechny rozmary manželovy, plná soucitu s jeho starostmi, které by ráda byla přejala na vlastní bedra, ale cítila, jak je slabá. A když pomyslila na Apolenku, skoro se lítostí zalévala. Kterak to skončí!

Než ani panu Vladykovi nebylo dobře. Vida to němé utrpení dobré ženy své, byl svírán jako kleštěmi. Ozvaly se v něm výčitky svědomí, že se tak zapomněl, ale skoro ještě více jej pálil stud nad urážkou, kterou vmetl v tvář Vojtěchovi. Rád by ji byl odvolal, ale uražený mladík již zmizel a sotva se odváží přijít ještě jednou.

Lehce se dotkl ramene manželčina a řekl chraptivě:

„Jdi, Amálko, jdi. Hleď si oběda..."

V tu chvíli však neměl na jídlo ani pomyšlení. Jen aby ten výjev nějak skoncoval.

Paní Vladyková se vypotácela ze světnice. Její choť ještě chvíli nerozhodně přecházel, jako by se rozpomínal, co vlastně zamýšlel, než přišel nešťastný ten Vojtěch. Ano, na procházku. Tedy ven, ven! Zdálo se mu, že je ve světnici k zadušení. Na vzduch! Již neotálel. Rychle oblékl sváteční kabát, sáhl po klobouku, po holi, chvatně prošel kuchyní obávaje se, aby se tam nestřetl s dcerou. Nemohl by se jí teď podívat v oči. Nepodíval se ani na manželku, která se skláněla nad plotnou, stále ještě stírajíc slzy. Jindy, vidouc odcházet muže, ptávala se: Přijdeš brzy? Tentokrát se neozvala. Snad ani nepostřehla, že odchází. Ostatně — pro koho dnes vaří? Kdo z rodiny přisedne s chutí ke stolu?

Apolenka v kuchyni nebyla. Když před chvílí vyprovodila Vojtěcha, uchýlila se do svého pokojíku a štkala tam usedavě. Když dnes od rána očekávala jeho návštěvu, tušila, že námluvy jeho hladce neodejdou, ale takového výbuchu otcova se nenadála. Po té strašné odpovědi, kterou odnášel, viděla určitě, že je konec všemu. Konec milování, konec naděje v budoucnost, a tedy konec života.

Pan Vladyka slézal níž a níže po vyšlapaných šerých schodech a pojednou mu v hlavě nějak

svítalo. O čem několik neděl marně přemítal, proč mu Vojtěch tak nenadále, beze vší zjevné příčiny vypověděl a z krámu a z domu odešel — teprv teď tomu počínal rozuměti. A než prošel dlouhou přízemní chodbou na ulici, četl Vladyka skoro jako v otevřené knize. Rozpomenul se na onen večer přede dvěma měsíci, kdy zastihl dceru Apolenku v krámě v důvěrném hovoru s Vojtěchem. Rozpomenul se, jak drsně po jejím odchodu okřikl Vojtěcha: Nežertujou mi s dcerou! Všímají si kuchařek!

Martin Vladyka se na krok zastavil, aby zhluboka vydechl. Musil odpočinouti, jestli se neměl zapotáceti. Tedy proto Vojtěch vypověděl, proto odešel. Kde měl Vladyka oči, že dříve nic nezpozoroval? A proč se Vojtěch přímo neprojevil? Což by ho byl snědl? Proč nepromluvila Apolenka? Proč mlčela i máma, která snad o všem věděla? Vojtěch by byl setrval, vše by bylo uzrálo — vždyť on, Vladyka, si nedá dceru za rámeček — a nemusilo dojít k dnešnímu škaredému výjevu.

Martin Vladyka kráčel dále, pevně se opíraje o hůl. Plaše hleděl po mimojdoucích, jako by se obával, že mu čtou ve tváři, čeho se před půlhodinou dopustil a co by rád odvolal. Je pozdě.

Pan Vladyka těkal ulicemi bez cíle a nepočítaje chvíle. Nejraději by se domů nevrátil. Co shledá? Ztrápenou ženu, uplakanou dceru. Konečně uslyšel s kterési věže odbíjeti půl jedné. Není pomoci, musí domů. Kéž by se mohl z na-

stávajícího setkání s chotí a dcerou něčím vykoupit.

Tiše vstupoval do kuchyně a tiše vkročil do světnice. V patách za ním přinášela paní Vladyková polévku. Sedaje ke stolu a vida tu jen dva talíře, otázal se pan Martin vrčivě:

„Což Apolena? Kde má talíř?“

Matce se rozechvívaly rty, když odpovídala:

„Apolenka již obědvala. Nehněvej se — —“

A obávajíc se nového výbuchu manželova, sepiala ruce a odprošujíc za dceru pokračovala:

„Nehněvej se, Martínku, nechtěla ti na oči, aby tě znova nepobouřila. Martínku, vytrpěla dnes, co ještě nikdy nevytrpěla. Ustrň se nad ní, je to tvé jediné dítě — a vždyť snad zase může být všecko dobře, Martínku milý — —“

Prudké zaštkání přervalo jí, co by ještě dále byla chtěla říci. Všecka ustrašená hleděla na muže.

Ale pan Vladyka nevybuchl. Pokorný, odprošující způsob jeho choti jej docela odzbrojoval. Jako by mu sypala řeřavé uhlí na hlavu. Opět jej zaléval pocit nesmírného studu nad tím dopoledním unáhlením. Jen jak by to napravil, jak by to z paměti své i všech účastníků vymazal! Chvatně srkal horkou polévku a podívav se na utrápenou ženu zamručel:

„Amálko, neplač mi a jez. Povídám, jez! Což nevidíš, že už nic neříkám? Vždyť nejsem lidojed! A přijde-li ten zpropadený chlapec ještě jednou, tedy mu řeknu — tedy mu řeknu — —“

Nevěda, jak by zakončil, umlkl pan Vladyka. Než i tím, co pronesl, mělo být naznačeno, že se pokusí, aby své přenáhlení napravil, ale myslí paní Vladykové letělo: Kterak by mohl přijíti po tom, co dopoledne uslyšel! Nikdy se neobjeví. Šla by za ním, kdyby věděla kam. Přivedla by jej, ale kde ho jest konec!

Řekla sice paní Vladyková, že Apolenka již obědvala. Ale nebylo tomu tak. Vnesla jí do pokojíku talíř polévky před návratem otcovým, Apolenka několik lžic pojedla, ale pak již nemohla sousta pozříti. Neskonalá lítost jí zadrhovala jícen, seděla u svého stolečku všecka zoufalá. Zdálo se jí, že pro ni již není zítřka, pozítřka — ničeho, ničeho. Když cítila, že se otec vrací, trnula strachem, že bude zavolána do velké světnice. Netušila, že taky on se rád vyhne setkání s ní, aspoň pro dnešek. Bylo ticho, matka pro ni nepřišla, dobře tak.

Po tom smutném obědě s manželem vynesla paní Vladyková zbytky do kuchyně, otec se chopil nějakých novin a odešel do vedlejší ložnice, aby na pohovce trochu odpočinul. Kéž by všechno zaspal!

Stejné přání měla matka, když se vrátila do světnice a usedla do staré, hluboké lenošky. Zdřímne-li po všem tom, co se dnes událo?

Bylo tiché nedělní odpůldne. V této ústranní ulici novoměstské kdesi ve čtvrti Vojtěšské nebývalo v neděli ani dopoledne velikého ruchu.

Odpoledne však malý ten svět docela zmrtvěl. Všechny krámy v okolí byly pozavírány, všechny dílny byly opuštěny. V ostatních ulicích Nového města šuměl ještě jakýsi život, ale na tuto odlehlou část Prahy snesl se den Páně, pravý nedělní klid. Těmito křivolakými uličkami neprojela za celý den ani jediná drožka. Jednotliví chodci kráčeli tiše a plaše kupředu, jako by nechtěli rušiti odpočinek sousedů. Do bytu Vladykových nezaléhal odnikud ani zvuk. Tak zanedlouho usnul na své pohovce pan Martin, zasnula vedle v lenošce i paní Vladyková. A po dnešním dopoledním rozčilení snesl se na oba spánek ku podivu hluboký.

Až ke čtvrté hodině procitla panička, vytřeštila oči, promnula je, rozhlédla se ztichlou světnicí. Co je dnes? Neděle! Podívala se na hodiny. Bezmála čtyři. Čas na svačinu. Obyčejně chystala nedělní svačinu Apolenka. Ale když se matka rozpomenula, co předcházelo, vzchopila se a kráčela do kuchyně. Zkrušená Apolenka ani teď se neobjeví, připraví tedy kávu sama. Po chvíli vnášela do světnice dva hrnečky, pro manžela a pro sebe. Šetrně pootevřela dveře do ložnice a zašeptala k pohovce:

„Půjdeš svačit, Martínku?“

A co se pan Vladyka zdvíhal s pohovky, vrátila se do kuchyně, chopila se třetího hrnečku a odnášela jej do pokojíku Apolenčina.

Pokojík byl prázdný.

Jako by se obávala, že ji v tu chvíli obestřela vlčí mha, zvolala panička polohlasně:

„Kdepak jsi, Apolenko?“

Žádná odpověď. Rázem obezřela všechny kouty malé té prostory, Apolenka nikde.

Třásly se paní Amálce ruce, když stavěla hrneček na malý stolek u okna, u něhož Apolenka sedávala. A roztřásala se pod ní kolena, když přistupovala k šatníku i prádelníku a otvírala jednu skříň po druhé. Neviselo tu paletko, nebyl tu nedělní klobouček Apolenčin. Dívka odešla patrně ve chvíli, kdy její rodiče usnuli. Kam? Něco takového ještě nikdy se nestalo. Ale že se to stalo právě dnes, po onom dopoledním výjevu, naplnilo matku neurčitou obavou. Rozpomenula se, že Apolenka vyprovázela Vojtěcha Valentu z kuchyně až na síň. Umluvili se tam nepomyšlení mladí lidé o něčem? Že se odpůldne kdesi sejdou? Že Apolenka uteče?

Paní Amálie zalomila rukama.

„Nešťastné dítě! Cos to vyvedla! Aby tak tatínek...“

Ještě jednou nahlédla do prádelníku, a tu zpozorovala, že modlicí knížka dceřina neleží na svém místě. Zmizela. To ji naplnilo jakousi útěchou. Snad se Apolenka uchýlila do kostela, aby u své patronky orodovala za šťastný obrat věcí.

„Modli se, dítě, modli, aby na nás Bůh již nic zlého nedopustil! A aby nás všechny osvítil!“

*

Myslila při tom hlavně na svého chotě.

Napolo upokojena vrátila se do velké světnice, přisedla ke stolu a po malých douškách upíjela chladnoucí kávy. Svačila bez chuti, bez hladu, ale nechtěla chotě vydráždit k nějaké nemilé otázce. A v duchu se vroucně modlila. Jen aby dnešek smírně skončil. A jen aby se Apolenka vrátila dříve, než se otec doví, že odešla z domu!

Paní Vladyková vynesla prázdné hrnečky do kuchyně, chvíli tam pomeškala, naslouchajíc ke schodům, neozývají-li se nějaké kroky, ale všady bylo mrtvé ticho. Toto ticho ji nesmírně znepokojovalo. Vrátila se do světnice, chopila se pletení a usedla v koutě u okna. V rukou se jí kmitaly po paměti dráty, panička nehleděla na práci. Úkradmo pohlížela přes tu chvíli na manžela, který seděl v lenošce s rukama v klíně, zíraje kamsi do prázdna. Hlavou mu asi kolovalo vše, co se dnes událo, snad ho týraly výčitky svědomí. Panička nad ním pocítila upřímnou lítost. Byl to přece její dobrý, přičinlivý muž a pečlivý otec. Je-li div, že trpí, když mu Vojtěch strojí ponenáhlu záhubu? A v tom rozpoložení si přichází dokonce pro jeho dceru. Teď i v ní se probouzel hněv na mládence.

Dlouhé, trapné chvíle míjely, hodiny neúnavně odbíjely čtvrti, půle, celé, ve světnici znenáhla se tmělo. Ještě vyčkávala, až zase nové odbíjení hodin ji vzrušilo:

„Mám rozsvítit, Martínku, či půjdeš ještě —“

Nedořekla. Chtěla se otázat, půjde-li manžel trochu na vzduch, ale sama se té otázky zhrozila. Což kdyby Martínek někde na ulici potkal Apolenku s Vojtěchem!

„Nikam nepůjdu,“ zavrčel pan Vladyka. „Není mi do zábavy.“

Paní Amálie zhluboka oddychla. Nebezpečenství zažehnáno. Ještě chvíli posečkala. Ale ve světnici stmívalo se víc a více. Po jasném dni se obloha zatáhla šedivými mraky, kdesi v dáli zahřmělo jako úvodem k nevlídnému večeru. Panička se konečně vzchopila, spěchala do kuchyně, aby rozžehla petrolejku. A sotva se knot rozhořel, tu se ozval od schodů šum kroků, dveře kuchyně skřípty a kdosi skoro násilím strkal dovnitř — Apolenku. Na jejím paletku byly zřejmy první těžké krůpěje dešťové. Na matku ani nepohlédši zamířila rovnou do svého pokojíku. A za ní do kuchyně vstoupil tiše — Vojtěch Valenta.

Paní Amálie užasla.

„Co to, pane Vojtěše?“ Její pohled letěl za dcerou.

„Promiňte, milostpaní, že se ještě odvažuji. Ale pokládal jsem za svou povinnost, abych vám přivedl slečnu Apolenku. Setkal jsem se s ní, když odcházela z kostela. Nechtěla se již domů vrátit. Stále blouznila o Vltavě. Snažně prosím, již nikam ji dnes nepouštějte, uzamkněte kuchyň — doufám, že se do rána upokojí. Nejde jí z hlavy má nešťastná dopolední návštěva a její konce. Odpusťte mi,

že jsem se vám ještě zjevil. Panu Vladykovi se o ničem nezmiňujte."

Chvatně a trhaně to ze sebe vyrážel hlasem tlumeným, ale jednotlivá slova přece vyzněla zvučněji. Byl bled a zcuchané vlasy jeho byly deštěm zkropeny. Zdálo se, že snad s Apolenkou zápasil, než se mu podařilo ji pod střechu přivést.

„Ježíši Kriste!" lekala se paní Vladyková, spínajíc ruce.

Již chtěl Vojtěch z kuchyně uniknout, když se rázem otevřely dveře ze světnice a na prahu stál pan Vladyka.

„Kdo to přišel?" otázal se vrčivě.

Bylť zaslechl skřípnutí dveří ze síně, zaslechl i tlumený hovor, ale nerozeznával zvuk hlasu. Teď spatřil Vojtěcha.

Panička trnula úzkostí, kterak to skončí.

„To jste vy!" zvolal pan Vladyka. Ale nebylo to zaburácení hněvu. Byl to výraz úžasu a nejvyššího překvapení. „Nevím, proč jste přišel, ale pojďte dále, chci vám ještě dnes něco říci."

Vojtěch přejel dlaní pocuchané a pomáčené vlasy a kráčel do světnice. Paní Amálie nevěděla, má-li následovat. Sbírala všechnu sílu, aby neskleslа.

„Taky ty sem pojď, Amálko," velel principál, „a zavolej Apolenu."

Hlavou paní Vladykové bleskla jiskra naděje. Vzpomněla na dopolední mužova slova: „A přijde-li ten chlapec ještě jednou, tedy mu řeknu..."

A teď tedy Vladyka snad promluví. Spěchala do pokojíku pro dceru. Apolenka zatím byla shodila paletku i klobouček a bez odporu, jako loutka bez duše, dala se matkou odvádět.

Vojtěch stanul uprostřed světnice, hleděl na bývalého principála, který se pravicí těžce opíral o jídelní stůl. Pln očekávání naň hleděl, ale beze vší obavy. Vladykův postoj nevěstil žádný útok. A již za sebou cítil Vojtěch obě ženštiny.

„Vojtěše, sedněte," velel Vladyka.

Vojtěch usedl.

„Vojtěše," mručel Vladyka, „překvapil jste mě ráno zcela nepřipravena svou žádostí. Unáhlil jsem se, že jsem vám řekl slovo nesmírně škaredé, urazil jsem vás. Je mi toho líto, ano stydím se od té chvíle sám před sebou. Mám jedinou omluvu. Uvedl jste mě svou výpovědí do velikých starostí a svým chystáním krámu naproti do velikého rozčilení. Zraju skoro pod zem, a vy mi připravujete záhubu. Rozumíte tomu sám, že tahle končina není revírem pro dva kupce. Budeme si trhati sousta z huby. Ale proto přece jsem vás neměl urazit. Žádám vás, abyste mi to odpustil, abyste na to zapomněl, můžete-li. Před ženou a dcerou jsem vás urazil, před nimi vás odprošuji. Jste mlád, já bych mohl být vaším otcem. Před vámi je celý život — přede mnou jen jeho konec."

Pan Vladyka svěsil hlavu.

Paní Vladyková naslouchala s počátku všecka rozechvělá, ale na závěrku pokryla tvář rukama

a rozplakala se do nich usedavě. V tu chvíli jí bylo muže nesmírně líto. Takhle ještě se nikdy nikomu nepodložil.

„Martínku drahý!“ zaštkala.

Vojtěch jako násilím polykal. Smířlivá slova Vladykova jej nadobro překonávala. Toho se ve snách nenadál, když zoufalou Apolenku přiváděl. Zaštkání paní Vladykové jej vzburcovalo. Vzchopil se s židle, o krok postoupil, odpovídal:

„Pane Vladyko, zhloubi duše vám děkuji. Pravíte, že byste mohl být mým otcem. Nepřál jsem si nic vroucněji — proto jsem se odvážil požádati za ruku slečny Apolenky. Svým ranním odmítnutím zavřel jste mi ústa, nemohl jsem pak již ani slova pronésti. Víte, že tato ulice jest v asanaci. Dnes či zítra padne i tento dům, octnete se na dlažbě. Ale já nechci svou existenci budovati na zříceninách vašeho obchodu. Pane Vladyko, nabízím vám svůj protější krám, nastěhujte se do něho, až vám strhnou střechu nad hlavou, a já půjdu kamkoli jinam. Anebo zůstanu u vás a budu vám sloužit do smrti, jen když mi dáte Apolenku. A vše ostatní budiž zapomenuto!“

Vojtěch Valenta vztahoval pravici k Vladykovi.

„Tatínku!“

Výkřik se vydral z úst Apolenčiných. Hned nato dívka zakolísala. Silnou paží uchopil ji Vojtěch a dovedl k lenošce, usadil ji a pohladil ji po vlasech.

„Vzpamatujte se, Apolenko!“ zašeptal k ní. „Ať nám dnešní neděle šťastně skončí.“

Otec Vladyka těžce zdvihl pravici, kterou se byl o stůl opíral, těžce a posud nějak zdráhavě, ale náhle ji podal Vojtěchovi.

„Navštivte mne zítra, Vojtěše. Pro dnešek toho mám dost.“

Vojtěch stiskl ruku principálovi, uklonil se, políbil ruku paní Vladykové, rozloučil se něžně s Apolenkou a tiše odcházel. Nikdo ho nevyprovázel. Ale vždyť tu znal každý kout, každou píď půdy. Bezpečně slézal po temných schodech a na chodníku jej ovanul svěží vzduch, který ještě voněl nedávným deštěm. Dobře mu skončily námluvy, které tak neblaze začaly. Ale přece dnešní neděle nezapomene do nejdelší smrti.

OBSAH